

På gång inom EU

VÅREN 2021

Sveriges
Kommuner
och Regioner

På gång inom EU

VÅREN 2021

Upplysningar om innehållet:
Victor Olsson, victor.olsson@skr.se

© Sveriges Kommuner och Regioner, 2021

ISBN: 978-91-7585-913-2

Omslagsfoto: European Union. Fotograf Claudio Centonze

Foto ledamöter: Magnus Berntsson, foto Västra Götalandsregionen; Linda

Allansson Wester, foto Region Skåne; Charlotte Nordström,

fotograf Martin Frick

Produktion: Advant

Förord

Vilket omtumlande år vi har lämnat bakom oss! 2020 går nu till historien som året då Covid-19-pandemin tvingade oss alla att ställa in och ställa om, hålla i och hålla ut. Ett år då det Europeiska samarbetet sattes på prov och den inre marknadens grundbult – den fria rörligheten – kraftigt begränsades, då medlemsländer stängde sina gränser för att begränsa smittan. Trots att år 2020 präglades av överbelastad sjukvård, kraftiga restriktioner, ökande arbetslöshet och ekonomisk recession, finns ljusglimtar att ta fasta på. Under året som gått visade de Europeiska ledarna och kommissionen både handlingskraft och driv i hanteringen av pandemin för att Unionens medlemsländer tillsammans ska kunna återhämta sig och ta sig stärkta ur krisen.

Ett anmärkningsvärt exempel är EU:s återhämtningsfond, Next Generation EU, som antogs under årets sista toppmöte i december tillsammans med den nya långtidsbudgeten för programperioden 2021–2027. Sammanlagt uppgår de till en historisk summa på 1800 miljarder euro. Det är den största ekonomiska insatsen som medlemsländerna någonsin kommit överens om. Dessa pengar ska nu leda Europa genom en grön och digital omställning, där hela 30 procent öronmärks till klimatsatsningar för att kunna uppnå målet att bli världens första klimatneutrala kontinent till 2050, med stärkt motståndskraft för framtida gränsöverskridande hot.

I skuggan av vaccinavtal, koordinering av restriktioner och ekonomiska krispaket levererade kommissionen en uppsjö av strategier och lagstiftningsförslag under hösten, i en takt som inte lär sakta in den närmsta tiden. Bland annat presenterades det försenade förslaget till en ny asyl- och migrationspolitik och ett förslag om att införa europeiska minimilöner, vilket väntas bli tunga diskussionspunkter på 2021-års agenda. I grevens tid slöts även handels- och partnerskapsavtalet mellan EU och Storbritannien som började gälla vid årsskiftet. Konsekvenserna av Brexit kommer nu på riktigt att materialiseras.

Nu drar ännu ett intensivt EU-år igång med påbörjad vaccinering runt i medlemsstaterna. Förhoppningsvis med pandemins slut äntligen i sikte.

Trevlig läsning!

Stockholm i januari 2021

Marcus Stolte Holmberg
Chef Internationella sektionen

Sveriges Kommuner och Regioner

Innehåll

- 6 SKR:s prioriterade EU-frågor 2021

- 9 **Kapitel 1. EU:s styrning, framtid och horisontella frågor**
- 9 En återhämtningsplan för EU – EU:s långtidsbudget 2021-2027
- 10 EU:s gröna giv och plan för en grön återhämtning
- 11 Brexit
- 12 Konferensen om Europas framtid
- 12 Genomförandet av Agenda 2030
- 13 Arbetet med Europa 2020-strategin och den europeiska planeringsterminen

- 14 **Kapitel 2. Miljö, energi och transport**
- 14 Prioriterad fråga 2021: Ett klimatneutralt EU 2050
- 14 En europeisk klimatpakt
- 15 Renoveringsvägen och direktiven för energieffektivisering och förnybar energi
- 15 EU:s taxonomi för hållbara aktiviteter
- 16 Ren luft – Framtiden för EU:s politik inom ramen för ambitionen om noll föroreningar
- 17 Livsmedelspolitik från jord till bord
- 17 Strategi för biologisk mångfald för 2030
- 17 Åttonde miljöhandlingsprogrammet
- 17 Prioriterad fråga 2021: EU:s avloppsdirektiv – bättre hänsyn till lokala förutsättningar
- 18 Cirkulär ekonomi och avfall
- 18 Europeiska kemikaliemyndighetens arbete med begränsningar av mikroplaster
- 18 Prioriterad fråga 2021: Mobilitet och infrastruktur
- 19 Översyn av direktivet för utbyggnad av infrastrukturen för alternativa bränslen
- 19 Utvärdering av EU:s vitbok för transporter
- 20 Översyn av förordningen om transeuropeiska transportnät (TEN-T)

- 21 **Kapitel 3. Digitalisering**
- 21 Att forma Europas digitala framtid
- 23 En ansluten digital inre marknad inom EU
- 24 Aktiviteter inom e-upphandling och e-handel fortsätter

- 25 **Kapitel 4. Regional utveckling och samarbete**
- 25 Prioriterad fråga 2021: Horisont Europa
- 25 Sammanhållningspolitiken 2021-2027
- 26 REACT-EU
- 26 Fonden för en rättvis omställning
- 27 Nationell strategisk plan för Jordbruksfonden
- 27 EU:s nya industristrategi
- 28 Förberedelse inför ESF+

- 29 **Kapitel 5. Sysselsättning, arbetsmarknad och socialpolitik**
- 29 Prioriterad fråga 2021: Den sociala dimensionen av EU genom en rättvis och inkluderande återhämtning för alla
- 30 En handlingsplan för att genomföra principerna i den europeiska pelaren för sociala rättigheter
- 30 En starkare social dialog med arbetsmarknadens parter på europeisk nivå
- 31 Förslag till direktiv om tillräckliga minimilöner i EU
- 32 Bindande åtgärder för lönetransparens
- 33 Inrättande av en europeisk arbetsmyndighet
- 33 Förbättrade arbetsvillkor för anställda inom digitala plattformar
- 34 SURE-initiativet

35	Kapitel 6. Vård, omsorg och folkhälsa
35	Prioriterad fråga 2021: EU-kommissionens förslag till förordning om gemensam utvärdering av medicinsk teknik
36	EU:s hantering av covid-19-krisen
37	Nytt hälsoprogram "EU för hälsa"
38	En europeisk hälsounion
39	EU-kommissionens läkemedelsstrategi
39	Europeiska referensnätverk
40	EU:s plan för cancerbekämpning
41	Kapitel 7. Inre marknad och konkurrensfrågor
41	Prioriterad fråga 2021: Översyn av statsstödsregler- och riktlinjer
42	Inre marknaden och statligt stöd
43	Långsiktig handlingsplan för bättre genomförande och efterlevnad av inre marknadsreglerna
43	Tjänstedirektivet och notifieringsdirektivet
44	Överträdelseärenden när det gäller förfaranden på elektronisk väg
45	Kapitel 8. Migration, integration och mänskliga rättigheter
46	Prioriterad fråga 2021: EU:s migrations-och asylpakt
47	En ny handlingsplan för integration och inkludering
48	Kapitel 9. Jämställdhet och likabehandlingsfrågor
48	EU - En jämlikhetsunion
49	EU:s jämställdhetsstrategi 2020-2025
49	Ny ordförande i CEMR:s Standing Committee for Equality
50	Sextio år till jämställdhet enligt EIGE-index
50	Coronapandemin och jämställdhet
51	Att hantera löneskillnader mellan könen: Värdering och fördelning av betalt arbete och obetalt omsorgsarbete
52	Kapitel 10. Utbildning och kultur
52	Erasmusprogrammet 2021-2027
53	Agenda för kultur
53	Kreativa Europa
53	Finansiell lånegaranti för att stärka kulturella och kreativa sektorer
54	Europeiska kommissionen har öppnat en utlysning inom Horizon 2020 på en miljon euro för digitalisering inom museisektorn
55	Den svenska delegationen i Europeiska regionkommittén
57	SKR:s ledamöter i CEMR
58	Svenska delegationen i CLRAE
60	Ordlista
66	Praktiska länkar
67	Kontakt

SKR:s prioriterade EU-frågor 2021

SKR:s styrelse har antagit åtta prioriterade EU-frågor som förbundet ska driva under 2021. Dessa är kopplade till de av kongressen antagna inriktningsmålen 2020-2023. För varje prioriterad EU-fråga finns ett förväntat resultat som styrelsen följer upp. Här finns en sammanfattning av de prioriterade EU-frågorna.

A. EU:s migrations-och asylpakt

I september 2020 presenterade så EU-kommissionen en ny gemensam asyl- och migrationspakt. Migrationsfrågan är en fortsatt mycket angelägen fråga för EU-kommissionen att lösa ut eftersom den i annat fall riskerar att skapa stor splittring mellan medlemsländerna. Det är därför viktigt utifrån ett svenskt lokalt och regionalt perspektiv att fortsatt följa utvecklingen på migrationsområdet i EU.

SKR vill:

- › SKR vill ha en jämnare fördelning av asylsökande mellan EU:s medlemsländer.
- › SKR vill att det lokala och regionala perspektivet ska ha ett inflytande när beslut fattas i frågor som rör asyl- och flyktingmottagandet.

B. Den sociala dimensionen av EU genom en rättvis och inkluderande återhämtning för alla

Nya kommissionen har i arbetsprogrammet 2021 bekräftat sin ambition att fortsätta arbeta med den sociala dimensionen av EU genom sin prioritering om *En rättvis och inkluderande återhämtning för alla*.

SKR vill:

- › SKR vill att den svenska arbetsmarknadsmodellen, där autonoma och ansvarstagande arbetsmarknadsparter ansvarar för lönebildningen och anställningsvillkor, garanteras i allt fortsatt arbete på det social- och arbetsrättsliga området.
- › SKR vill att jämställdhetsperspektivet får ett tydligt genomslag för att uppnå välfungerande och rättvisa arbetsmarknader, hållbara sociala trygghetssystem och inkluderande tillväxt. SKR kommer därav fortsätta sitt aktiva arbete med den europeiska jämställdhetsstrategin.
- › SKR stödjer europeiska gemensamma målsättningar, riktlinjer och erfarenhetsutbyten inom det social- och sysselsättningspolitiska området. SKR välkomnar därför en ny långsiktig tillväxt och sysselsättningsstrategi (post 2020-strategin). Även viktigt att i ett ekonomiskt svårt läge med pandemin, ge förutsättningar för kommun och regionsektorn att vara delaktig i den nationella återhämtningsplanen.
- › SKR vill att de svenska kommunernas och regionernas förutsättningar som arbetsgivare samt beställare och utförare av välfärdstjänster tas i beaktande i alla steg av den europeiska planeringsperioden, för att de ska kunna bemöta det ökande behovet av välfärdstjänster.

C. Översyn av statsstödsregler- och riktlinjer

EU:s regler för statligt stöd är strategiskt viktiga på många konkurrensutsatta områden eftersom de har betydelse för finansiering med offentliga medel också på kommunal och regional nivå.

SKR vill:

- › SKR vill motverka att det statsstödsrättsliga regelverket inte ytterligare begränsar kommuner och regioners organisationsfrihet och möjlighet att finansiera det som är av allmänt ekonomiskt intresse.
- › SKR vill motverka ökning av antalet detaljerade forskrifter och förhållningsregler inom sakområden som bredband, infrastruktur och transporter men också i horisontella frågor som tjänstedirektivet.
- › SKR vill driva att tillämpliga tröskelvärden för undantag och utrymme för förenklad handläggning höjs, eller i vart fall lämnas oförändrade.

D. EU:s avloppsdirektiv - bättre hänsyn till lokala förutsättningar

EU-kommissionen har inlett en revision av det trettio år gamla avloppsdirektivet (Urban Waste Water Treatment Directive (UWWTD)). SKR välkomnar revisionen eftersom direktivet är föråldrat och inte driver miljöskyddet tillräckligt kraftfullt.

SKR vill:

- › Generellt vill SKR ha skarpa ramverk som säkerställer en bättre miljö, men regelverken bör vara målinriktade, riskbaserade och tillräckligt flexibla för att kunna anpassas till de olika förhållanden som råder inom EU vad gäller till exempel klimat, naturgivna förutsättningar samt hur glest befolkade olika områden är.
- › SKR vill att lagstiftarna säkerställer samstämmighet mellan avloppsdirektivet och ramdirektivet för vatten. Kommuner måste kunna skydda miljön genom att bygga nya eller bygga ut befintliga avloppsreningsverk när befolkningen växer.
- › SKR vill att uppströmsperspektivet ska prioriteras och att det ska ställas högre krav på producenter av kemikalier och läkemedel snarare än att ställa krav på ökad reningsgrad i avloppsreningsverk.
- › SKR vill att avloppsdirektivet likställer kallt avloppsvatten i norra Europa med kalla avloppsvatten på hög höjd inom övriga EU för att säkerställa att Sverige ges rätt till undantag för biologisk rening i kallt klimat.
- › SKR vill undvika att avloppsdirektivets omfattning utvidgas till att också reglera dagvatten och enskilda avlopp, vilka redan regleras genom vattenförvaltningens åtgärdsprogram utifrån förutsättningarna i respektive vattenförekomst. EU bör därför istället fokusera på att stödja medlemsstaterna arbete med hållbara dagvattenlösningar genom att tillgängliggöra finansiering samt ett gemensamt ramverk med definitioner, kunskapsmaterial och stöddokument om exempelvis PFAS och om mikroplaster osv.

E. Ett klimatneutralt EU 2050

Inom EUs gröna giv finns en tydlig inriktning på att EU ska bli klimatneutralt 2050. Utifrån detta och i ramverket för återhämtning har Kommissionen lanserat en mängd initiativ för stöd och regleringar.

SKR vill:

- › SKR vill att EU:s regelverk och initiativ ger goda och stödjande förutsättningar för kommuner och regioner.
- › SKR vill undvika detaljkrav som försvårar för bioenergi, biodrivmedel, fjärrvärme, energiutvinning ur avfall, energieffektivisering etc.

F. Mobilitet och infrastruktur

Frågor som berör transportsystemets omställning mot minskade växthusgasutsläpp är angelägna för både kommuner och regioner.

SKR vill:

- › SKR vill att EU:s stöd, regelverk, policy och forskning om drivmedel ska ha sin utgångspunkt i minskad klimatpåverkan och bättre luftkvalitet, och inte styra mot specifika tekniker.
- › SKR vill att hänsyn tas till de nordiska förhållandena när det gäller såväl planering och utbyggnad av infrastruktur som för möjligheterna för produktion av biodrivmedel.
- › SKR ser att nya mobilitetstjänster kan komplettera den samhällsfinansierade kollektivtrafiken som är kapacitetsstark och tillförlitlig och har strukturbildande effekter, bland annat när det gäller integrerad bebyggelse- och transportplanering

G. Horisont Europa

EU-kommissionen har framlagt ett förslag till nytt sjuårigt ramprogram för forskning och innovation, Horisont Europa, som efterföljare till Horisont 2020 vilket avslutas i år.

SKR vill:

- › SKR ska verka för att medlemmarnas intressen tillvaratas i utformningen och tillgängliggörande av programmet.
- › SKR ska verka för att Horisont Europa på ett konkret sätt samordnas med framför allt samhällningspolitikens ekonomiska instrument så att goda synergieffekter blir följderna och att medlemmarnas investeringar i kapacitetshöjande infrastruktur för forskning och innovation får god avkastning.
- › SKR ska verka för att Horisont Europas inriktning på samhällsrelevant forskning, utveckling och innovation (FUI) stärks och får kopplingar till nationell, regional och lokal FUI-finansiering.

H. EU-kommissionens förslag till förordning om gemensam utvärdering av medicinsk teknik

EU-kommissionen presenterade i januari 2018 ett förslag till en ny förordning om utvärdering av medicinsk teknik – läkemedel och medicintekniska produkter – som syftar till ökat samarbete mellan medlemsländerna.

SKR vill:

- › SKR vill att förslaget till förordning justeras så att medlemsländerna får komplettera de gemensamt framtagna utvärderingarna med analyser relevanta för nationella och regionala förhållanden.
- › SKR vill att förslaget till förordning skall anpassas så att tillgängligheten till nya medicinska metoder för svenska patienter inte riskerar att fördröjas

EU:s styrning, framtid och horisontella frågor

En återhämtningsplan för EU - EU:s långtidsbudget 2021-2027

EU:s stats- och regeringschefer enades under toppmötet i juli 2020 om en ny långtidsbudget för perioden 2021-2027 (MFF), som i kompromissförslaget uppgår till 1 074,3 miljarder euro. Med anledning av coronapandemin enades ledarna även om ett återhämtningsinstrument, kallat Next Generation EU (NGEU), på sammanlagt 750 miljarder euro. MFF och NGEU ska tillsammans med övriga krisåtgärder fungera som ett samlat stödpaket för Europas återhämtning, motståndskraft samt digital och grön tillväxt. Förordningarna om båda budgetpaketen antogs slutligen i rådet den 17 december 2020, efter godkännande i Europaparlamentet.

Fördelningen av finansieringen i programkluster ser enligt följande:

- › Inre marknaden, innovation och digitalisering: 143,4 miljarder euro – varav 10,6 miljarder kommer från NGEU.
- › Sammanhållning, resiliens och värden: 1099,7 miljarder euro – varav 721,9 miljarder kommer från NGEU.
- › Naturresurser och miljö: 373,9 miljarder euro – varav 17,5 miljarder kommer från NGEU.

- › Migration och gränsförvaltning: 22,7 miljarder euro.
- › Säkerhet och försvar: 13,2 miljarder euro.
- › Grannländer och omvärlden: 98,4 miljarder euro.
- › Europeisk offentlig förvaltning: 73,1 miljarder euro.

EU:s stödpaket Återhämtningsfonden (NGEU) ska förstås som en unik insats med anledning av coronapandemin, till stöd för drabbade medlemsländer, regioner och sektorer. NGEU omfattar 750 miljarder euro – varav 390 miljarder i bidrag och 360 miljarder i lån – och ska finansieras genom EU-gemensam upplåning på finansmarknaden och är uppdelat i primärt två delar. Första, och största, delen motsvarar 672 miljarder euro och ska gå till återhämtningsarbetet under 2021-2023. Detta kommer ske via instrumentet Faciliteten för återhämtning och resiliens där det är upp till enskilda medlemsstater att besluta om och hur mycket man önskar att låna. Maxtaket är dock 6,8 procent av BNI. För Sveriges del handlar det om ca 40 miljarder kronor. För att få tillgång till medlen måste det upprättas en nationell plan som anger hur medlen ska användas. De nationella återhämtningsplanerna ska vara förenliga med EU:s landspecifika rekommendationer såväl som rättsstatsprincipen och klimatpolitiska mål, och måste godkännas med kvalificerad majoritet i rådet.

De nationella planerna måste också följa de sju flaggskepp kommissionen satt upp för arbetet. Inom dessa ska investeringar göras för att främja grön och digital återhämtning samt investera i mänskligt kapital.

1. **Nya energikällor** – framtidsinriktad ren teknik med förnybart innehåll
2. **Renoveringar** – öka energieffektiviteten både i privata och offentliga byggnader
3. **Laddning och tankning** – hållbara och smarta transporter och laddningsstationer
4. **Konnektivitet** – snabbare bredband och 5G-nät
5. **Modernisering** – mer digitalisering i offentliga sektorn, inklusive rättsväsendet och hälsovården
6. **Kapacitetsökning** – bättre molnkapacitet för industridata
7. **Omskolning och fortbildning** – utbildningssystem för bättre digitala kunskaper

I Sverige ansvarar Finansdepartementet för framtagandet av den nationella återhämtningsplanen. Ett utkast till svensk nationell plan har utarbetats under hösten och Finansdepartementet har meddelat att de avser att skicka in detta till kommissionen i början av 2021. Sveriges regering avser endast att söka bidragsdelen, inte lånedelen. SKR har noga följt frågan under hösten och antog i december en skrivelse som inlämnats till Finansdepartementet.

Övriga delar i NGEU består av finansiella förstärkningar till redan existerande program, dessa ska justeras till senast 2023 och medlen ska betalas ut senast 2026.

Finansieringen via Next Generation EU ska ske inom tre huvudområden:

1. Stöd till medlemsländers återhämtning

- › Faciliteten för återhämtning och resiliens: 672,5 miljarder euro. (360 miljarder euro i lån, resterande i bidrag)
- › REACT-EU: 47,5 miljarder euro
- › förstärkning av Fonden för rättvis omställning: 10 miljarder euro
- › förstärkning av Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: 7,5 miljarder euro som stödjer landsbygdsområdets struktur- och omvandling.

2. Återstarta ekonomin

- › förstärkning av InvestEU: 5,6 miljarder euro
- › faciliteten för strategiska investeringar.

3. Lärdomar av krisen

- › förstärkning av rescEU: 1,9 miljarder euro
- › förstärkning av Horisont Europa: 5 miljarder euro.

Kommissionen: Förslag till långtidsbudget 2021–2027, En återhämtningsplan för EU

Ministerrådet: EU:s långtidsbudget 2021–2027, NGEU

SKR: Skrivelse om återhämtningsplanen

Kontakt: Karin Flordal och Malin Looberger

EU:s gröna giv och plan för en grön återhämtning

I december 2019 presenterade kommissionen sitt meddelande om "En europeisk grön giv". Den gröna givnen presenteras som en tillväxtstrategi för EU, med målet att Europa ska bli den första klimatneutrala kontinenten år 2050.

Den gröna givnen är nära kopplad till planen för återhämtning och EU:s långtidsbudget. De industri-, kol- och energiintensiva regioner som påverkas mest av omställningen ska stödjas genom EU:s mekanism för en rättvis omställning.

Inom den gröna givnen ryms en mängd initiativ, såsom en klimatlag och skärpta klimatmål för EU 2030 samt strategier för cirkulär ekonomi, biologisk mångfald och livsmedelskedjan från jord till bord. Andra delar är Klimatpakten som presenterades i december 2020, strategin för renoveringsvågen från oktober 2020 och översynen av direktiven för Energieffektivisering och Förnybar energi som är på konsultation till 9 februari 2021.

Den gröna givnen omfattar ytterligare en mängd initiativ inom energi, industri, transport, miljö, klimat och integration i EU:s finansiella ramverk. Exempelvis ska kommissionen under 2021 presentera en handlingsplan för nollutsläpp för vatten, luft och jord, vilket kommer påverka lagstiftningen på dessa områden. Strategier ska tas fram för klimatanpassning, kemikalieanvändning, skog samt hållbar och smart mobilitet. Även statsstödsreglerna och energibeskattningen ska ses över.

Återhämtningsplanen för EU pekar ut omfattande gröna investeringar som behövs, såsom renovering av byggnader, förnybar energi och vätgas, ren mobilitet, cirkulär ekonomi och livsmedelskedjan. Investeringarna ska främja både grön omställning, digitalisering, cirkulär ekonomi, sammanhållning och jordbrukspolitik.

SKR prioriterade under 2020 ett antal frågor inom ramen för den gröna given, där förbundet huvudsakligen lämnat synpunkter via de europeiska paraplyorganisationerna CEMR och SGI Europe samt Europeiska regionkommittén. SKR har framförallt lyft behovet av regelverk som stödjer effektiva insatser från lokal och regional nivå och samtidigt undviker problematisk detaljstyrning.

Du kan läsa mer om den gröna givens olika komponenter och SKR:s åtföljande arbete i kapitel två.

Kommissionen: *Den europeiska gröna given, Investeringsplan för ett hållbart Europa, Förslag om inrättandet av en Europeisk klimatlag, En återhämtningsplan för EU*

CEMR: *Ställningstagande kring EU:s gröna giv*

Kontakt: *Andreas Hagnell*

Brexit

Förenade Kungariket och EU enades kring ett avtal den 24 december 2020. Med Förenade kungariket avses Storbritannien (England, Skottland och Wales) och Nordirland.

Nu finns avtal på plats och därmed ingår Förenade kungariket inte längre i EU:s regelverk. Avtalen inklusive utträdesavtalen har lett till en rad förändringar inom olika områden såsom resor mellan de båda regionerna samt regelverk för handel och andra sociala frågor. Nedan följer ett axplock som kan vara bra för SKR:s medlemmar att känna till.

Hälsa- och sjukvård

Handels- och samarbetsavtalet från december 2020 innebär att EU-medborgare som vistas tillfälligt i Förenade kungariket (och vice versa) har rätt till viss vård även framöver på villkor liknande EU:s förordning 883/2004. Den personkrets som omfattas av utträdesavtalet från 2019 (pensionärer, gränsarbetare och deras familjemedlemmar samt studenter) har dock rätt till vård i enlighet med förordning 883/2004. EU:s patientrörlighetsdirektiv (2011/24/EU) gäller inte längre gentemot Storbritannien och Nordirland.

Uppehålls- och arbetstillstånd för briter i Sverige

Den brittiska regeringen har tillsammans med Europeiska rådet kommit överens om ett utträdesavtal som innebär att brittiska medborgare och deras familjemedlemmar under en övergångsperiod kan bo kvar i Sverige. Övergångsperioden gällde till den 31 december 2020.

För att brittiska medborgare ska kunna bo kvar i Sverige efter övergångsperioden ska de uppfylla vissa krav och ansöka om uppehållsstatus hos Migrationsverket. Det går att ansöka om uppehållsstatus fram till och med den 30 september 2021. De som beviljas uppehållsstatus enligt utträdesavtalet får ett kort från Migrationsverket som bevisar uppehållsstatus. Utöver uppehållsstatus ska brittiska medborgare uppfylla villkoren för uppehållsrätt för att ha rätt att bo kvar i Sverige, om de inte har rätt att vistas i Sverige på annan grund.

Ekonomiskt och annat socialt bistånd

För brittiska medborgare som har beviljats uppehållsstatus ska prövningen av bistånd enligt SoL göras utifrån samma villkor som andra EU/EES-medborgare. Sökanden ska således, utöver uppehållsstatus, uppfylla villkoren för uppehållsrätt för att anses ha rätt till bistånd enligt SoL. En skillnad är dock att bedömningen av uppehållsrätten görs med stöd av utträdesavtalet i stället för med stöd av utlänningslagen.

För brittiska medborgare som inte ansöker om uppehållsstatus i tid eller får avslag på sin ansökan från Migrationsverket gäller som utgångspunkt samma regler som för andra tredjelandsmedborgare. Detsamma gäller för brittiska medborgare som vill flytta till Sverige efter den 31 december 2020. Tredjelandsmedborgare som saknar uppehållstillstånd är som regel inte att anse som bosatta i Sverige och har då inte rätt till bistånd utöver vad som behövs för att undgå en akut nödsituation.

SKR kommer fortsatt att bevaka implementeringen av avtalet samt de nya relationerna mellan Sverige och Storbritannien och eventuell påverkan på kommuner och regioner.

Regeringen: *Sveriges nya relation till Storbritannien*

Kommissionen: *Information om avtalet*

SKR: *Information kring rätten till vård*

Övrigt: *Information ifrån Förenade kungariket, Migrationsverket*

Kontakt: *Milla Järvelin*

Konferensen om Europas framtid

I januari 2020 presenterade kommissionen ett förslag till utformning av den så kallade framtidskonferensen. Konferensen, som ska pågå 2020–2022, syftar till att stärka medborgardeltagandet och demokratin i Europa, och ämnar stimulera en samhällsomfattande dialog om utformningen av EU:s framtid. Detta utifrån en rad övergripande områden så som hållbarhet, samhällsutmaningar, innovation, konkurrens, digital omställning, grundläggande värderingar och EU:s internationella roll. I korthet, vad anser medborgarna att EU ska göra och hur.

Konferensen var tänkt att inledas på Europadagen den 9 maj 2020, men har försenats på grund av Coronapandemin. Förhandlingarna i rådet har också präglats händelseförloppet, då det dröjde till den 24 juni 2020 för medlemsländerna att enas om en gemensam position beträffande utformningen av konferensen. Knäckfrågor kretsade framförallt kring ledarskap och mandat, med den känsliga frågan om behov av fördragsförändringar i centrum. Medlemsländerna vidhåller att fördragsförändringar inte kommer att vara aktuella utifrån resultatet av konferensen och anser att detta kan hanteras inom ramen för nuvarande fördrag. De betonar vikten av ett brett deltagande bland medborgare, nationella parlament, EU-institutioner och andra aktörer, och föreslår att konferensen leds av en ”framstående europeisk personlighet” som ordförande för processen. Vem detta blir återstår att se.

Sedan juni har det pågått förhandlingar gällande den gemensamma överenskommelsen mellan intuitionerna, i stort verkar de överens om innehåll och utformningen av konferensen. Däremot är frågan kring vem som ska leda den fortfarande ett hinder för att komma fram till en gemensam deklARATION och att starta upp konferensen. Ett flertalet namn har lyfts fram under hösten. Förhoppningen var att konferensen skulle inledas innan slutet av 2020. Givet läget med pandemin i Europa är det inte aktuellt att genomföra stora konferenser för dialog, vilket är en central del i arbetet. Dock finns förhoppningar om att kunna inleda med den föreslagna digitala plattform för dialog så fort en deklARATION finns på plats. I skrivande stund har de inte nått en gemensam deklARATION.

Den svenska regeringens ståndpunkt är att konferensen bör anta en saklig och realistisk approach med utgångspunkt i medborgarnas synpunkter och behov. SKR har genom Europeiska regionkommittén inkommit med synpunkter på

konferensens utformning och för fortlöpande dialog med regeringskansliet kring det nationella genomförandet.

Kommissionen: *Meddelande om framtidskonferensen*

Ministerrådet: *Rådposition om framtidskonferensen*

Europaparlamentet: *Europaparlamentets ståndpunkt om framtidskonferensen*

Europeiska regionkommittén: *Pressmeddelande*

Kontakt: *Dag Håkansson, Martin Lidhamn, Lena Langlet*

Genomförandet av Agenda 2030

Sedan Agenda 2030 för hållbar utveckling antogs i FN:s generalförsamling 2015 har genomförandet av agendan och de globala målen pågått med stort engagemang på lokal och regional nivå runt om i hela världen. Även EU har sedan antagandet på olika sätt uttryckt ambitionen om att ha en ledande roll i genomförandet av agendan och de globala målen.

De politiska riktlinjer för kommissionens arbete under perioden 2019–2024 som presenterades inför kommissionens tillträde våren 2019 innehåller sex övergripande ambitioner som tar avstamp i FN:s globala mål för hållbar utveckling. Vidare har samtliga kommissionärer ett uppdrag att främja genomförandet av Agenda 2030 och de globala målen inom sina respektive ansvarsområden. I kommissionens arbetsprogram för 2020 betonade kommissionen att arbetet ska vägledas av Agenda 2030, både inom och utom unionen. Denna ambition utvecklas i arbetsprogrammet för 2021.

Kommissionen har sedan tidigare aviserat att de globala målen tydligare ska inkluderas i den europeiska planeringsterminen, men det är ännu oklart exakt hur detta ska genomföras. Ambitionen är att använda den europeiska planeringsterminen som en hävstång för att implementera Agenda 2030, i likhet med arbetet med den sociala pelaren. Kommissionens årliga landrapporter för 2020 innehöll en kort nulägesanalys och statistisk lägesbild av hur EU:s medlemsländer lever upp till de globala målen i agendan, baserat på Eurostats indikatorer för målen.

I februari 2020 utsåg regeringen Gabriel Wikström till nationell samordnare för Agenda 2030 och i juni samma år lade regeringen fram en proposition till riksdagen gällande det fortsatta genomförandet. Propositionen behandlades av riksdagen i mitten av december. SKR har fört dialog med Regeringskansliet under arbetet med propositionen.

Under 2021 kommer Sverige att genomföra en frivillig nationell granskning av genomförandet av Agenda 2030 som i juli kommer att rapporteras till FN:s årliga högnivåforum för hållbar utveckling (High Level Political Forum, HLPF), vilket är FN:s centrala organ för uppföljning och översyn av agendan. Det blir den andra gången Sverige genomför den frivilliga granskningen, första gången var 2017.

Med stöd av Sida driver SKR tillsammans med Svenska FN-förbundet projektet *Glokala Sverige*, ett utbildnings- och kommunikationsprojekt om Agenda 2030 för politiker och tjänstepersoner på lokal och regional nivå. Under 2020 medverkade 130 kommuner och 16 regioner för att lära sig mer om de globala målen och hur vi tillsammans kan skapa engagemang för genomförandet av Agenda 2030. *Glokala Sverige* har fortsatt beviljats medel från Sida för åren 2021–2023. Då kommer även ICLD (Internationellt Centrum För Lokal Demokrati) att ingå i *Glokala Sverige*. Projektet kommer att breddas och fördjupas samt utökas med 35 kommuner under 2021.

Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA) presenterade i mars 2019 nyckeltal som ska stödja kommuner och regioner i deras arbete med Agenda 2030. SKR presenterade i september 2020 rapporten *Öppna Jämförelser – Agenda 2030* utifrån dessa nyckeltal. Vidare har förbundet anordnat webbsänd utbildning, som ger grunderna för hur Agenda 2030 kan implementeras i kommuner och regioners styrprocesser.

SKR: *Agenda 2030*

Regeringen: *Agenda 2030 och globala målen*

Kontakt: *Kerstin Blom Bokliden, Matilda Lindberg*

Arbetet med Europa 2020-strategin och den europeiska planeringsterminen

EU och dess medlemsländer har genom Europa 2020-strategin enats om konkreta målsättningar inom sysselsättning, forskning och utveckling (FoU), klimatförändringar och energi, utbildning samt kampen mot fattigdom och social utestängning som EU ska nå senast år 2020. Medlemsländerna har i sin tur anpassat de övergripande målen till nationella mål utifrån nationella förutsättningar. Strategin har fungerat som utgångspunkt för den europeiska politiken och för EU:s långtidsbudget för perioden 2014–2020.

Europa 2020-strategin tar snart slut och en utvärdering har initierats. Ingen ny helhetsstrategi har tagits fram, men kommissionen har beslutat att stärka den europeiska planeringsterminen genom tätare band till den sociala pelaren, Agenda 2030 samt EU:s klimatmål 2050. Under hösten har det också blivit klart att den nationella återhämtningsplanen ska koordineras med terminen. SKR välkomnar detta, och anser att ett tätt samarbete inom den sociala dialogen på såväl nationell som europeisk nivå krävs för att nå verklig framgång i arbetet med sysselsättning, tillväxt och sociala frågor inom EU. En tillväxtstrategi baserad på den gröna givna och med tilltänkta principer av miljö, produktivitet, stabilitet och rättvisa är rätt väg framåt. Det är också klokt att inkludera återhämtningsplanen i terminen och inte upprätta nya strukturer.

SKR har i flera sammanhang efterfrågat en ny långsiktig och sammanhållen tillväxt- och sysselsättningsstrategi för EU, och förbundet har uppmanat regeringen att verka för en uppföljare till Europa 2020-strategin som ligger i linje med de globala målen. Med anledning av Coronapandemin och förhandlingarna om nästa långtidsbudget kan en eventuell ny strategi dock komma att dröja. Planeringsterminen skulle under 2020 arbeta mer med samverkansfördelar och avvägningar mellan miljö-, finans- och socialpolitiken på nationell nivå. SKR understryker i detta sammanhang att lokala förutsättningar vad gäller exempelvis arbetsmarknad måste beaktas, samt vikten av att kommissionen säkerställer tillgången till nödvändiga investeringsmöjligheter för aktörer på lokal och regional nivå.

SKR träffar fortlöpande Statsrådsberedningen, arbetsmarknadens parter och kommissionens representation för att diskutera tillväxt- och sysselsättningsfrågor samt insatser inom ramen för den nationella återhämtningsplanen inom ramen för Europa 2020-strategin. Tillsammans med medlemmarna och arbetsmarknadens parter bidrar SKR årligen till den svenska landrapporten till vilken den nationella återhämtningsplanen ska vara en bilaga 2021.

SKR: *Europa 2020-strategin*

Kommissionen: *2020-strategin, Europeiska planeringsterminen, Landspecifika rekommendationer 2020*

Regeringen: *Europa 2020-strategin, Nationella reform-programmet 2020*

Kontakt: *Malin Looberger, Karin Flordal*

Miljö, energi och transport

Prioriterad fråga 2021: Ett klimatneutralt EU 2050

Målet om klimatneutralitet till 2050 förankras genom den europeiska klimatlagen som presenterades av kommissionen i mars 2020. Kommissionens ambition har varit att höja EU:s ambition för minskade utsläpp till år 2030, från tidigare överenskomna 40 procent till 55 procent. Underlag för översynen har varit de nationella energi- och klimatplanerna, fördelningen av utsläppsminskningar mellan medlemsstaterna, utsläppshandeln (ETS), utsläpp från mark (LULUCF) och EU:s energidirektiv.

Ambitionen att nå klimatneutralitet har gett upphov till en mängd initiativ, inklusive minskat avtryck från transportsektorn, en justeringsmekanism för koldioxid från import inom vissa sektorer, en ny strategi för klimatanpassning samt en europeisk klimatpakt. Direktiven om energieffektivitet och förnybar energi är på konsultation till 9 februari 2021. Beträffande klimatmålet 2030 har SKR genom CEMR lyft möjligheterna inom områden som energi, byggnader, mobilitet och avfall. Offentlig upphandling kan vara ett kraftfullt verktyg för omställning och behöver backas upp av stödjande regelverk.

Svenska kommuner och regioner berörs i hög grad av EU:s politik i sitt frivilliga arbete för minskad klimatpåverkan, både med stödjande

ambitioner och styrmedel samt problematisk detaljstyrning. Exempel på det senare är skattebestämmelser, administrativa krav och nationella tak för grödebaserade biodrivmedel som etanol och biodiesel från raps (RME). Krav på individuell mätning och debitering av värme i flerbostadshus är under införande i Sverige i år, trots att de flesta svenska bedömare är eniga om att det kommer att innebära ökad energianvändning samt ökad risk för energifattigdom. Kommissionens regelverk kring energikrav på byggnader medför också att förnybar energi på plats och värmepumpar premieras framför fjärrvärme.

SKR kommer att följa utvecklingen på dessa områden för att tillsammans med andra parter verka för bra och teknikneutrala villkor för hållbarhetsarbetet i kommuner och regioner.

Kommissionen: *En europeisk grön giv*

CEMR: *Ställningstagande kring EU:s gröna giv*

Kontakt: *Andreas Hagnell*

En europeisk klimatpakt

Som en del av den gröna giv presenterade kommissionen den 16 december 2020 en klimatpakt, som ska stimulera ett samhällsomfattande engagemang för klimat- och miljöarbetet. Initiativet kan förstås som ett komplement till lagstiftning

och reglering, och ämnar att uppmuntra gränsöverskridande samverkan, kunskapsutbyte och gräsrotsinitiativ. Målet är att involvera medborgare och organisationer från alla samhällssektorer, däribland kommuner och regioner, i arbetet med att nå ett klimatneutralt Europa 2050. Klimatpakten ska bygga vidare på befintliga kanaler och initiativ såsom Borgmästaravtalet, samt stödja städernas strategier för hållbar urban utveckling.

SKR har genom CEMR framfört att klimatpakten behöver bygga vidare på pågående initiativ, för svenskt vidkommande exempelvis Fossilfritt Sverige och det regionala arbetet med energi- och klimatstrategier.

Kommissionen: *En europeisk klimatpakt*

Kontakt: *Andreas Hagnell*

Renoveringsvägen och direktiven för energieffektivisering och förnybar energi

EU:s byggsektor är den sektor med enskilt störst energikonsumtion i Europa. Byggsektorn svarar för cirka 40 procent av energiförbrukningen och 36 procent av växthusgasutsläppen i EU. Kommissionen presenterade i oktober 2020 en strategi för att fördubbla energieffektiviseringstakten och samtidigt skapa jobb genom renovering av bebyggelsen, den så kallade renoveringsvägen.

Strategin omfattas av styrmedel såsom minimistandarder för existerande byggnader och djuprenovering, nya regler för energideklarationer, digitala loggböcker, digitalisering och elbilsladdning. Finansiering ska underlättas genom bidrag från EU-budget, återställningsprogram och EIB samt att kombinationer med privat finansiering underlättas. Tekniskt stöd ska kanaliseras via myndigheter, utbildning och gröna jobb ska underlättas. Industrialisering ska främjas med hänsyn till hållbara lösningar, genom bland annat ecodesign och BIM. Design och grannskapsbaserade modeller ska stödjas, liksom bostäder till överkomligt pris för att motverka energifattigdom.

Offentliga aktörer ska vara föregångare och gröna upphandlingskriterier ska utvecklas. Initiativet ska även beakta förnybar energi och system för värme och kyla. Strategin kommer att konkretiseras i översynen av direktiven för energieffektivisering (EED) och förnybar energi (RED), som är på konsultation till 9 februari 2021, samt i direktivet för byggnaders energiprestanda (EPBD). EED ska främst ses över i de delar som inte berördes 2018.

Det omfattar kraven på offentliga byggnader (art 5+6), slutanvändning (8), leverantörsidan (14–15), energitjänster (16,18) samt konsumenter (12 & 19). RED ska ses över för att bidra till det höjda klimatmålet för 2030, och anpassas till strategierna för energisystemintegration, vätgas och renoveringsvägen.

SKR befarar att kommissionen åter kommer att lansera förslag om krav på en årlig renoveringstakt på tre procent för kommuners och regioners byggnadsyta, vilket SKR motsatt sig då det inte beaktar olika lokala och nationella förutsättningar. Samtidigt ser vi positivt på ökade stödmöjligheter för att uppmuntra en ökad renoveringstakt. Tillgång till nya lån och stöd är helt avgörande på många håll i EU. Andra viktiga önskemål för SKR gäller ökat fokus på kapacitet (kW) jämte energi (kWh/år), teknikneutralitet, fortsatt möjlighet till varmhyra samt att undvika dagens överlappning mellan energideklarationer och energikartläggning för stora företag.

Kommissionen: *Renoveringsvägen, Konsultation om EED, Konsultation RED*

Kontakt: *Andreas Hagnell*

EU:s taxonomi för hållbara aktiviteter

EU:s gemensamma klassificeringssystem – eller taxonomi – ska fungera som ett verktyg för att definiera vad som kan anses vara hållbara aktiviteter och investeringar inom bland annat industri, byggnader, energi, transporter, vatten och avfallshantering. Taxonomin gäller i första hand finansföretag och hållbarhetsredovisningar för större företag, men väntas indirekt bli styrande för projekt i kommuner och regioner via motsvarande krav på gröna obligationer och med troliga smittoeffekter på EU-stöd och annan EU-reglering. Initiativet utgör en av åtgärderna i EU:s handlingsplan för finansiering av hållbar tillväxt.

Kommissionens förslag till delegerade akter presenterades i november med den superkorta konsultationstiden fyra veckor som SKR har svarat på. Det färdiga förslaget väntas i början av 2021 för att efterlevas från år 2022. Förslaget innehåller flera rimliga krav som att hållbar energiproduktion ska ha lägre klimatpåverkan än 100 g CO₂/kWh. Nya byggnader ska vara minst 20 procent bättre än nationella byggregler och vid renovering ska energieffektiviseringen vara minst 30 procent, samtidigt som enstaka energieffektiviseringsåtgärder kan få stöd.

Det finns också flera krav som är mer problematiska. Biodrivmedel tillåts i stort sett inte alls för bussar, bilar och lätta lastbilar. Klimatberäkningar ska göras inte bara för byggmaterial och konstruktion av byggnader, som i det svenska arbetet med klimatdeklarationer, utan för hela livscykeln inklusive drift och rivning. Energiprestandakraven på äldre byggnader blir för svensk del högre än på nya byggnader. Energiutvinning ur avfall ingår inte i taxonomin.

Summan av alla krav för att undvika skada på andra miljömål och verifieringen av dessa riskerar därtill att resultera i tung administration för svenska kommuner och regioner som vill genomföra ambitiösa satsningar och även mindre projekt inom byggnader, förnybar energi, hållbara transporter etc.

SKR samarbetar med den nordiska kommunbankerna och flera andra nätverk i denna fråga och har medverkat i en arbetsgrupp under EU:s generaldirektorat för energi (DG Energy).

Regeringen: *Taxonomi ska göra det enklare att identifiera och jämföra miljömässigt hållbara investeringar*

Kommissionen: *EU-Taxonomi för hållbara aktiviteter*

Ministerrådet: *Pressmeddelande*

SKR: *Konsultationssvar om EU-taxonomin för hållbara aktiviteter*

Kontakt: *Andreas Hagnell*

Ren luft – Framtiden för EU:s politik inom ramen för ambitionen om noll föroreningar

Kommissionen har som en del av den europeiska gröna given aviserat att de ska ta fram en nollutsläppsplan för luft, vatten och mark, som ska antas under 2021.

Luftföroreningar utgör fortfarande den största miljörelaterade hälsoriskerna i EU, och orsakar varje år knappt 500 000 förtida dödsfall. Luftföroreningar är kopplade till luftvägs- samt hjärt- och kärlsjukdomar, stroke och cancer. De har också betydande negativa effekter på klimatet, ekosystemen, den bebyggda miljön – inklusive kulturarvet – och ekonomin. Det krävs ytterligare insatser för att skydda allmänheten från den negativa effekt som luftföroreningar utgör för deras hälsa.

Luftkvaliteten i Europa har gradvis förbättrats under de senaste åren, men många medlemsstater uppfyller inte de nuvarande normerna och majoriteten av länderna är för närvarande föremål för överträdelseförfaranden. Sverige har med anledning av detta ändrat i luftkvalitetsförordningen så att perioderna av överskridanden ska bli så korta som möjligt. Vidare föreslås, i en svensk utredning, att staten ska ta ett större ansvar för jämförbar data och att bistå kommunerna vid framtagande av åtgärdsprogram.

Direktivet om minskning av nationella utsläpp av vissa luftföroreningar är det viktigaste lagstiftningsinstrumentet för att uppnå EU:s mål i programmet för ren luft i Europa som innebär att fram till 2030 minska hälsoeffekterna med hälften jämfört med 2005. I direktivet, fastställs nationella åtaganden om utsläppsminskningar för var och en av EU:s medlemsstater för perioden 2020–2029 samt mer långtgående åtaganden från och med 2030. Värt att notera är att partiklarna PM_{2.5} ingår som föroreningarna för vilka obligatoriska utsläppsminskningar har fastställts. Utsläppsminskningarna uttryckts som en procentandel av utsläppen för respektive förorening under basåret 2005.

I en rapport från kommissionen om genomförandet av direktivet är slutsatserna att det är avgörande att direktivet integreras tidigt för att uppnå en minskning av utsläppen. Det är fortfarande för tidigt att dra några definitiva slutsatser av ländernas åtaganden. Det framgår dock tydligt att de nationella luftvårdsprogrammen och insatserna behöver utökas redan på kort sikt.

SKR arbetar med frågan genom Europeiska regionkommittén och med genomförandet i Sverige. SKR anser att det behövs en sektorsövergripande strategi som även beaktar de andra politikområdena där källor till utsläpp finns. Vidare menar förbundet att den lokala och regionala nivån inte har rådighet i alla avseenden för att ensamt klara miljö kvalitetsnormerna, utan också är beroende av ett nationellt agerande. Slutligen menar SKR att det måste finnas tillräckliga ekonomiska incitament för att finansiera de åtgärder som krävs för att klara kraven och på sikt att nå det långsiktiga målet.

Kommissionen: *Rapport*

Kontakt: *Kerstin Blom Bokliden*

Livsmedelspolitik från jord till bord

I maj 2020 presenterade kommissionen sin strategi för en hållbar livsmedelspolitik, från jord till bord. Strategin adresserar såväl matsvinn och användandet av bekämpningsmedel som ökad information och märkning till konsumenter. Planen har också en nära koppling till strategin för biologisk mångfald för 2030 som presenterades samtidigt. SKR kommer att bevaka flera av de initiativ som aviseras i planen med bäring på kommunernas tillsyns- och livsmedelsverksamhet.

Kommissionen: *Från jord till bord*

Kontakt: *Maja Högvik*

Strategi för biologisk mångfald för 2030

Strategin, som presenterades i maj 2020, beskriver mål och åtgärder för att skydda och återställa naturen för att säkerställa att Europas biologiska mångfald ska vara på väg att återhämta sig till 2030. Den är en central del av den europeiska gröna given och avspeglar kommissionens ambition att visa ledarskap i de pågående förhandlingarna om det globala ramverket för biologisk mångfald. SKR bevakar arbetet med strategin, primärt kopplat till stadsplanering, gröna städer samt arbetet med minskad klimatpåverkan och invasiva arter.

Kommissionen: *Strategi för biologisk mångfald 2030*

Riksdagen: *Fakta-PM*

Kontakt: *Maja Högvik*

Åttonde miljöhandlingsprogrammet

Kommissionen presenterade i oktober ett förslag till nytt miljöhandlingsprogram, det åttonde i ordningen, som sträcker sig till 2030. Miljöhandlingsprogrammen har under mer än 40 år försett EU med politiska ramar och riktning för miljö- och klimatpolitiken. Visionen till 2050 är fortsatt att leva gott inom planetens ekologiska gränser och förslaget kretsar kring och kompletterar de förslag som kommissionen lägger fram inom ramen för den gröna given och har nära kopplingar till genomförandet av målen i Agenda 2030 såväl som parisavtalet. Förslaget innehåller sex prioriterade

tematiska mål samt förslag till en ny övervakningsram, men innehåller inga konkreta förslag på åtgärder. Den nya miljöhandlingsprogrammet väntas antas under 2021 efter behandling av Europaparlamentet och rådet.

Kommissionen: *Åttonde miljöhandlingsprogrammet*

Riksdagen: *Fakta-PM*

Kontakt: *Maja Högvik och Kerstin Blom Bokliden*

Prioriterad fråga 2021: EU:s avloppsdirektiv - bättre hänsyn till lokala förutsättningar

Svenska kommuner och regioner påverkas av EU:s vattenlagstiftning både i rollen som verksamhetsutövare och tillsynsmyndighet. SKR arbetar för ambitiösa regelverk, utan detaljstyrning och med ett tydligt uppströmsperspektiv. Det är mer kostnadseffektivt att ställa högre krav på producenter av kemikalier och läkemedel än ökade krav på rening i renings- och vattenverk. Inom ramen för den gröna given har kommissionen avisat att de 2021 kommer att presentera en plan för nollutsläpp till vatten, luft och jord, vilket kommer ha bäring på vattenområdet. Även andra initiativ, som EU:s livsmedelsstrategi från jord till bord samt strategin för biologisk mångfald väntas påverka lagstiftningen på området.

SKR kommer att bevaka de nya förslag som kommissionen presenterar inom ramen för den gröna given, men kommer också fortsatt verka för att de nu gällande direktiven för avloppsrening och ramdirektivet för vatten ska moderniseras.

Avloppsdirektivet

Det trettio år gamla avloppsdirektivet ses just nu över. SKR välkomnar revisionen, dels eftersom direktivet är föråldrat och inte driver miljöskyddet tillräckligt kraftfullt, och dels för att direktivets utformning är orsak till att kommissionen stämt Sverige till EU-domstolen för bristande vattenrening. Det rör sig om ett antal reningsverk som inte klarar avloppsdirektivets krav om rening av syretärande ämnen (BOD7).

Regeringen hotas nu av böter på flera hundra miljoner kronor och de berörda kommunerna tvingas till dyra investeringar, som inte ger påvisbar miljönytta.

Sverige har tillämpat det undantag för kallt klimat som finns i direktivet och förutsatt att det ska gälla även här, trots att det i artikel 4.2 står att läsa att det enbart gäller för orter som ligger 1 500 meter över havet. Artikel i direktivet, som antogs innan Sverige gick med i EU, tar alltså sikte på Alpregionerna. Biologisk rening är dock lika svårt i kallt klimat även på lägre höjd och SKR menar därför att direktivet måste ändras så att kallt avloppsvatten i norra Europa likställs med kalla avloppsvatten på hög höjd inom övriga EU.

I kommissionens förberedande arbete med revisionen framgår att det finns ambitioner om att utvidga direktivet till att omfatta också dagvattenhantering, mindre avloppsanläggningar samt enskilda avlopp. SKR ställer sig skeptiskt till att utvidga direktivets omfattning och menar att dessa påverkanskällor redan idag regleras genom åtgärdsprogrammen som hör till ramdirektivet för vatten.

Lagstiftarna måste säkerställa att kravställandet är rimligt och i proportion till riskerna och att tillräcklig hänsyn tas till de olika förhållanden som råder inom EU vad gäller till exempel klimat, naturgivna förutsättningar samt hur glest befolkade olika områden är.

Kommissionen: *EU:s direktiv om avloppsvatten*

Kontakt: *Maja Högvik*

Cirkulär ekonomi och avfall

I mars 2020 presenterade kommissionen en ny handlingsplan för att mobilisera industrin för en cirkulär ekonomi, där Europa ska leda utvecklingen kring bland annat engångsplaster och mikroplaster. Strategin har ett uppströmsperspektiv, det vill säga att fokus läggs på design- och tillverkningsprocessen – snarare än nedströms, på avfallshandlingen. SKR välkomnar detta.

SKR har inkommit med synpunkter på handlingsplanen genom europeiska regionkommittén. SKR betonade i arbetet med att ta fram regionkommitténs yttrande bland annat att uppströmsperspektivet måste beaktas samt att det bör övervägas om andra mått än BNP ska användas för att mäta utveckling i en cirkulär ekonomi. Båda dessa frågor finns nu belysta det färdiga yttrandet.

Enligt kommissionens handlingsprogram för 2021 har kommissionen annonserat att andra lagstiftningsåtgärder som ska hanteras är initiativet för hållbara produkter, inklusive en översyn av

ekodesigndirektivet (lagstiftning, inklusive konsekvensbedömning, artikel 114 i EUF-fördraget) samt kretsloppsinitiativet för elektronik (icke-lagstiftning). Detta kommer att presenteras under fjärde kvartalet 2021. SKR välkomnar lagstiftningsförslagen och ser att ekodesigndirektivet bör uppdateras vad avser reparerbarhet på produkter och krav på inblandning av sekundär råvara i nya produkter.

SKR: *Yttrande*

Kommissionen: *En ny handlingsplan för den cirkulära ekonomin*

Kontakt: *Fredrik Bäck*

Europeiska kemikaliemyndighetens arbete med begränsningar av mikroplaster

Europeiska kemikaliemyndigheten arbetar för närvarande med förslag om hur mikroplaster kan begränsas. SKR har nationellt och tillsammans med andra länders kommunförbund inom den europeiska kontexten varit aktiv i frågan om att mikroplastspridning måste begränsas uppströms och kommunicerat detta med bland annat ECHA.

ECHA:s kommitté för riskbedömningar, RAC, och ECHA:s kommitté för samhällsekonomiska analyser, SEAC, har lämnat yttrande i frågan och under 202 ser SKR det som rimligt att Kommissionen kommer att lämna ett lagförslag i frågan.

Ur ett nedströmsperspektiv innebär ett lagförslag om begränsningar av tillsatta mikroplaster i konstgräsplaner att kommunernas krav på vattenrening blir mindre.

ECHA: *Mikroplaster*

Kontakt: *Fredrik Bäck*

Prioriterad fråga 2021: Mobilitet och infrastruktur

En mycket viktig del av omställningen till ett klimatneutralt EU 2050 och den europeiska gröna given är arbetet med att minska klimatavtrycket från transportsektorn. Transporter står idag för ca 25 procent av EU:s totala utsläpp av växthusgaser och har fram till nu ökat kontinuerligt i takt med befolkningstillväxt och ekonomisk tillväxt. För att uppnå målet om klimatneutralitet 2050 beräknas transportutsläppen behöva minska med 90 procent, vilket enligt kommissionen förutsätter att alla transportslag bidrar till utsläppsminskningen.

Som en del av den europeiska gröna given lanserade kommissionen en ny strategi för smart och hållbar mobilitet i slutet av 2020. Ansvarig kommissionär för transportområdet och strategin är Adina Vălean. Strategin pekar på elektrifiering och digitalisering som viktiga delar för omställning och hållbar mobilitet. Frans Timmermans, som är ansvarig kommissionär för den europeiska gröna given, har tidigare annonserat att vätgas också kommer att vara en viktig pusselbit för omställningen, bland annat som fordonsbränsle.

Den snabba omställningen av transportsektorn kommer att leda till en rad krav och åtgärder på EU-nivå som kommer att påverka svensk lagstiftning, men också att leda till att en snabbare omställning blir nödvändig för såväl industrin som samhället. Sverige är på många sätt väl rustade för denna omställning, och regioner och kommuner har arbetat med ambitiösa regionala och lokala klimatmål under lång tid. Däremot kan vissa av EU:s direktiv komma att utformas på ett sätt som inte är optimalt ur svensk synvinkel och det är därför viktigt att ha framförhållning för detta men också att driva dessa frågor på EU-nivå.

SKR anser att det är positivt med en offensiv klimatpolitik, och att en omställning till en fossilfri transportsektor är en nödvändig åtgärd som ligger helt i linje med svenska ambitioner. SKR menar dock att det är viktigt med ett teknikneutralt förhållningssätt i omställningen, samt att biodrivmedel inte ska missgynnas. Viktigt är också att hänsyn tas till de nordiska förhållandena utifrån geografi och tillgänglighet.

Kommissionen avser att se över all klimatrelaterad lagstiftning under 2021 för att möjliggöra att målet om klimatneutralitet till 2050 nås, och lägger därför fram en rad åtgärder för smarta och hållbara transporter. Här ingår en översyn av förordningen om det transeuropeiska transportnätet och direktivet om intelligenta transportsystem. I juni 2021 kommer reviderad EU-lagstiftning för bland annat förnybar energi och utsläppskrav för vägfordon (för utfasning av bensen och diesel) att presenteras. År 2021 är också ”The European Year of Rail”.

Kommissionen: *Strategi för smart och hållbar mobilitet, Pressmeddelande*

Kontakt: *Ulrika Palm*

Översyn av direktivet för utbyggnad av infrastrukturen för alternativa bränslen

Det nuvarande direktivet om utbyggnad av infrastruktur för alternativa bränslen antogs 2014 och har syftat till att påskynda utbyggnaden av infrastruktur för alternativa drivmedel och elfordon längs det europeiska vägnätet. Under våren och sommaren 2020 genomfördes ett öppet samråd för en utvärdering av direktivets effektivitet, aktualitet och ändamålsenlighet.

En omarbetning av direktivet för utbyggnad av infrastruktur för alternativa bränslen får konsekvenser på såväl nationell som regional och lokal nivå då krav på utbyggnad av bland annat laddinfrastruktur kan förändras.

SKR ställde sig positiva till en översyn av direktivet i samrådet 2020. Förbundet framhöll att direktivet skulle ta större hänsyn till kommuner och regioners förutsättningar, samt att de svenska förhållandena gällande biobränsleproduktion och distribution borde beaktas i högre grad. SKR framförde också att direktivet tydligare borde framhålla förnybarhet som ett kriterium för alternativa bränslen. SKR har sedan tidigare också välkomnat en gemensam teknisk standard för infrastruktur för alternativa bränslen på EU-nivå, men förhållit sig kritiska till delar med hög detaljreglering.

För att fortsätta arbetet med att anpassa direktivet för utbyggnad av infrastrukturen för alternativa bränslen, så att målet mot 2050 om ett klimatneutralt EU kan nås, har kommissionen aviserat att en översyn av direktivet ska genomföras under 2021.

Kommissionen: *Utvärdering av direktivet för utbyggnad av infrastruktur för alternativa bränslen*

SKR: *SKR:s remissvar*

Kontakt: *Ulrika Palm*

Utvärdering av EU:s vitbok för transporter

EU:s vitbok för transporter har tillsammans med Europa 2020-strategin utgjort det politiska ramverket för EU-lagstiftningen på transportområdet fram till nu. Under sommaren 2020 genomfördes ett öppet samråd för att utvärdera EU:s transportpolitik 2010–2018 inför framtagandet av en ny transportstrategi för minskade utsläpp inom ramen för den gröna given.

EU:s transportpolitik är av betydelse för nationell, regional och lokal utveckling. Översyner och förändringar i EU:s lagstiftning, inte minst för att minska utsläppen från transportsektorn, kan komma att påverka såväl kommuner som regioner.

SKR är positiva till att EU:s vitbok för transporter utvärderats och att EU:s transportpolitik utformas för att nå EU:s klimatmål. SKR anser dock att kommande direktiv och förordningar behöver beakta nordiska förhållandena samt att kommunernas och regionernas roll och behov av stöd för investeringar, lagstiftning och styrmedel för omställningen till ett mer hållbart transportsystem behöver synliggöras.

Under 2021 kommer en rad översyner av direktiv och förordningar som rör transportsektorn att genomföras. Inom det så kallade 55 %-paketet sker en översyn av direktivet om utbyggnad av infrastrukturen för alternativa bränslen (se nedan), och en översyn av förordningen om fastställande av normer för koldioxidutsläpp för nya personbilar och för lätta nyttofordon. Inom ramen för målet om hållbar och smart mobilitet kommer en översyn av direktivet om intelligenta transportsystem, inklusive initiativ om multimodala biljettsystem, en översyn av förordningen om det transeuropeiska transportnätet (se nedan), ett initiativ för järnvägskorridorer i EU 2021, inklusive översyn av förordningen om godskorridorer på järnväg och åtgärder för att främja persontrafiken på järnväg, samt en utveckling av post-Euro 6/VI-utsläppsnormer för personbilar, lätta lastbilar, lastbilar och bussar, att genomföras.

Kommissionen: *Utvärdering av EU:s vitbok för transporter*

SKR: *SKR:s remissvar*

Kontakt: *Ulrika Palm*

Översyn av förordningen om transeuropeiska transportnät (TEN-T)

Grunden i EU:s transportpolitik är det transportsystem som definieras i det Transeuropeiska transportnätverket (TEN-T), tillsammans med nuvarande vitbok. Inom arbetet finns ett stomnät och ett övergripande nät definierat med målären 2030 och 2050 till vilka olika åtgärder ska vara genomförda. De viktigaste sträckorna i stomnätet pekas ut som nio stomnätskorridorer. För att genomföra transportpolitiken finns finansieringsverktyget Connecting Europe Facility (CEF) vars

insatser koncentreras på stomnätskorridorerna även om en liten del av medlen går till projekt inom övergripande och övrigt stomnät. Den stomnätskorridor som för nuvarande länkar Sverige med övriga delar av Europa är ScanMed-korridoren (Scandinavian-Mediterranean Core Network Corridor), som är Europas längsta transportkorridor. ScanMed-korridoren kommer att förlängas norr om Hallsberg/Stockholm upp till och in i norra Finland. Förlängningen beslutas formellt när EU:s långtidsbudget är fastställd. På andra sidan Östersjön finns en motsvarande beslut som innebär att stomnätskorridoren Nordsjön-Östersjön förlängs från Helsingfors upp till ScanMed-korridoren vilket innebär att hela Sverige och Finland inkluderas i stomnätskorridorerna.

EU:s transportpolitik är av betydelse för nationell och regional utveckling, inte minst i gränsregionerna, men också för att sammanlänka hela Sverige bättre till Europa. EU:s regelverk för TEN-T är viktigt att beakta i den nationella planeringen utifrån de åtagande Sverige har gjort avseende de sträckor i Sverige som omfattas av TEN-T.

I april 2019 genomförde kommissionen ett samråd gällande utvärdering av riktlinjerna för TEN-T. SKR besvarade detta och lyfte särskilt fram behovet av att uppdatera riktlinjerna, i syfte att på ett tydligare sätt stötta omställningen mot en fossilfri fordonsflotta samt för att fånga de möjligheter som ökad digitalisering av transportsystemet kan innebära. SKR lyfte även fram behovet av att ytterligare samordna de investeringsmedel som finns tillgängliga via nationella planer, länsplaner, EU:s regionalfonder och CEF.

Som en del av den gröna given ser EU-kommissionen över all klimatrelevant lagstiftning för att bättre anpassa till målet om klimatneutralitet år 2050. Arbetet med utvärdering och revidering av nuvarande förordning för TEN-T påbörjades 2019 och kommissionen har aviserat att en översyn av förordningen för TEN-T ska ske under 2021.

SKR: *Remissvar om utvärdering av riktlinjerna för TEN-T*

Kontakt: *Christoffer Westerberg von Bothmer och Ulrika Palm*

Digitalisering

Att forma Europas digitala framtid

Kommissionen presenterade i februari 2020 sin strategi för en digital omställning av ekonomi och samhälle. Strategin – Att forma Europas digitala framtid – utvecklar och konkretiserar de förslag som kommissionsordförande Ursula von der Leyen presenterade inom ramen för kommissionens prioriterade områden.

Digital omställning av Europa är starkt sammankopplat med kommissionens övriga prioriteringar och beskrivs som en nyckelfaktor i såväl den gröna given som de nya strategierna för industri- samt små och medelstora företag. Vidare anses den digitala omställningen vara central för återhämtningsarbetet med anledning av coronapandemin. Inom den förhandlade överenskommelsen om medlen från faciliteten för återhämtning och resiliens ska minst 20 procent vara tillgängligt för att bistå den digitala omställningen inom unionen. Områden som EU-ledarna kom överens om vid det extra rådsmötet i oktober som kan ingå i detta var bland annat: nästa generations digitala teknik, digitala värdekedjor, säker nätinфраstruktur med hög kapacitet, stärkt förmåga att hantera cyberhot, digital tekniks potential att bidra till klimatmålen och en ökad digitalisering av utbildningssystemen. Strategin delas in i tre områden:

1) Teknik som fungerar för människor

Centralt inom området är utbyggnaden av digital infrastruktur samt att säkra utveckling, investering och användning av ny teknik som gör skillnad i vår vardag och som grundas i europeiska värderingar. Med anledning av detta föreslår kommissionen en rad åtgärdsområden:

- › AI strategi
- › strategi för kvantdatorer och blockchain
- › reviderad förordning om superdatorer
- › revidering av utbyggnadsdirektivet om bredband
- › uppdaterad handlingsplan för 5G & 6G
- › radiospektrumpolitiskt program
- › 5G-korridorer, inklusive järnvägskorridorer
- › cybersäkerhetsstrategi och en EU-enhet för cybersäkerhet
- › översyn av nätverks- och informations-systemdirektivet
- › handlingsplan för digital utbildning
- › utvecklad kompetensagenda för digitala färdigheter
- › utvecklad ungdomsgaranti, digitala färdigheter vid karriärbyten
- › arbetsvillkoren för plattformarbete
- › strategi för interoperabilitet mellan EU:s offentliga förvaltningar.

2) Rättvis och konkurrenskraftig ekonomi

Den andra pelaren syftar till att undanröja hinder på den inre marknaden och säkerställa konkurrens på lika villkor. Företag ska kunna dra nytta, utveckla, öka produktiviteten och stärka sin konkurrenskraft med hjälp av digital teknik – framför allt med ett större användande av data. Med anledning av detta föreslår kommissionen en rad åtgärdsområden:

- › europeisk datastrategi, ramverk för styrning av data och rättsakt om data
- › översyn av konkurrensreglerna
- › utreda konkurrensfrämjande förhandsregler för stora gate keeper plattformar, del av Digital Services Act Package
- › industristrategipaket, inkluderat strategin för SME:s
- › ram för EU-gemensamma digitala finans- och betalningssystem
- › företagsbeskattning för 2020-talet
- › konsumentagenda för den digitala omvandlingen.

3) Ett öppet, demokratiskt och hållbart samhälle

Det digitala Europa ska enligt kommissionen vara en miljö där medborgares handlingsmöjlighet förbättras och där vår digitala miljö är pålitlig. Europas digitala transformation ska stärka demokratiska värderingar, värna grundläggande rättigheter, säkra mångfald av medieaktörer, motverka yttre inblandning i val och debatter som förs online, respektera rättigheter och bidra till en klimatneutral ekonomi. Med anledning av detta föreslår kommissionen en rad åtgärdsområden:

- › reviderade regler för internetplattformars ansvar, inkluderat översyn av e-handelsdirektivet (Digital Services Act Package)
- › översyn av förordningen om elektronisk identifiering
- › handlingsplan för media och audiovisuella tjänster
- › handlingsplan för europeisk demokrati
- › initiativ för skapandet av en ”digital tvilling” av jorden för prognoser kopplat till miljö och kriser
- › initiativ om cirkulär elektronik
- › initiativ om insyns åtgärder gällande miljöavtrycket och klimatneutraliteten hos datacenter och telekomoperatörer
- › stödja system för utbyte av medicinska journaler i EU.

Den digitala hösten i Bryssel har varit händelserik och av allt att döma så verkar våren 2021 även innehålla ytterligare steg för att bidra till den digitala omställningen av unionen. I sitt tal till unionen i september lyfte kommissionens ordförande Ursula von der Leyen vikten av att öka takten för den digitala omställningen i Europa. Unionen behöver tydliga mål och ambitioner inom uppkoppling, kompetens och digitala samhällstjänster som vi kan verka mot. Några av de punkter som kom fram i talet till unionen var att kommissionens målbild är att Europa ska driva, sätta reglerna och leda utvecklingen i omställningen. EU måste vara proaktiva och inte reaktiva på ny teknik och de möjligheter samt utmaningar som det för med sig. Data är också ett återkommande tema från kommissionen, som bland annat vill öka åtkomsten till data som idag inte omfattas av direktivet för öppen data då vi har stora mängder som inte kommer till nytta. Von der Leyen lyfte vidare även vikten av att inrätta europeiska dataområden inom bland annat hälso-sjukvårdssektorn, energi och mobilitet, dataekonomin beskrivs som ett nyckelfaktor för den ekonomiska återhämtningen, driva europeisk innovation och skapa nya arbetstillfällen. Det förtydligades också att kommissionens avsikt med att 20% av återhämtningsfonden ska gå till digital omställning bl a innebär investeringar i digital infrastruktur och uppkoppling.

I september presenterade kommissionen en rekommendation till medlemsstaterna om att öka investeringarna i högkapacitetsbredband, digital infrastruktur och 5G. Detta kan kopplas till en förväntad uppdatering av kommissionens handlingsplan för 5G och 6G utbyggnad i Europa.

Kommissionen presenterade i september 2020 en uppdatering av handlingsplanen för digital utbildning i Europa som först presenterades 2018. Den ska bidra till att öka förekomsten och utbudet av digital teknik inom utbildning samt att bidra till att öka den digitala kompetensen i unionen. Något som är avgörande för den digitala omställningen och för att leva och verka i en digitaliserad värld.

I början av december presenterades även ett initiativ från kommissionen kopplat till den digitala inre marknaden, lagen om digitala tjänster, är ämnat att uppdatera konkurrensreglerna på den digitala marknaden som i dag regleras av ett direktiv från 2000. Framförallt behandlar det rollen som sökmotorer, plattformar för sociala medier och e-handelsplattformar har på den digitala inre marknaden.

Under slutet av november presenterade kommissionen ett förslag till förordning om dataförvaltning i Europa. Det övergripande målet är att tillgängliggöra mer data, att stärka tilliten till dataförmedlare och förstärka de verktyg som finns inom unionen för delning av data. Det kommer påverka data i offentlig sektor kopplat till dess återanvändning. Förslaget är en vidareutveckling av direktivet om öppna data från 2019, men förordningens målgrupp är den typ av data som inte kan delas som öppen data på grund av till exempel integritetsskäl, skyddas av dataskyddslagstiftningen eller känslig kommersiell information.

De dataområden som kommissionen vill skapa kopplat till detta är bland annat inom hälsa, rörlighet, finans och offentlig förvaltning, alla dessa finns i datastrategin från 2020. Målsättningen är att gemensamma europeiska dataområden ska göra utbyte av data tillförlitligare och mer kostnadseffektivt, ett dataområde är både styrningsmekanismer och en säker teknisk infrastruktur.

En översyn av direktivet om säkerhet i nätverks- och informationssystem (NIS-direktivet) har också inletts under hösten med ett samråd, kommissionen kommer nu att analysera svaren utifrån det och göra en bedömning ifall direktivet behövs ses över.

Portugal tog över det roterande ordförandeskapet i ministerrådet den 1 januari och håller det fram till sommaren. Inom det digitala området vill de arbeta med en stadga för digitala rättigheter, investeringar i digital demokrati, ökad digitalisering av den offentliga sektorn, fördjupad digitalisering inom rättsväsendet, hälsovårdstjänster och sociala frågor. Som en del i trio-programmet för det tyska, portugisiska och det kommande slovenska ordförandeskapet har digitalisering och digital omställning inom ett flertal områden lyfts fram som prioriterade områden.

Under våren förväntas det även presenteras ett initiativ för ett EU övergripande digitalt identifieringssystem som ska gå att användas för identifikation för onlinetjänster som erbjudas av offentlig och privat sektor. Förslaget förväntas även att innehålla ett element för att öka kontrollen över ens digitala identitet och data.

Vidare förväntas även under våren komma ett initiativ kopplat till digitala mål och ambitioner för unionen till 2030, en digital kompass för EU, det har bland annat lyfts mål inom konnektivitet, utbildning samt digitala offentliga tjänster.

En uppföljning av vitboken om artificiell intelligens väntas att presenteras under våren 2021, vilken kan innehålla lagstiftning på området. I sin vitbok från februari 2020 gällande en EU strategi om artificiell intelligens nämnde kommissionen bland annat ett par områden där EU-lagstiftning har ett mervärde, till exempel transparens, spårbarhet och att AI är under mänsklig kontroll.

I Europaparlamentet ansvarar utskottet för industrifrågor, forskning och energi (ITRE) för de övergripande delarna av parlamentets framtagna av ställningstaganden gällande den digitala omställningen.

Europaparlamentet har även valt att tillsätta ett särskilt utskott för AI-frågor. Det tillfälliga utskottet ska analysera hur AI kan påverka och främja Europas ekonomi, samt hur andra länders arbete kan bidra till EU:s åtgärder. Vidare ska det särskilda utskottet presentera en utvärdering där gemensamma EU-mål fastställs, samt vilka åtgärder som krävs för att nå dem.

SKR följer utvecklingen i Europas digitala omställning och bevakar de initiativ som presenteras.

Kommissionen: *Strategi*

Europaparlamentet: *Artificiell intelligens*

Ministerrådet: *Europas digitala framtid*

Kontakt: *Dag Håkansson*

En ansluten digital inre marknad inom EU

Inom unionen råder en bred samsyn om att grundläggande tillgång till en digital inre marknad är en förutsättning för Europas utveckling. Att de europeiska medborgarna har rätt till internetåtkomst till ett rimligt pris är en grundläggande förutsättning för en fullt utvecklad digital inre marknad i framtiden. Den digitala utvecklingen kommer leda till en ännu starkare efterfrågan på nät och anslutningar med hög kapacitet. Enligt kommissionen är det viktigt att både den offentliga sektorn och Europas näringsliv drar nytta av digital teknik, samt att infrastrukturen utvecklas.

SKR stödjer kommissionens målsättning om att alla invånare ska ha tillgång till bredband av god kvalitet, så att alla i framtiden har möjlighet att ta del av god samhällsservice och information. Förbundet ska genom stöd till kommuner och regioner verka för att Sverige lever upp till målen. SKR stödjer utformningen av EU:s telekomlagstiftning

i det nya telekomdirektivet, som bland annat omfattar tjänster, konkurrensfrågor, spektrum och institutionella frågor. Det nya telekomdirektivet trädde i kraft i december 2018 och skulle vara införlivat i svensk lagstiftning senast i december 2020. Implementeringen är dock försenad och SKR bevakar fortsatt frågan.

I slutet av 2019 lämnade SKR ett yttrande till den promemoria som tagits fram för den nationella implementeringen. I yttrandet lyfts ett antal principiella frågor samt förslag om att ett undantag från lokaliseringsprincipen för kommunal bredbandsverksamhet bör hanteras inom ramen för implementeringen.

Kommissionen: *Den digitala inre marknaden*

SKR: *Ställningstagande till grund för påverkan på regleringsarbete inom digitalinfrastruktur*

Kontakt: *Michaela Stenman*

Aktiviteter inom e-upphandling och e-handel fortsätter

Direktivet om e-fakturerings vid offentlig upphandling har implementerats i medlemsstaterna. För Sveriges del är det genom lagen om elektronisk fakturerings till följd av offentlig upphandling. Lagen trädde i kraft den första april 2019. Direktivet innebär att alla upphandlande myndigheter och enheter ska kunna ta emot elektroniska fakturor som överensstämmer med den nya europeiska standarden för e-fakturerings samt att offentlig sektor ska skicka elektroniska fakturor som överensstämmer med den europeiska standarden, om inte annan standard avtalats. Lagen omfattar alla inköp som görs från och med det datum som lagen trädde i kraft. När köp är baserade på ramavtal gäller det för fakturor som utfärdats till följd av upphandlingar som påbörjats efter ikraftträdandet. Den implementering av den europeiska standarden för e-faktura som rekommenderas i Sverige är Peppol BIS Billing 3.

I allt fler europeiska länder implementeras PEPPOL, som är ett koncept för infrastruktur för informationsutbyte inom och mellan medlemsländerna, inom området elektroniska inköp. I Sverige rekommenderas PEPPOL:s infrastruktur samt ett antal handelsmeddelanden för e-handel i offentlig sektor. Enligt en föreskrift utfärdad av

Myndigheten för digital förvaltning (DIGG), ska alla upphandlande myndigheter och enheter som omfattas av e-fakturalagen – det vill säga även kommuner och regioner – registrera sig som mottagare i PEPPOL:s registerfunktion för att kunna ta emot e-fakturor. Föreskriften trädde i kraft i december 2019.

eCertis kom i en ny version i slutet av 2020. e-Certis är ett informationsverktyg som syftar till att såväl upphandlande myndigheter som leverantörer ska få tillgång till detaljerad information och kunna identifiera dokument som används eller är nödvändig för kvalificering av leverantörer i de olika medlemsstaterna och matcha den med lokala motsvarigheter.

När det gäller de nya annonsformulären, eForms ska dessa gälla från senast november 2023. I medlemsstaterna förbereds nu för implementeringen av dessa formulär, bland annat gällande vilka uppgifter som ska vara frivilliga respektive göras obligatoriska.

Kommissionens expertgrupp för e-upphandling (EXEP) arbetade under 2020 bland annat med hur de nya annonsformulären vid annonsering av upphandlingar implementeras i medlemsstaterna, samt med ”Data analytics” och en rapport om dynamiska inköpssystem.

EXEP, bestående av representanter från alla medlemsländer, ska främja införandet av e-upphandling. Gruppen arbetar kunskapsbyggande och arbetar med införande av elektronisk offentlig upphandling, om interoperabilitet och standarder. Från Sverige deltar representanter från Finansdepartementet, SKR och Upphandlingsmyndigheten. Flera rapporter har publicerats på kommissionens webbplats (DG GROW).

Ett arbete initierades under hösten 2020 i den tekniska kommittén 434 inom CEN som avser utarbetande av standard för e-kvitton/förenklade fakturor.

Kommissionen: *E-upphandling*

SKR: *E-handel och e-upphandling*

Övrigt: *CEN TC 440, SFTI, OpenPEPPOL*

Kontakt: *Kerstin Wiss Holmdahl*

Regional utveckling och samarbete

Prioriterad fråga 2021: Horisont Europa

EU-kommissionen har lagt fram ett förslag till nytt sjuårigt ramprogram för forskning och innovation, Horisont Europa, som efterföljare till Horisont 2020 vilket avslutas i år. Ramprogrammet har fortsatt mycket höga ambitioner avseende att stärka EU:s medlemsstater som globala forskningsaktörer och genom programmet utveckla EU:s tillväxt genom en stärkt innovationskapacitet och bättre utväxling i form av hållbar tillväxt på investeringar i forskning och innovation. Den budget som föreslagits för ramprogrammet i EU:s långtidsbudget (MFF) har förhandlats långt in på hösten, men nivån ligger över den som anslogs för Horisont 2020 och ramprogrammet kommer därmed även fortsättningsvis att vara det största samlade finansieringsstödet för forskning och innovation.

Forsknings- och innovationspolitik liksom högre utbildning är medlemsstaternas egna ansvarsområden. Kommissionen önskar dock en ökad harmonisering av förutsättningarna för forskning, utbildning och innovation (FUI) samt högre utbildning genom införandet av det så kallade European Research Area (ERA). Regeringen önskar stimulera till ett ökat svenskt deltagande i ramprogrammet och har därför gett den nationellt ansvariga myndigheten Vinnova i uppdrag att i samarbete med övriga statliga forskningsfinansiärer utforma en handlingsplan för detta. SKR har

sedan länge följt upp medlemmarnas deltagande i de europeiska ramprogrammen för FUI. Svenska regioner och kommuner kan utöka sitt deltagande i ramprogrammet, och dess tydliga inriktning på att lösa stora samhällsutmaningar och tillämpning och implementering av forskning och innovation ger goda förutsättningar för det.

Kommissionen: *Utformning och implementering av Horisont Europa*

Kontakt: *Eva Marie Rigné*

Sammanhållningspolitiken 2021-2027

En ny period av sammanhållningspolitik inleds 2021, som pågår fram till 2027. Under hösten har trepartsförhandlingar pågått mellan EU:s medlemsländer, EU-kommissionen och Europaparlamentet om långtidsbudgeten. Förhandlingarna fördröjdes bland annat av att Polen och Ungern motsatte sig krav på rättsstatens principer som villkor för att få del av EU:s medel, vilket också påverkat förhandlingarna kring sammanhållningspolitiken.

Under hösten har programskrivningsarbetet pågått i Sverige så att programmen ska vara klara att öppnas upp för utlysningar så fort nödvändiga beslut om långtidsbudgeten och styrande förordningar är antagna på EU-nivå. Regionalfonden

kommer att genomföras genom ett nationellt program och åtta regionala program likt förgående programperiod och omfattar 766 miljoner euro. Finansieringen från EU är 40 procent i kommande programperiod. Tillväxtverket skriver fram det nationella regionalfondsprogrammet som kommer att omfatta stadsutveckling, insatser för hållbarhet och finansiella instrument och regional samverkan. Regionerna har inom sina programområden uppdraget att skriva fram de åtta regionalfondsprogrammen. Programmen skulle vara inlämnade till regeringen senast 31 december 2020 och beslut om godkännande av EU-kommissionen förväntas under våren 2021. Troligt är att de första utlysningarna kommer igång efter sommaren.

Ett förhandskrav inom regionalfonden är att regionerna ska ha strategier för smart specialisering för att kunna ta del av regionalfondens medel kopplat till investeringar inom det politiska målet om ett smartare Europa genom innovativ och smart ekonomisk omvandling. Regionerna arbetar med att färdigställa dessa strategier och Tillväxtverket bjuder in regionerna till ett nätverk som stöd i arbetet.

Sverige ingår i 13 Interregprogram (inklusive Kolaritc) som omfattar 351 miljoner euro. Programmering förväntas fortgå under våren 2021.

Socialfonden kommer genomföras via ett nationellt program och omfattar 696 miljarder euro. Finansieringen från EU är 40 procent i kommande programperiod. Svenska ESF-rådet har haft uppdraget att utforma förslag till ett nationellt program för socialfonden, vilket lämnades till regeringen i april 2020. Under våren 2021 kommer regionerna att ges i uppdrag att utforma regionala handlingsplaner kopplade till det nationella programmet.

Sverige arbetar med att ta fram en partnerskapsöverenskommelse med EU-kommissionen. Den ska ange fondernas målsättning och inriktning samt synergier dem emellan. Den kommer att skickas ut på remiss till intressenter för synpunkter innan den skickas till EU-kommissionen för godkännande.

Under våren ska regeringen bereda och besluta om den genomförandeorganisation som ska ansvara för arbetet med regionalfonden och socialfondens genomförande i Sverige.

Kommissionen: *Sammanhållningspolitiken 2021–2027*

EUfonder: *Översikt*

Kontakt: *Helena Gidlöf*

REACT-EU

Vid sidan av långtidsbudgeten, har medlemsstaterna enats om ett särskilt återhämtningsinstrument, Next Generation EU (NGEU), som ska stödja medlemsstaterna efter coronapandemin. Tilldelningen av medel till enskilda medlemsstater kommer att ske utifrån hur hårt krisen har drabbat respektive medlemsstat, hur hög ungdomsarbetslösheten är samt det relativa välbefindandet. För Sveriges del handlar det om upp till ca 40 miljarder euro som kan sökas fram till 2023. Medlen kommer inte att kräva någon medfinansiering.

React-EU, som är en del av NGEU, innebär att ytterligare medel till Europeiska socialfonden och regionala utvecklingsfonden ställs till medlemsstaternas förfogande 2021–2023. I budgetpropositionen framgår att 80 procent av medlen (2,6 miljarder kronor) ska gå via ESF till Arbetsförmedlingen. 20 procent av medlen (660 miljoner kronor) kommer att fördelas till regionerna via Regionalfonden. Medlen är till för att stödja insatser för små och medelstora företag och i det företagsfrämjande systemet som bidrar till en grön och digital omställning, prioritera långsiktigt hållbar konkurrenskraft i näringslivet framför kortsiktiga stöd till krisdrabbade företag, utveckla regionala styrkeområden och främja innovation samt utifrån regionala behov erbjuda en mix av finansiella stöd till små och medelstora företag samt rådgivning, coachning och andra företagsspecifika insatser. I kapitel 1 går det att läsa mer om EU:s återhämtningsplan och next generation EU.

Rådet: *EU:s återhämtningsplan*

Kontakt: *Ellinor Ivarsson*

Fonden för en rättvis omställning

Fonden för en rättvis omställning är ett nytt förslag från kommissionens, där man vill främja omställningen av industrin till fossilfri produktion och stödja de regioner som påverkas mest av omställningen till klimatneutralitet.

Den totala budgetomslutningen för Fonden för en rättvis omställning uppgår för Sveriges del till drygt 6 miljarder kronor (nationell medfinansiering och medfinansiering från ERUF/ESF inräknat). Fonden fokuserar på de industrier som omfattas av EU:s system för handel av utsläppsrätter.

I Sverige kommer stålindustrin i Norrbotten och cementindustrin på Gotland att omfattas. Kopplingar till andra regioner kan vara aktuell beroende på var i värdekedjan utsläppen sker. Det är i skrivande stund inte klart hur medfinansieringen av fonden kommer att se ut.

Kontakt: *Ellinor Ivarsson*

Nationell strategisk plan för Jordbruksfonden

Under hösten 2020 lämnade Jordbruksverket förslag till nationell strategisk plan för Jordbruksfonden. Förslaget hade föregåtts av ett antal dialogtillfällen och sakråd med olika intressenter. Den nationella strategiska planen ersätter det nuvarande Landsbygdsprogrammet.

Leader/Lokalt ledd utveckling föreslås bli det huvudsakliga stödmedlet för bredare landsbygdsutvecklingsåtgärder såsom insatser i kustsamhällen, besöksnäring och kulturmiljöer. Grundprincipen i leadermetoden bevaras där lokala aktionsgrupper, så kallade LAG-grupper, specificerar insatser som ska genomföras. Ambitionen är att hela Sverige ska täckas in i Leaderområden. Finansieringen föreslås tas enbart från Jordbruksfonden och inte som i nuvarande programperiod, där vi har en flerfondslösning.

Frågan huruvida bredband fortsatt kommer att finansieras via Jordbruksfonden är ännu inte avgjord. Jordbruksverket föreslår i sitt utkast att utbyggnad av bredband fortsatt ska vara möjlig genom fonden, samtidigt som många remissinstanser pekat på att det inte är lämpligt med två stödstrukturer. Post- och telestyrelsen har nyligen inrättat ett nationellt stödssystem som nu håller på att byggas upp och flera instanser har framfört att man snarare bör växla upp det nationella systemet. Om det blir aktuellt med bredbandsinvesteringar i Jordbruksfonden, kommer de med störst sannolikhet att styras mot glesbygd.

Vad gäller stöd till kommersiell service finns förslag om att stärka de regionala serviceprogrammets betydelse. Sedan 2019 har samtliga regioner i uppdrag att ta fram regionala serviceprogram. De föreslås bli mer styrande för valet av insatser.

Förhandlingarna om kommande periods gemensamma jordbrukspolitik är försenade och det kommer att bli en övergångsperiod på två år.

Jordbruksverket: *Leader i nästa programperiod, Förlängning av landsbygdsprogrammet 2021–2022*

Kontakt: *Ellinor Ivarsson*

EU:s nya industristrategi

EU-kommissionen har aviserat att man under 2021 ska göra en översyn av EU:s nya industristrategi. Den uppdaterade industristrategin ska ta hänsyn till effekterna av coronapandemin och stärka EU:s konkurrenskraft genom fokus på digital och grön omställning.

Den beslutade strategin från 2020 innehåller ett antal åtgärder för att nå framgång:

1. en fördjupad och mer digital inre marknad,
2. lika spelregler på världsmarknaden,
3. bistå industrier i arbetet mot klimatneutralitet,
4. bygga en mer cirkulär ekonomi,
5. stimulera en anda av industriell innovation,
6. utbildning och omskolning samt
7. investeringar och finansiering för omställningen.

SKR anser att det är viktigt att strategin förstärker och utvecklas i samverkan med de regionala och kommunala strategierna. För att påskynda omställningen och stärka förutsättningar för framgång ser förbundet behov av:

- › att industristrategin går hand i hand med befintliga strategier för smart specialisering
- › en tydlig nationell prioritering som riktar finansiering från EU- och nationell nivå, i linje med regionala och kommunala strategier.

SKR anser att Sverige är väl rustat för att anta de utmaningar som strategin anger, och poängterar att vi redan nu ligger i framkant vad gäller de lösningar som beskrivs. Förbundet framhåller dock vikten av att svenska företag, kommuner och regioner får möjlighet att medverka till lösningarna och ta del av de resurser som tillgängliggörs för ändamålet. Tillsammans kan vi skapa de bästa förutsättningarna för att förverkliga EU:s industristrategi.

Kommissionen: *En ny industristrategi för EU*

Regeringen: *Fakta PM om En ny industristrategi för EU*

Kontakt: *Fredrik Berglund och Helena Gidlöf*

Förberedelse inför ESF+

De två senaste programperioderna har den Europeiska socialfonden (ESF) riktats mot de som står långt ifrån arbetsmarknaden och sårbara grupper i samhället. Syftet har varit att öka inkluderingen och integrationen samt att stärka positionen i samhället för dessa grupper. Många utmaningar kvarstår vilket gör att inriktningen för kommande programperiod är av särskilt intresse för kommuner och regioner.

Kommunerna och Arbetsförmedlingen är de aktörer som sökt och erhållit mest medel från ESF under programperioden 2014–2020 och är därigenom avgörande parter för programmets genomförande i Sverige. Projekten genomförs ofta i samverkan med lokala aktörer samt Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Ändamålet är huvudsakligen att utveckla stödet för grupper som står långt från arbetsmarknaden, men även kompetensförsörjning för kommuner, regioner och det omgivande samhället.

Kommissionen har inte fattat alla nödvändiga beslut för att nästa programperiod ska kunna inledas som planerat, programstarten kommer troligen därför inte kunna under 2021. Snarare kan förberedelsearbete göras för att programmet ska inledas under 2022. Vad som kvarstår att lösa är bland annat frågor om barnfattigdom, förordningstexter och budget. Några utgångspunkter är att ESF även fortsatt ska vara det främsta finansieringsinstrumentet för att investera i människor, stärka den sociala sammanhållningen, öka den sociala rättvisan och stärka konkurrenskraften i hela EU.

Fonden ska än mer anpassas till landrapporter och rekommendationer i den europeiska planeringsterminen för politisk samordning, samt inriktas så att principerna i den europeiska pelaren för sociala rättigheter ska kunna omsättas i praktiken. Det nya namnet ESF+ innebär en sammanslagning av ESF, Sysselsättningsinitiativet för unga, Fonden för europeiskt bistånd till dem som har det sämst ställt (FEAD) samt Programmet för sysselsättning och social innovation (EaSI). Det föreslås även att långsiktiga integrationsåtgärder ska finansieras av ESF+. Med detta vill kommissionen rationalisera och förenkla gällande regler och öka synergierna för starkare genomslag. EU:s folkhälsoprogram, som tidigare skulle ingå i ESF+, bibehålls och utökas som ett eget program delvis med anledning av Coronapandemin.

ESF+ ska investera inom tre områden:

- › utbildning och livslångt lärande,
- › effektiva arbetsmarknader och lika tillgång till sysselsättning av hög kvalitet,
- › social inkludering, hälsa och fattigdomsbekämpning.

Fokus kommer också att läggas på grön omställning med målet att lindra de socioekonomiska effekterna av övergången till klimatneutralitet i de regioner som drabbats mest.

För svensk del har arbetet bestått av förhandlingar på EU-nivå av bland annat genomförandeapparaten och inriktningen för fonden. Regeringens hållning är budgetrestriktiv och i viss mån är den emot öronmärkning av fondmedel. Den första april lämnade Svenska ESF-rådet in ett nationellt programförslag för 2021–2027 till regeringen. Programförslaget sambereds i regeringen och kommer fastställas under första kvartalet 2021. I samband med detta bereds även underlag för en ny partnerskapsöverenskommelse.

ESF+ 2021–2027 är intressant för SKR och våra medlemmar ur flera perspektiv. Programmet kan:

- › underlätta kompetensförsörjningen för SKR:s medlemmar
- › bidra till kompetensförsörjning för att stärka den regionala utvecklingen
- › utveckla och bidra till omställning som möjliggör för medarbetare att behålla befintliga anställningar och/eller kvalificera sig till nya
- › bidra till utvecklingen av arbetsmarknadspolitik och utbildningspolitik kopplat till målgrupperna för fonden på nationell, regional och lokal nivå.

Regeringen: Uppdrag att göra en omvärldsanalys och att lämna ett förslag till nationellt socialfondsprogram för perioden 2021–2027

Kontakt: Gunnar Anderzon

Sysselsättning, arbetsmarknad och socialpolitik

Prioriterad fråga 2021: Den sociala dimensionen av EU genom en rättvis och inkluderande återhämtning för alla

Under 2017 presenterade kommissionen ett socialt paket, vilket bland annat inkluderade ett förslag till proklamation om en europeisk pelare för sociala rättigheter, samt ett reflektionspapper om den sociala dimensionen av EU:s framtid. Den sociala pelaren har medfört förslag och antagande av flera direktiv på arbetsrättens område under 2018 och 2019 som nu ska genomföras i medlemsstaterna, liksom införandet av en social resultattavla som en del av den europeiska planeringsterminen.

Kommissionen har som ambition att fortsätta arbetet med den sociala dimensionen av EU. Häri ligger bland annat det fortsatta genomförandet av den europeiska sociala pelaren, att stärka den sociala dialogen med arbetsmarknadens parter på europeisk nivå, ett direktivförslag om tillräckliga minimilöner, ny lagstiftning mot diskriminering, åtgärder för att införa bindande lönetransparens, olika sätt att förbättra arbetsvillkoren för anställda inom digitala plattformar, samt förslag om ett europeiskt system för arbetslöshetsersättning, som ett komplement till nationella system. Kommissionen vill bygga det man kallar EU:s Jämlikhetsunion där man vill försvara EU:s värderingar och jämlikhet oavsett kön, ras eller etniskt ursprung, religion eller tro, funktionshinder, ålder eller sex-

uell läggning. Ett flertal strategier och handlingsplaner för jämlikhet inom olika områden har eller kommer att presenteras under 2020 och 2021.

Vidare avser kommissionen att presentera en grönbok om åldrande och inleda en bred debatt om långsiktiga effekter – särskilt inom vård och pensioner – samt hur man främjar ett aktivt åldrande. Kommissionen har även aviserat att de vill investera mer i barnens framtid och lansera en omfattande strategi för att skydda barnens rättigheter.

SKR anser att kommunernas och regionernas roll som arbetsgivare samt utförare och beställare av välfärdstjänster är avgörande för den sociala sammanhållningen, jämställdheten och sysselsättningen i Europa. Ett starkt deltagande från arbetsmarknadens parter, kommuner och regioner, i såväl framtagandet som genomförandet av EU-initiativ på det sociala området, är nödvändigt för att åtgärderna ska få lämplig och reell effekt.

SKR arbetar med alla de frågor som lyfts ovan inom ramen för den sociala dimensionen av EU, och bedriver ett aktivt påverkansarbete, både som enskilt förbund och genom våra medlemskap i SGI Europe, CEMR, HOSPEEM och EFEE, på såväl nationell som europeisk nivå.

SKR: *Prioriterade EU-frågor*

Kommissionen: *Politiska riktlinjer för kommissionen*

Kontakt: *Malin Looberger, Jeanette Grenfors, Anna Ulveson*

En handlingsplan för att genomföra principerna i den europeiska pelaren för sociala rättigheter

Kommissionen avser att lägga fram en handlingsplan för ett fullständigt genomförande av den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Handlingsplanen, som förväntas presenteras i början på februari 2021 och antas vid ett socialt toppmöte i maj under det portugisiska ordförandeskapet, har föregåtts av ett omfattande öppet samråd om det sociala Europa. För att stödja införandet av pelarens principer efterlyser kommissionen en bred diskussion med alla medlemsstater, regioner och andra parter. Kommissionen välkomnar därför synpunkter om vilka nya politiska åtgärder eller juridiska initiativ som krävs på olika nivåer.

Handlingsplanen ska tas fram i nära samarbete med medlemsstaterna och med full respekt för subsidiaritetsprincipen. SKR har deltagit aktivt i samrådet vid möte på statsrådsberedningen, särskilda samrådsmöten med kommissionen via SGI Europe samt genom att bidra till SGI Europe, CEMR och HOSPEEM:s svar på samrådet.

SKR har sedan tidigare välkomnat den europeiska pelaren för sociala rättigheter som ett politiskt måldokument, inte ett rättsligt instrument, och stödjer genomförandet i form av gemensamma europeiska målsättningar, riktlinjer och erfarenhetsutbyten inom det social- och sysselsättningspolitiska området. Den hanteras bäst inom ramen för den europeiska planeringsterminen. Det är dock den lokala och regionala nivån som måste äga besluten och ha ansvaret för hur de gemensamma målen ska nås. Pelarens princip om att stärka den sociala dialogen mellan arbetsmarknadens parter på såväl nationell som europeisk nivå, med full respekt för parternas självständighet, olika arbetsmarknadssystem och kollektivavtal och ett starkt stöd och samrådsförfarande i god tid och på ett meningsfullt sätt, är avgörande för pelarnas genomförande.

SKR bedömer kommissionens olika lagstiftningsförslag med hänvisning till pelaren var för sig. Subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna och full respekt för rådande befogenhets- och kompetensfördelning mellan den nationella och den europeiska nivån gör sig enligt förbundet starkt gällande vid bedömningen av lämpligheten av EU-lagstiftning på arbetsrättens område. Förbundet förutsätter att regering och riksdag fortsatt värnar den svenska kollektivavtalsmodellen.

Kommissionen: *Tyck till om förstärkningen av sociala rättigheter i Europa*

CEMR: *Konsultationssvar*

SGI Europe: *Konsultationssvar*

Hospeem: *Konsultationssvar*

Kontakt: *Jeanette Grenfors, Malin Looberger*

En starkare social dialog med arbetsmarknadens parter på europeisk nivå

Kommissionen ska främja och stärka den sociala dialogen med arbetsmarknadens parter på europeisk nivå i alla sina prioriteringar. Kommissionären för jobb och sociala rättigheter, Nicolas Schmit, har utsett Andrea Nahles som särskild rådgivare i frågan. I februari 2021 ska hon presentera en rapport med förslag och idéer. Det är samtidigt som kommissionen avser att presentera sitt förslag till handlingsplan för pelaren (se avsnitt ovan) och frågorna är kopplade till varandra.

SKR har bidragit med synpunkter på hur dialogen kan stärkas vid möte på Statsrådsberedningen om handlingsplanen för pelaren och även medverkat vid ett särskilt samrådsmöte mellan Nahles och SGI Europe, BusinessEurope/SME united och ETUC. Vid mötet med Nahles diskuterades olika idéer såsom en särskild person ansvarig för social dialog vid varje generaldirektorat i kommissionen, ett förstärkt samrådsförfarande i god tid både i frågor inom socialpolitiken men även inom andra politikområden, en modernisering av mötesstruktur och innehåll för kommittén för den sociala dialogen och en särskild representant för social dialog. Det underströks att arbetsmarknadsparternas särskilda roll enligt EU-fördraget måste respekteras och att det är viktigt att EU och medlemsstaterna ger såväl praktiskt som finansiellt stöd till parterna för att bygga deras kapacitet i länder där dialogen inte är så stark. SGI Europe, BusinessEurope/SME united och ETUC arbetar för närvarande med ett gemensamt budskap i frågan.

Sedan början av Coronapandemin har mycket av de europeiska arbetsmarknadsparternas tid, arbete och aktiviteter ägnats åt att ge en röst till deras medlemmar i dessa frågor. Parterna har i snabb takt bidragit med synpunkter vid samrådsmöten med EU-institutionerna på deras olika förslag och åtgärder med anledning av pandemin.

SGI Europe, CEMR, HOSPEEM och EFEE arbetar gemensamt med hur parterna och deras dialog kan stärkas tillsammans med sina fackliga motparter sedan många år tillbaka.

SKR välkomnar att den sociala dialogen fortsatt står högt på kommissionens agenda och pekar på den viktiga principen i pelaren om social dialog.

Kommissionen: *Den sociala dialogen*

Kontakt: *Jeanette Grenfors, Malin Looberger*

Förslag till direktiv om tillräckliga minimilöner i EU

EU-kommissionen presenterade i oktober 2020 ett förslag till direktiv där de länder som har lagstadgade minimilöner ska enas om en rad kriterier för hur sådana beräknas, bland annat genom köpkraft, levnadsomkostnader och lönetillväxt.

I direktivförslaget finns ett undantag som är helt centralt för SKR och den svenska modellen men SKR:s bedömning är att det inte är vattentätt. Undantaget stadgar att ingenting i direktivet ska tolkas så att det ålägger medlemsstaterna en skyldighet, där lönebestämning uteslutande säkerställs genom kollektivavtal, att införa en lagstadgad minimilön eller att göra kollektivavtalen allmänt tillämpliga.

I korthet föreslår kommissionen att länder som redan har nationell lagstiftning om minimilöner:

- › Låter fler arbetstagare omfattas av minimilöner
- › Inför en adekvat lagstadgad minimilön med tydliga regler, objektiva kriterier och regelbundna och snabba uppdateringar
- › Främjar fungerande kollektiva förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter

Alla medlemsstater uppmanas även att:

- › Införa en nationell övervakning av regel efterlevnaden kring minimilön
- › Lämna årliga nationella rapporter till EU-kommissionen
- › Vidta ytterligare åtgärder för öka täckningen av hur många som arbetar under kollektivavtal och i extra hög grad om färre än 70 procent av de anställda berörs av kollektivavtal

› Förbättra tillämpningen och övervakningen genom att:

- vidta åtgärder för att säkerställa att ekonomiska aktörer i offentlig upphandling följer de löner som fastställs i relevanta kollektivavtal eller med lagstadgade minimilöner där de finns,
- utveckla effektiva verktyg för datainsamling om minimilöntäckning och minimilönernas tillräcklighet,
- säkerställa arbetstagarnas tillgång till effektiv och opartisk tvistlösning och rätt till prövning, inklusive frågan om tillräcklig minimilön, utan att det påverkar särskilda former av prövning och tvistlösning enligt kollektivavtal.
- föreskriva effektiva, proportionerliga och avskräckande sanktioner för överträdelse av nationella bestämmelser om minimilön.

Arbetsmarknadsdepartementet begärde att SKR och övriga centrala arbetsmarknadsparter yttrade sig över EU-kommissionens förslag. Anstånd med svarsdatum har ej begärts med motivering av det skyndsamma läget inför ett troligt subsidiaritetsbeslut i riksdagen.

SKR ingår tillsammans med övriga svenska arbetsmarknadsparter i en referensgrupp i frågan på Arbetsmarknadsdepartementet. Syftet med referensgruppen har varit att samråda med arbetsmarknadens parter, som har ett huvudansvar för lönebildningen i Sverige, med utgångspunkt i kommissionsordförandens tidiga löfte om ett EU-initiativ om minimilön. Det pågår även ett omfattande påverkansarbete från svenska och nordiska arbetsmarknadsparter gentemot kommissionen och andra EU-institutioner.

SKR har även varit mycket aktiva i SGI Europe Sveriges, SGI Europe:s och CEMR:s arbete kring minimilönefrågan samt i framtagandet av deras respektive svar på både det första och andra samrådet och i påverkansarbetet efter att förslaget presenterats.

SKR:s huvudståndpunkt är att avvisa kommissionens förslag då EU saknar kompetens på området, och det finns ingen rättslig grund för att föreslå ett EU-direktiv om minimilöner. Artikel 153 (5) i fördraget säger tydligt att bestämmelserna i artikel 153 inte ska tillämpas på löneförhållanden.

SKR:s inställning till denna och liknande frågor i tidigare yttranden är att det för förbundets medlemmar är av största vikt att den svenska kollektivavtalsmodellen fortsatt värnas. Lönesättning ska fortsatt vara medlemsstaternas och parternas ansvar. Det finns inget utrymme i EU-fördragen att hantera lönebildning genom instrument i form av direktiv eller standarder på EU-nivå. Det råder en stark samsyn mellan de svenska parterna, regeringen och riksdagen i denna fråga.

SKR: *Yttrande*

Kommissionen: *Pressmeddelande*

Kontakt: *Jeanette Grenfors, Malin Looberger*

Bindande åtgärder för lönetransparens

EU-kommissionen har aviserat att den avser att presentera ett förslag om EU-direktiv och ett meddelande om lönetransparens.

Inför det kommande förslaget har kommissionen under de gångna åren publicerat diverse samråd i frågan som SKR svarat på, både som enskilt förbund och genom bidrag till SGI Europe och CEMR:s svar. Innan sommaren pågick också ett särskilt samråd med de europeiska arbetsmarknadsparterna som SGI Europe svarade på. SGI Europe:s generalsekreterare har haft ett särskilt möte med EU-kommissionär Helena Dalli som ansvarar för frågan och kommissionen har kallat SGI Europe, BusinessEurope/ SMEunited och ETUC till ytterligare ett särskilt samrådsmöte.

SKR:s, liksom SGI Europe:s ingång i frågan är att det redan finns en robust EU-rättslig reglering på plats och att det inte finns behov av ytterligare ny EU-lagstiftning på området. Det är bättre att se till att befintliga regelverk efterlevs. EU har inte kompetens i lönefrågor. Man måste arbeta med jämställdhet utifrån ett brett perspektiv, såsom utbildnings- och yrkesval, karriärvägar, ett delat ansvar för hem och familj och gender mainstreaming.

Kommissionen arbetar utifrån tre huvudspår i frågan om lönetransparens:

- 1. Ökad insyn** – till exempel anställdas rätt till information om lönenivåer, lönerapporteringsskyldigheter för arbetsgivare, skyldighet att offentliggöra lönespektrum i lediga annonser, lönerevision, införande av lika lönefrågor i kollektiva förhandlingar, främjande av könsneutrala jobbklassificeringar/ utvärderingar.
- 2. Bättre förståelse för juridiska begrepp om lika lön** – till exempel definitioner av lön, lika arbete och arbete av lika värde och användningen av jämförande indikatorer, inklusive de som arbetar för olika arbetsgivare.
- 3. Stärkt verkställighet och skydd av rätten till lika lön** – till exempel säkerställande av effektiva lösningar och förfaranden som omvänd bevisbördan, ersättning och stöd till offren, kollektiv prövning, säkerställande av effektiva sanktioner, förbud mot represalier mot arbetstagare som har använt sina rättigheter till lönetransparens och en stärkt roll för jämställdhetsorgan och/ eller arbetsinspektioner.

EU-kommissionen säger att den kommer att göra en konsekvensbedömning utifrån de tre huvudspåren och analysera flera kombinationer av åtgärder, både lagstiftande och icke-lagstiftande. Den kommer att ta hänsyn till företagens särdrag (deras storlek). Lagstiftningsåtgärder kommer att ingå i ett kommande förslag till direktiv och ett meddelande från kommissionen att omfatta olika åtgärder.

Vilka delar som kommer att ingå i direktivförslaget och vilka som ingår i meddelandet är ännu inte klarlagt men blir avgörande för hur förbundet ser på förslagen. Beroende på hur det är utformat kan ett direktiv riskera att påverka den svenska modellen, våra kollektivavtal och vår lönebildning.

Det finns ett tydligt ökat fokus på jämlikhet och jämställdhet i Ursula von der Leyens EU-kommission jämfört med tidigare kommissioner. Den har presenterat en flerårig jämställdhetsstrategi. För första gången finns det en särskild portfölj om dessa frågor, förstärkt i praktiken av det faktum att EU-kommissionen har inrättat en arbetsgrupp för jämlikhet/jämställdhet med ett heltidsekretariat med åtta personer i generalsekretariatet för kommissionen. I praktiken innebär detta att varje utkast till EU-kommissionens politik nu också kommer att granskas under prisma av EU:s jämlikhetspolitik.

Diskussioner om det kommande lönetransparenstillägg har även diskuterats inom ramen för referensgruppen om minimilöneinitiativet vid arbetsmarknadsdepartementet. SKR har framfört önskemål om särskild referensgrupp i frågan. SKR kommer att fortsätta att bevaka kommissionens arbete och söka påverka utvecklingen genom olika kanaler, tillsammans med sina europeiska organisationer.

Ministerrådet: *Pressmeddelande*

Kontakt: *Jeanette Grenfors och Malin Looberger*

Inrättande av en europeisk arbetsmyndighet

Sommaren 2019 antogs förordningen om inrättande av en europeisk arbetsmyndighet (ELA). Arbetet med att etablera myndigheten fortskrider. ELA har sitt säte i Bratislava och ska vara fullt operationell 2024.

I myndighetens styrelse ingår bland annat representanter från medlemsstaterna och de europeiska arbetsmarknadsparterna. SKR deltar i styrelsearbetet på ett SGI Europe-mandat.

ELA:s mål är att bidra till att säkerställa rättvis arbetskraftsrörlighet i hela unionen och bistå medlemsstaterna och kommissionen vid samordningen av de sociala trygghetssystemen inom unionen. För att uppnå sina mål ska myndigheten utföra följande uppgifter:

- a) underlätta tillgången till information och samordna Eures
- b) underlätta samarbetet och utbytet av information mellan medlemsstaterna i syfte att underlätta en konsekvent, ändamålsenlig och effektiv tillämpning och efterlevnad av relevant unionsrätt
- c) samordna och stödja samordnade och gemensamma inspektioner
- d) utföra analyser och riskbedömningar när det gäller arbetskraftens rörlighet över gränserna
- e) stödja medlemsstaternas kapacitetsuppbyggnad när det gäller att säkerställa effektiv tillämpning och efterlevnad av relevant unionsrätt
- f) stödja medlemsstaterna när det gäller att bekämpa odeklarerat arbete i enlighet med artikel 12
- g) medla i tvister mellan medlemsstater som rör tillämpningen av relevant unionsrätt.

ELA:s arbetsprogram för 2020 hade särskilt fokus på att bygga upp myndigheten samt uppgifterna a) och c) ovan. Uppbyggnaden av myndigheten fortsätter under 2021 med fokus på medlingsuppgiften och analys- och riskbedömningar.

Regeringskansliet har tillsatt en så kallad bokstavsutredning i frågan som redovisade sitt förslag i form av en departementsskrivelse i december 2020. Uppdraget innebär att biträda Arbetsmarknadsdepartementet med att utreda och bedöma behovet av kompletterande författning eller andra åtgärder till följd av förordningen, samt att lämna förslag på lämpliga lösningar inklusive nödvändiga författningsändringar. Uppdraget ska genomföras i samråd med företrädare för arbetsmarknadens parter och med relevanta myndigheter. SKR har tillsammans med övriga parter bjudits in till möten i frågan. Vid dessa möten diskuteras även myndighetens styrelsearbete.

EUR-Lex: *Förordning om inrättande av Europeiska arbetsmyndigheten*

ELA: *Webbplats*

Kontakt: *Jeanette Grenfors*

Förbättrade arbetsvillkor för anställda inom digitala plattformar

EU-kommissionen har uppmärksammat frågan om anställda inom digitala plattformar och den därigenom snabbt förändrade arbetsmarknaden. Kommissionen pekar på fördelarna med plattformsarbete i form av ökad flexibilitet, effektivitetsvinster, ett enklare inträde på arbetsmarknaden samt möjligheten till extra inkomster. Samtidigt innebär plattformsarbete enligt kommissionen bland annat en ökad risk för utsatthet och lägre grad av socialt skydd. Frågan har enligt kommissionen blivit allt mer aktuell under Coronapandemin. I slutet av 2021 kommer man därför att presentera ett förslag till lagstiftning i frågan. Förslaget kommer att föregås av ett samråd i två steg med de europeiska arbetsmarknadsparterna i början av året. Kommissionen har identifierat sex frågor som den bedömer vara särskilt angelägen att titta närmare på: anställningsstatus, arbetsförhållanden inklusive hälsa och säkerhet, tillgång till socialt skydd, gränsöverskridande frågor, transparent algoritmisk hantering, samt tillgång till kollektiva förhandlingar och representation.

Kommissionen planerade ursprungligen ett högnivåmöte i frågan under hösten 2020. Det ställdes dock in på grund av Coronapandemin och ersattes av ett antal mindre samrådsmöten. I november bjöd kommissionen in SGI Europe till ett möte tillsammans med de övriga europeiska arbetsmarknadsparterna som SKR medverkade vid.

SKR:s och SGI Europe:s ingång i frågan är att det redan idag finns ett regelverk på EU-nivån, i form av direktiv och rådsrekommendationer, som i många fall täcker in plattformsarbetare. Det är viktigt att arbetstagarbegreppet fortsatt definieras på nationell nivå, eftersom definitionen inte bara påverkar arbetsrätt utan även andra frågor såsom socialförsäkringsrätt och skattefrågor. Medlemsstaternas olika arbetsmarknadssystem, kollektivavtal, parternas autonomi och rådande kompetens- och befogenhetsfördelning mellan EU och medlemsstaterna måste respekteras när kommissionen lägger fram sitt förslag.

Kontakt: Jeanette Grenfors och Malin Looberger

SURE-initiativet

För att motverka Coronapandemins negativa effekterna på arbetsmarknaden och stödja medlemsländerna i att lindra konsekvenser av ökad arbetslöshet har kommissionen föreslagit ett nytt instrument – SURE (Temporary Support to mitigate Unemployment Risks in an Emergency). Medlemsländerna ska få upp till 100 miljarder euro i finansiering från SURE, för att täcka delar av kostnaderna för att skapa eller förlänga nationella system för arbetstidsförkortning fram till den 31 december 2022, med möjlighet till förlängning. Lånen baseras på garantier från medlemsländerna som riktas till de mest behövande, men kommer att kunna komma alla länder till del.

SURE ska stödja system med förkortad arbetstid och liknande åtgärder för att hjälpa medlemsländerna att skydda jobb, arbetstagare och egenföretagare mot risken för uppsägning och inkomstbortfall. Företag kan tillfälligt minska antalet arbetstimmar eller tillfälligt avbryta arbetet helt, med inkomststöd från staten för de timmar som man inte får arbeta. Egenföretagare kommer att få inkomstersättning under den pågående krisen.

Liknande upplägg har tidigare visat sig vara ett kraftigt verktyg vid allvarliga ekonomiska kriser. Detta var särskilt fallet under den senaste finanskrisen, där det bidrog till att förhindra recessionens allvarligare konsekvenser och bidrog till en snabbare återhämtning. Sådana system fanns redan i 18 medlemsstater innan viruset bröt ut, och har sedan dess utökats. Instrumentet kommer att bli tillgängligt när alla EU-länder har ställt sina lånegarantier. Fram till mitten av november har 18 länder fått stöd från SURE och sammanlagt 90 miljarder euro har betalats ut. Programmet ska bland annat finansieras genom att kommissionen ger ut sociala obligationer. I oktober 2020 gjorde kommissionen en första emission av obligationer till ett värde av 17 miljarder euro inom ramen för EU:s SURE-instrument.

Kommissionen: SURE

Kontakt: Tor Hatlevoll

Vård, omsorg och folkhälsa

Prioriterad fråga 2021: EU-kommissionens förslag till förordning om gemensam utvärdering av medicinsk teknik

Kommissionen lämnade i januari 2018 ett förslag till en ny förordning om utvärdering av medicinsk teknik – läkemedel och medicintekniska produkter – som syftar till ökat samarbete mellan medlemsländerna. Förslaget till ny förordning har behandlats av Europaparlamentet och förhandlingar pågår nu i ministerrådet. Europaparlamentet och ministerrådet måste fatta likalydande beslut för att förordningen ska träda i kraft.

Syftet med förordningen är att undanröja hinder på den inre marknaden genom att skapa förutsägbarhet för företag och enhetliga krav på dokumentation. Det ska också motverka dubbelarbete och skapa långsiktigt EU-samarbete på detta område. Förslaget till förordning innebär att kliniska utvärderingar av medicinsk teknik, så kallad HTA (Health Technology Assessment), ska göras unionsgemensamt. Förslaget omfattar alla nya läkemedel som är föremål för EU-gemensamt godkännande, samt vissa medicintekniska produkter och diagnostik. Icke-kliniska HTA-analyser, exempelvis hälsoekonomiska, etiska eller organisatoriska, föreslås fortsatt göras på nationell nivå.

SKR anser att den föreslagna förordningen skulle få en stor direkt påverkan på hälso- och sjukvården. Förslaget innebär en risk att nationella och regionala processer för införande av nya medicinska metoder tar längre tid eller att de gemensamma analyserna inte är relevanta för svenska förhållanden. SKR vill att förslaget till förordning justeras så att medlemsländerna får komplettera de gemensamt framtagna utvärderingarna med analyser relevanta för nationella och regionala förhållanden, så att tillgängligheten till nya medicinska metoder inte fördröjs.

SKR har en nära dialog med Socialdepartementet och Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket, den myndighet som bistår i rådsförhandlingarna, och diskuterar lösningar som främjar förbundets medlemmar. Coronapandemin bromsade förhandlingarna i ministerrådet under 2020, men SKR fortsätter att bevaka frågan. SKR kommer också att ta förnyad kontakt med svenska och andra berörda Europaparlamentariker för att informera om förbundets hållning i denna fråga inför kommande förhandlingar med ministerrådet och kommissionen.

Kommissionen: Förslag till förordning om utvärdering av direktiv 2011/24/EU

Kontakt: Sofie Alverlind

EU:s hantering av covid-19-krisen

Europa drabbades i början av 2020 av ett utbrott av covid-19, som i mars helt lamslog stora delar av Europa. Utbrottet klassificerades vid denna tidpunkt också officiellt av WHO som en global pandemi. Hanteringen av denna pandemi och dess ekonomiska, sociala och hälsomässiga konsekvenser har sedan dess fullständigt överskuggat allt annat EU-samarbete.

EU och dess medlemsländer har sedan pandemin bröt ut arbetat tillsammans för att värna människors liv och hälsa. EU har vidtagit en lång rad åtgärder i syfte att begränsa smittspridningen, säkra tillgången till medicinska förnödenheter, främja forskning om behandling av och vaccin mot covid-19, stimulera sjukvårdssamarbete mellan medlemsländerna och bekämpa desinformation om det nya coronaviruset och covid-19. En överenskommelse träffades dessutom under våren om att använda alla tillgängliga medel i 2020 års EU-budget till att stödja de europeiska hälso- och sjukvårdssystemen.

För att hjälpa medlemsländerna såg kommissionen tidigt till att de kunde få tillgång till medicinsk utrustning, till exempel respiratorer och skyddsmasker, genom så kallade rescEU-beredskapslager. Dessutom inledde EU fyra stora internationella anbudsförfaranden i syfte att ge medlemsländerna möjlighet att gemensamt köpa in utrustning och coronatest. EU har också arbetat för att, trots stängda landsgränser mellan medlemsländerna, upprätthålla varuflödena inom unionen och möjliggöra arbetspendling för bland annat sjukvårdspersonal. EU:s ministerråd antog i oktober en rådsrekommendation om en samordnad strategi för inskränkningar i den fria rörligheten med anledning av coronapandemin.

Kommissionen beslutade i mars om harmoniserade standarder för att genom en snabbare och mindre dyr utvärderingsprocedur och underlätta för tillverkare att tillhandahålla skyddsutrustning av hög kvalitet. Efter en brådskande begäran från kommissionen kom dessutom de europeiska standardiseringsorganisationerna, i samarbete med sina 34 medlemsländer, överens om att fritt tillgängliggöra ett antal europeiska standarder för viss medicinteknisk utrustning och personlig skyddsutrustning. Våren 2020 beslutade Europaparlamentet och rådet, på kommissionens förslag, att skjuta upp genomförandet av förordning (EU)2017/745 om medicintekniska produkter i ett år.

Inom ramen för unionens sjukvårdsstyrka, har EU underlättat för medlemsländerna att bistå varandra med medicinsk personal, i syfte att lätta på trycket på hälso- och sjukvården i de värst drabbade delarna av Europa. Några medlemsländer har också tagit emot patienter i behov av intensivvård från andra, hårdare drabbade länder och bistått med respiratorer och fältsjukhusutrustning. EU-kommissionen har även anslagit medel till utbildning i intensivvård för vårdpersonal som vanligtvis inte arbetar inom intensivvården.

Under 2020 gjordes stora insatser för att få fram vaccin mot coronaviruset. EU:s forsknings- och innovationsprogram – Horisont 2020 – finansierar ett stort antal forskningsprojekt och forskarteam i olika länder i Europa för att få fram ett vaccin mot covid-19 och förbättra diagnostik, beredskap, klinisk vård och behandling. Programmet finansierar också små och medelstora företag och nystartade företag med innovativa lösningar i syfte att motverka pandemin. I maj 2020 anordnade EU en givarkonferens online och lyckades samla in 9,8 miljarder euro (2,3 miljarder euro över målet) till arbetet med att utveckla ett vaccin.

I mitten av juni 2020 presenterade kommissionen dessutom en strategi för att påskynda utveckling, tillverkning och distribution av vaccin mot covid-19. Denna följdes i oktober upp av ett meddelande om vilka frågeställningar som medlemsländerna bör beakta i utarbetandet av sina strategier avseende vaccination mot covid-19. EU-kommissionen slöt 2020 avtal med ett flertal olika läkemedelsföretag om leverans av vaccin mot covid-19 i de fall dessa har godkänts av berörda myndigheter.

I juli 2020 tecknade kommissionen avtal med läkemedelsbolaget Gilead för att säkerställa EU-ländernas tillgång till läkemedlet Remdesivir för behandling av covid-19. Kommissionen har på motsvarande sätt även avtalat om leverans av ett antal läkemedel som används för intensivvård och som medlemsländerna kan avropa vid behov.

I syfte att ytterligare stärka beredskapen, presenterade kommissionen i mitten av juli meddelandet ”EU:s hälsoberedskap i närtid inför covid19-utbrott”. Detta följde kommissionen upp med en uppsättning rekommendationer i syfte att säkerställa en gemensam hållning och effektivare teststrategier i hela EU. Kommissionen har därefter även antagit en rekommendation om användning av snabba antigen tester för diagnos av covid-19-infektion.

I maj 2020 föreslog kommissionen, inom ramen för det reviderade förslaget till EU:s nästa långtidsbudget och återhämtningsplan, att det inrättas ett nytt och kraftigt förstärkt hälsoprogram för perioden 2021–27 ("EU för hälsa"). Syftet med programmet är bland annat att stärka hälsoskyddet och förbereda unionen för framtida hälsokriser. Rådet och Europaparlamentet har under hösten enats om att avsätta 5,1 miljarder euro till detta program. Dessutom förstärks EU:s civilskyddsmekanism "rescEU" med 1,9 miljarder euro via Next Generation EU, utöver de redan föreslagna 1,1 miljarderna euro i budgeten. Förslagen behandlas nu vidare av Europaparlamentet och rådet.

I november 2020 presenterade EU-kommissionen sitt initiativ "Europeiska hälsounionen" som syftar till att stärka EU:s hälsosäkerhetsarbete och bland annat förstärka EU:s smittskyddsmyndighets (ECDC) och läkemedelsmyndighets (EMA) krisberedskap och insatsroll.

När kommissionen inom ramen för den europeiska planeringsterminen presenterade sitt förslag till landspecifika rekommendationer för 2020 och 2021, fick Sverige för första gången en rekommendation som rör hälsa: "I enlighet med den allmänna undantagsklausulen vidta alla nödvändiga åtgärder för att effektivt hantera pandemin, hålla igång ekonomin och stödja den påföljande återhämtningen. När de ekonomiska förhållandena tillåter, driva en finanspolitik som syftar till att nå en välgenomtänkt offentligfinansiell ställning på medellång sikt och säkerställa en hållbar skuldsättning, samtidigt som investeringarna stärks. Säkerställa hälso- och sjukvårdssystemets resiliens, däribland genom tillräcklig tillgång till kritiska medicinska produkter, infrastruktur och personal."

Coronapandemin präglade allt SKR:s och våra medlemmars arbete under 2020. Även om EU:s befogenheter inom hälsoområdet är mycket begränsade och ansvaret för hälso- och sjukvård i grunden ligger på medlemsländerna, välkomnar SKR de insatser som EU har gjort för att främja europeiskt samarbete och underlätta för nationella, regionala och lokala myndigheter att bekämpa covid-19-pandemin. SKR vill dock understryka att de myndigheter och institutioner som sköter verksamheten i normala fall även bör göra det i kris. Det är i den kommunala och regionala förvaltningen som kompetensen och kunskapen om de lokala förutsättningarna finns.

Den svenska regeringen beslutade i juni 2020 att Sverige ska delta i EU-gemensamma upphandlingar för att säkra tillgången till vaccin mot covid-19. SKR stödjer den svenska regeringens strävan att finna en balans mellan nationella behov och solidaritet inom unionen och vill framhålla vikten av att säkra en rättvis global fördelning av kommande vaccin mot covid-19. En optimal global fördelning av vaccindoser är avgörande för att få ett snabbt slut på pandemin och därigenom även övrig påverkan på samhället.

Kommissionen: *Coronavirus response*

Ministerrådet: *Coronapandemin*

Kontakt: *Erik Svanfeldt*

Nytt hälsoprogram "EU för hälsa"

EU-kommissionen presenterade i maj 2020 ett förslag till nytt program för åtgärder på hälsoområdet för perioden 2021–27 ("EU för hälsa"). Syftet med programmet är bland annat att stärka hälsoskyddet och förbereda unionen för framtida hälsokriser. Under hösten 2020 enades Europaparlamentet och rådet om programmets utformning och budget – 5,1 miljarder euro.

Förslaget innebär en kraftig ambitionshöjning. Tidigare var tanken att EU:s hälsoinsatser under programperioden 2021–27 skulle bakas in i programmet ESF+. Men mot bakgrund av coronapandemin, föreslog kommissionen ett fristående fjärde hälsoprogram med betydligt mer resurser än det tidigare tredje hälsoprogrammet (2014–2020). Det tidigare programmet omfattade 449 miljoner euro och hälso delen i ESF+ var tänkt att uppgå till 413 miljoner euro – men nu blir det alltså ett särskilt hälsoprogram ("EU för hälsa") om 5,1 miljarder euro.

Resurserna i det nya hälsoprogrammet ska inte bara gå till krisberedskap och krisbekämpning, utan också användas för insatser inom andra områden. De allmänna målen med programmet är att:

- ▶ skydda människor i unionen mot allvarliga gränsöverskridande hot mot människors hälsa
- ▶ förbättra tillgången i unionen till läkemedel, medicintekniska produkter och andra krisnödvändiga produkter, bidra till att göra dem överkomliga i pris samt stödja innovation

- › stärka hälso- och sjukvårdssystemen och hälso- och sjukvårdspersonalen, bland annat genom digital omvandling och ett mer integrerat och samordnat arbete mellan medlemsstaterna, kontinuerlig tillämpning av bästa praxis och utbyte av uppgifter, för att öka den allmänna nivån på folkhälsan.

För att uppnå dessa mål ska programmet stödja en lång rad åtgärder, exempelvis lagerhållning av krisnödvändiga produkter; övervakning, förebyggande, diagnos och behandling och vård av icke-överförbara sjukdomar, särskilt cancer; återhållsam och effektiv användning av läkemedel, särskilt antimikrobiella läkemedel; miljövänligare produktion och bortskaffande av läkemedel och medicintekniska produkter; användning av hälsokonsekvensbedömningar av relevanta politiska strategier och utökat nätverksarbete genom bland annat de europeiska referensnätverken för högspecialiserad vård. Rådet och parlamentet har enats om att 20 procent av programmets medel ska användas till hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser.

SKR anser att det, mot bakgrund av erfarenheterna av krisen till följd av coronapandemin, är rimligt att EU avsätter stora resurser till att förbättra unionens förmåga att förebygga, ha beredskap för och hantera hälsohot och hälsokriser samt att utveckla medlemsländernas samarbete inom detta område.

SKR delar samtidigt den svenska regeringens uppfattning att det är angeläget att det hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbetet inte nedprioriteras, att medlemsländerna ges inflytande över hur de årliga anslagen används, att jämställdhetsperspektivet finns med vid utformningen och analysen av det arbete som vidtas inom ramen för programmet, samt att insatserna utformas så att de bidrar till utvecklingen av ett miljömässigt och socialt hållbart samhälle.

SKR tycker vidare att det – med beaktande av medlemsländernas rätt att själva bestämma hur hälso- och sjukvården ska utformas, organiseras och finansieras – är bra att ekonomiska resurser avsätts till olika gränsöverskridande sjukvårdrelaterade samarbeten. Det är också viktigt att stora insatser görs för att motverka antibiotikaresistens, ett hälsohot som kräver både europeiskt och globalt samarbete.

Kommissionen: Förslag till nytt hälsoprogram,

Bilagor till förslaget till nytt hälsoprogram

Kontakt: Erik Svanfeldt

En europeisk hälsounion

EU-kommissionen tog, utifrån erfarenheterna från coronapandemin, i november 2020 de första stegen för att inrätta en ”europeisk hälsounion”. Kommissionen presenterade då ett meddelande och tre förslag till förordningar som syftar till att förnya EU:s rättsliga ramverk för hälsosäkerhet, öka samordningen på EU-nivå samt stärka den roll som EU:s smittskydds- och läkemedelsmyndigheter kan spela i krisberedskap och insatser vid hälsokriser.

I paketet ingår ett förslag till ny förordning om allvarliga gränsöverskridande hot mot människors hälsa. De nya reglerna syftar till att stärka EU:s beredskap och övervakning samt förbättra inrapporteringen av data. Dessutom ges möjlighet att utlysa ett EU-omfattande hälsönödläge och därigenom kunna intensifiera samordning och utveckling, lagring och upphandling av produkter som behövs i krisen.

Vidare föreslås i separata förordningar att Europeiska centrumet för förebyggande och kontroll av sjukdomar (ECDC) och Europeiska läkemedelsmyndigheten (EMA) förstärks och får starkare mandat. ECDC föreslås få ett utökat mandat att stödja kommissionen och medlemsstaterna beträffande epidemiologisk övervakning, beredskap och insatsplanering samt utfärdande av icke-bindande rekommendationer och alternativ för riskhantering. Vidare föreslås att ECDC inrättar en insatsstyrka (”EU Health Task Force”) för att stödja lokala insatser mot utbrott av smittsamma sjukdomar i medlemsländer och tredje land samt bildar ett nätverk av EU-referenslaboratorier.

Mandatet för EMA föreslås förstärkas så att myndigheten kan bidra till samordningen av unionsinsatser vid hälsokriser genom att övervaka och minska risken för brist på kritiska läkemedel och medicintekniska produkter samt utfärda vetenskapliga råd om läkemedel som skulle kunna användas för att behandla, förebygga eller diagnosticera de sjukdomar som orsakar dessa kriser. Vidare föreslås EMA få mandat att samordna kliniska prövningar och undersökningar för att övervaka effektiviteten och säkerheten för vacciner.

Kommissionen presenterade inom ramen för detta initiativ också huvuddragen för den framtida nya EU-myndigheten för beredskap och insatser vid hälsokriser (HERA) som kommissionen avser att lägga fram förslag om i slutet av 2021. Syftet med denna myndighet, som är tänkt att inleda verksamheten 2023, är att förbättra EU:s möjligheter att agera mot gränsöverskridande hälsohot.

Förslagen till nya förordningar behandlas nu i rådet och Europaparlamentet.

SKR är positivt till europeiskt och globalt samarbete för att bekämpa covid-19 och andra allvarliga hälsohot. Detta samarbete måste dock ske med beaktande av subsidiaritetsprincipen och medlemsländernas huvudansvar för såväl hälso- och sjukvård, socialtjänst och folkhälsoarbete som katastrofhantering. EU:s arbete bör inriktas på att stödja medlemsländerna och deras lokala och regionala myndigheter i arbetet med att hantera hälsohot, främja god folkhälsa och tillhandahålla god hälso- och sjukvård. Förbundet är huvudsakligen positivt till att ECDC:s och EMA:s roller stärks.

Kommissionen: *Webbplats om den europeiska hälsounionen*

Kontakt: *Erik Svanfeldt*

EU-kommissionens läkemedelsstrategi

Kommissionen presenterade den 25 november 2020 en ny läkemedelsstrategi för EU. Strategin ska skall leda till en rad åtgärder och översyner av lagstiftningen på läkemedelsområdet. Läkemedelsstrategin har fyra huvudpelare:

1. Säkerställa att patienter har tillgång till effektiva och säkra läkemedel till rimliga och hållbara kostnader och att det forskas fram läkemedel inom områden där det finns stora behov. Här lyfts läkemedel vid ovanliga sällsynta diagnoser och nya antibiotika.
2. Verka för en innovativ och konkurrenskraftig europeisk läkemedelsindustri. Här ryms bland annat målet att främja digital transformation och användandet av ny teknik.
3. Stärka krisberedskap och försörjningskedjor för läkemedel, bland annat genom att undersöka beroenden och sårbarheter i tillverknings- och försörjningskedjan och att öka möjligheten att övervaka läkemedelsbrist. Inom detta område ryms också att verka för att minska miljöpåverkan från tillverkning och användning av läkemedel.
4. Stärka EU:s röst globalt i olika internationella forum för att verka för effektiv, säker och hållbar läkemedelstillgång.

SKR:s kansli lämnade synpunkter på den färdplan kring strategin som EU-kommissionen presenterade sommaren 2020. SKR lyfte bland annat viken av att undersöka orsaker till läkemedelsbrist och arbeta för att minska sårbarheten avseende läkemedelsförsörjning, verka för rimliga läkemedelspriser och större transparens kring kostnader för läkemedelsutveckling, samt reglera hur data från läkemedelsanvändning kan användas och hur datakvaliteten ska säkerställas. SKR kommer att noggrant bevaka de olika förslag som presenteras med anledning av läkemedelsstrategin.

Kommissionen: *En läkemedelsstrategi för EU*

Kontakt: *Sofie Alverlind*

Europeiska referensnätverk

Kommissionen inrättade våren 2017 europeiska referensnätverk (ERN) för vårdgivare. De initierades utifrån 2011 års direktiv om patienträttigheter vid gränsöverskridande hälso- och sjukvård. Syftet är att ERN ska dela kunskap och kompetens inom EU för att förbättra diagnos och behandling av sällsynta och komplexa sjukdomstillstånd. Nätverken består av specialister som håller virtuella paneldiskussioner om patientfall, samverkar inom forskning, utbyter information och expertis med varandra samt hjälper patienternas läkare att ställa rätt diagnos eller välja lämplig behandling.

En första utlysning av deltagande i dessa nätverk skedde i mars 2016. Det resulterade i att det under mars 2017 lanserades över 24 nätverk inom olika medicinska områden och omfattade mer än 900 högspecialiserade enheter vid över 300 sjukhus i 26 medlemsstater. Från Sverige deltar 30 enheter vid fem universitetssjukhus i 21 av totalt 24 referensnätverk.

Som en del av EUs arbete med coronapandemin lanserade kommissionen under 2020 ett så kallat Clinical Management Support System (CMSS) baserat på erfarenheterna från ERN. Initiativet hjälper till att skapa kontakter över hela Europa mellan involverade vårdpersonal och sjukhus vid covid-19 hanteringen. Arbetet syftar till att påskynda informationsutbyte om specifika behandlingsalternativ och öka kunskapen om specifika patientfall.

I november 2019 genomfördes en andra ansökningsomgång för medlemskap i ERN. När denna stängde den 30 november 2019 hade 841 nya enheter ansökt om medlemskap av något av de befintliga nätverken. Bedömningarna av dessa ansökningar kommer ske i flera steg om alla dessa accepteras kommer Sverige vara representerat i alla ERN. Beslut om nya medlemmar i de olika ERN:orna planeras till sommaren 2021.

I Sverige arbetar det nationella programområdet NPO sällsynta sjukdomar, inom regionernas system för kunskapsstyrning, för att integrera ERN i det svenska hälso- och sjukvårdssystemet. Det sker till exempel genom att samordna insatser och resurser i syfte att förbättra den nationella samordningen. I linje med det arbetet utsågs också en nationell samordnare för ERN och expertteam för att bidra till arbetet med kunskapspridning inom Sverige.

SKR är positiva till ERN, liksom annan gränsöverskridande hälso- och sjukvårdssamarbete, under förutsättning att det sker inom ramen för medlemsstaternas självbestämmanderätt rörande hälso- och sjukvårdens utformning, organisering och finansiering.

Kommissionen: *Europeiska referensnätverk*

ERN: *Uttalande från styrelsen av medlemsstater för europeiska referensnätverk*

Kontakt: *Ulrika Vestin*

EU:s plan för cancerbekämpning

Kommissionen avser att i början av 2021 presentera en plan för cancerbekämpning. Cancer ses som ett av de största hoten mot folkhälsan och kampen mot cancer är en av kommissionens folkhälsoprioriteringar. SKR delar kommissionens problembeskrivningar och har tillsammans med Regionala cancercentrum i samverkan (RCC) bidragit med synpunkter på färdplanen för arbetet med planen. På grund av Coronapandemin har dock tidplanen för arbetet blivit något förskjutet.

Den europeiska cancerplanen ska omfatta alla faser och aspekter av sjukdomen, från förebyggande åtgärder och tidig diagnos till behandling och uppföljande vård. Av det som hittills framkommit om innehållet kommer cancerplanen ha fokus på prevention, tydligare och närmare koppling mellan primärvård och sjukhusvård, utveckling av screeningområdet och rehabilitering samt ett ökat samarbete inom cancerforskning och bättre spridning av big data. Remissrundan till medlemsländer, organisationer och invånare har såväl de nationella som regionala och lokala nivåerna understrukit vikten av att planen ska bidra till att uppnå en mer jämlik och tillgänglig cancervård i alla medlemsländer samt angripa olikheter i cancerprevalens och canceröverlevnad.

SKR:s bedömning är att EU:s plan mot cancer kommer ansluta väl till det elvaåriga arbete vi gjort i Sverige baserat på den nationella cancerstrategin. Vår etablerade modell med samlad kunskapsstyrning baserad på nationella kunskapsstöd kommer kunna fortsätta tjäna oss själva väl men kan också bli en förebild för andra medlemsländer inom EU.

I den mån kommissionens tidiga överväganden om att etablera ett "European Cancer Knowledge Centre" blir en del av planens förslag borde Sverige kunna ha en aktiv roll i etablerandet av ett sådant kunskapscentrum.

SKR avser att följa och bidra till det fortsatta arbetet med den Europeiska cancerplanen i kraft av det arbete som görs inom RCC.

Kommissionen: *Europeisk plan för cancerbekämpning*

Kontakt: *Hans Hägglund*

Inre marknad och konkurrensfrågor

Prioriterad fråga 2021: Översyn av statsstödsregler- och riktlinjer

EU:s regler för statligt stöd är strategiskt viktiga på många konkurrensutsatta områden eftersom de har betydelse för finansiering med offentliga medel också på kommunal och regional nivå. EU:s regelverk syftar främst till att bevaka intresset av konkurrensneutralitet. På de många områden i kommuner och regioner där privata aktörer verkar parallellt med offentligt verksamhet måste därför hänsyn tas till reglering på EU-nivån.

Fördragens regler, med tillhörande meddelanden och riktlinjer följs upp regelbundet. Inom flera generaldirektorat pågår därför översynsarbete bl.a. i form av ett stort antal s.k. ”fitness checks” och samråd. Dessa har tagit sikte på hur det generella regelverket fungerar och hur det slår i olika verksamheter. Många verksamheter finns i kommuner och regioners kärnområden exempelvis hälso- och sjukvård och social omsorg.

Översynen av reglerna för hälso- och sjukvård och sociala tjänster är bred men rör bl.a. reglerna för finansiering av det som är av allmänt ekonomiskt intresse. Ett syfte är att utvärdera om reglerna för hälso- och sjukvård och sociala tjänster av allmänt ekonomiskt intresse uppfyller målen i det s.k. tjänstepaketet från 2012.

Kommissionen säger sig vilja stödja medlemsstaterna i finansieringen av tjänster som är nödvändiga för enskilda människor och samhället som helhet men betonar att det ska ske utan avkall på kontrollen av statligt stöd. Kommissionen lyfter också fram behovet av att förhindra snedvridning av konkurrensen på befintliga marknader.

Många områden berörs av det breda arbetet på statsstödsområdet. Det handlar om horisontell reglering, som gruppundantagsförordningen och förordningen om statligt stöd av mindre betydelse. Det rör också utpekade verksamhetsområden; som energi och miljöstöd och stöd till forskning och innovation, men också regionala flygplatser och annan lokal infrastruktur.

SKR har som mål att EU i större utsträckning ska respektera kommunernas och regionernas självstyre. Såväl i det korta perspektivet som på lång sikt är det därför nödvändigt att bygga bred politisk förståelse för vad det statsstödsrätliga regelverket betyder för förutsättningar för organisering och finansiering av vår verksamhet.

Fördragens regler för statligt stöd är i sin utformning enkla. Med statliga medel avses alla former av offentliga medel – också medel från kommuner och regioner. Offentliga medel ska inte användas så att de snedvrider en marknadsfunktionssätt. I sin tillämpning blir dock denna enkla

sanning mycket komplicerad och så teknisk att de politiska dimensionerna skymms. Ska vi bevaka vår organisationsfrihet och vårt självstyre i förhållande till reglerna om statligt stöd kommer det att krävas politiskt engagemang och kunskap om vad som kan påverkas – och vad vi bara har att förhålla oss till.

Under de kommande tre årens arbete kommer många tillämpningsfrågor att bearbetas. Det är då viktigt att vi har både politiska och kunskapsmässiga förutsättningar att bevaka vårt handlingsutrymme, i förhållande till våra parlamentariker, i regionkommittén och inom ramen för våra samarbetsorganisationer på europainivå.

Inre marknaden och statligt stöd

Centrala regler i EUF-fördraget rör förutsättningarna för statligt stöd. Tillämpningen har stor betydelse för den inre marknadens funktions sätt. Inom ramen för kommissionens mandat ses reglerna därför över med jämna mellanrum och tillämpningen utvecklas i meddelanden och förordningar.

Den senaste modernisering av statsstödsregler som har genomförts på EU-nivå har ställt tydliga krav på den lokala och regionala nivån. Det är utan tvekan så att reglerna om offentlig stödgivning har ett skarpare genomslag för lokalt och regionalt beslutsfattande. Exempelvis ställs numera tydliga krav på transparens, former för offentliggörande, årlig rapportering och registerföring av stöd. Kommuner och regioner behöver numera klarare redovisa sina överväganden kring varför vissa finansieringsåtgärder vidtas och på vilken grund de är förenliga med EU:s regler om statligt stöd. När det gäller investeringar i infrastruktur och konkurrensmässiga förutsättningar för exempelvis luftfarten spelar tillämpningen en central roll. Detsamma gäller tillämpningen av EU:s rättsliga regelverk för det som är av allmänt intresse.

Flera viktiga regler på EU-nivå har tidsbegränsad giltighet. Det gäller bland annat förordningarna om förutsättningarna för gruppundantag och så kallade de minimis-stöd. Som ett led i det sedan lång tid planerade översynsarbetet har kommissionen de senaste två åren bjudit in till flera och breda samråd kring reglerna för statligt stöd. Den pågående pandemin har dock gjort det nödvändigt att anpassa översynsarbetet vilket inneburit att giltigheten av vissa regler har förlängts och vissa riktade förändringar har snabbt antagits för att mildra krisens ekonomiska och finansiella effekter.

Giltighetstiden för den allmänna gruppundantagsförordningen (GBER), den så kallade ”de minimis-förordningen” och i riktlinjerna för stöd till företag i svårigheter har förlängts till år 2023. Inom ramen för den pågående översynen har kommissionen konstaterat att reglerna i huvudsak fungerat väl – men att den planerade uppdateringen kommer att reflektera utvecklingen när det gäller både tekniska och marknadsmässiga förhållanden. Kommissionen framhåller att uppdateringen också ska visa följsamhet mot utvecklingen på det digitala området som är sammanflätad med den gröna omställningen. Ett på det viset moderniserat regelverk planeras för antagande under det sista kvartalet 2021.

För andra tidsbegränsade regler har giltighetstiden förlängts till och med år 2021 för ytterligare sju olika riktlinjepaket. Det gäller regionalstödsriktlinjerna, riktlinjerna för riskfinansiering, för miljöskydd och energi, meddelandet om IPCEI (viktiga projekt i den europeiska gemenskapens intresse) och det om STEC (vissa korta exportkrediter). Också för dessa planeras nu för antagande under året. Materiella ändringar i bland annat GBER och de minimis-förordningarna, liksom i riktlinjerna för företag i svårigheter, tar sikte på den grundprincip som hårt begränsar utrymmet att ge stöd till företag i svårigheter. Här införs vissa lättnader som ger ett något större utrymme att för en begränsad tid under och efter krisen ge stöd till företag som hamnat i svårigheter just på grund av coronapandemin. Det gäller bland annat företag som har fått regionala investeringsstöd under GBER. Dessa företag har gjort åtaganden exempelvis när det gäller lokalisering av arbetskraft – dvs har ett företag fått stöd för verksamhet med viss lokalisering har stödmottagaren också åtagit sig att inte flytta verksamheten. Krisen har i många fall gjort det omöjligt att upprätthålla den typen av åtaganden. För att mildra effekterna och klara krisen har därför vissa riktade och tidsbegränsade lättnader redan antagits.

Eftersom behovet av stödåtgärder så påtagligt förändrats av den pågående pandemin får tillämpningen av reglerna för statligt stöd betraktas som mycket föränderlig materia.

Till stöd för kommuner och regioner har regeringen under Upphandlingsmyndigheten inrättat en enhet som kan ge råd och vägledning i bedömningen av vad som kan utgöra statligt stöd och vilka handläggningsåtgärder som behöver vidtas. Myndighetens uppdrag är att ge vägledning till kommuner och regioner med fokus på bostadsför-

sörjning och bostadsmarknaden, särskilt när det gäller kommunernas bostadsförsörjning på svaga bostadsmarknader där det finns en rad frågor som rör möjligheterna att ge offentligt ekonomiskt stöd. På myndighetens webbplats finns fyllig och uppdaterad information om utvecklingen av tillämpningen i förhållande till kommuner och regioner.

Kommissionen: *Nyheter om statsstöd, Tidsplan för lagstiftning om statsstöd*

Upphandlingsmyndigheten: *Statsstöd med anledning av covid-19*

Kontakt: *Helena Linde*

Långsiktig handlingsplan för bättre genomförande och efterlevnad av inre marknadsreglerna

I den industristrategi som presenterades under våren 2020 har kommissionen betonat vikten av gemensamma regler för att undanröja hinder och underlätta rörligheten för varor och tjänster liksom behovet av att skydda konsumenterna i EU. I anslutning till industristrategin har kommissionen också presenterat ett meddelande med en handlingsplan syftande till att undanröja hinder mot rörligheten. I meddelandet beskrivs insatser för bättre regelefterlevnad och genomförande av den inre marknaden. En sådan är inrättandet av en arbetsgrupp för detta. I meddelandet lyfter kommissionen även fram en rad andra konkreta åtgärder, exempelvis kontrollmekanismer och andra verktyg för större följsamhet mot inre marknadsreglerna.

Regionkommittén har behandlat meddelandet i ett yttrande och där framhållit att de lokala och regionala myndigheterna ställer sig bakom kommissionens arbete i detta. Regionkommittén uppmärksammar samtidigt behovet av att tillhandahålla utbildning om de möjligheter som uppstår i fråga om den europeiska inre marknaden, framför allt utbildning för lokala och regionala förvaltningens enheter som kommer i direkt kontakt med europeiska företagare och konsumenter.

Meddelandet har kopplingar till den diskussion som förs om tjänstedirektivet och ger en bild av hur innevarande kommission tar arbetet med tjänstepaketet vidare.

Kommissionen: *Meddelande om handlingsplan för bättre genomförande och efterlevnad av inre marknadsreglerna*

Kontakt: *Helena Linde*

Tjänstedirektivet och notifieringsdirektivet

EU:s tjänstedirektiv antogs av medlemsländerna 2006 efter flera års förhandlingar. Direktivet syftar till att skapa tillväxt i tjänstesektorn inom EU genom att avlägsna administrativa hinder, förkorta handläggningstider och underlätta för tjänsteleverantörer att starta verksamhet inom unionen – samtidigt som tjänsternas kvalitet säkras. Direktivet innehåller därför både sådant som ska underlätta rörligheten och åtgärder som ska stärka tjänstemottagare i allmänhet och konsumenter.

Tjänstedirektivet implementerades 2009 i svensk rätt genom tjänstelagen. Lagstiftningsarbetet ledde till ett omfattande inventeringsarbete i förhållande till bland annat tillsyns- och tillståndshantering på lokal och regional nivå. Inventeringsarbetet resulterade i slutsatsen att endast ett fåtal regleringar på lokal nivå påverkades.

För kommunerna har konsekvenserna av direktivet blivit allt tydligare. Av direktivet följer att kommuner måste vara uppmärksamma på skyldigheten att ändra och förenkla sina handläggningsrutiner och att deras krav på tjänsteverksamhet klarar det så kallade EU-rättstestet, som innebär att åtgärder som riktas mot tjänsteutövare ska var icke-diskriminerande, nödvändiga och proportionella.

Två olika aspekter av tjänstedirektivet kräver nu vår uppmärksamhet. Den ena rör förutsättningarna för anmälningsskyldighet, den andra rör direktivets krav på digital hantering. Det är sinsemellan två helt olika frågor men båda rör tillämpningen och utvecklingen av tjänstedirektivet i förhållande till kommunerna.

Notifieringsdirektivet och tjänstepaketet

Kommissionen har sedan flera år arbetat med att göra den inre marknaden effektivare. Det så kallade Tjänstepaketet är en del av detta och i det arbetet ligger bland annat ett förslag till direktiv om anmälningar kring krav inom tjänstesektorn. Förslaget som syftar till en skärpt tillämpning av tjänstedirektivet har ännu inte kunnat antas och den fortsatta hanteringen är fortfarande efter flera år något oklar.

I sitt meddelande om en ”Långsiktig handlingsplan för bättre genomförande och efterlevnad av inre marknadsreglerna” har kommissionen dock uppmanat rådet att snabbt anta notifieringsdirektivet. Kommissionen aviserade samtidigt att den i avvaktan på antagande noga kommer att bevaka den befintliga anmälningsskyldigheten enligt tjänstedirektivet.

Tjänstedirektivet och detaljplanerna

Hanteringens kompliceras av att EU-domstolen i ett förhandsavgörande har meddelat att vissa krav som ställs i detaljplaner ska anmälas och prövas mot EU:s tjänstedirektiv. Beslutet gäller ett ärende i Nederländerna, där en kommun har ställt krav – i syfte att bevara en levande stadskärna – som i praktiken reglerar handeln. Domstolen har bedömt att planen behöver anmälas till kommissionen eftersom kravet inverkar på den fria etableringsrätten.

Regionkommittén uppdaterade under 2020 sitt yttrande över tjänstepaketet och har efterfrågat kriterier för att bedöma vilken typ av lokala och regionala bestämmelser som skulle kunna undantas från notifieringsskyldigheten. I sitt yttrande pekar Regionkommittén också på att decentraliserade inslag i genomförandet kan leda till en mer korrekt bedömning av det lokala och regionala allmänintresset.

Samtidigt som Regionkommittén betonar vikten av de principer om icke-diskriminering, proportionalitet och allmänintresse som kommer till uttryck i tjänstedirektivet trycker kommittén i sitt yttrande på behoven av hänsyn till det lokala och regionala intresset av att förfoga över bestämmelser om markanläggning eller markanvändning samt fysisk planering. Kommittén hemställer därför om att detta uttryckligt undantas från tjänstedirektivets tillämpningsområde. Frågan är fortfarande öppen.

SKR följer utvecklingen tillsammans med företrädare för andra kommunförbund på Europainivå, men har också tillskrivit regeringen i frågan.

Kommissionen: *Långsiktig handlingsplan för bättre genomförande och efterlevnad av inre marknadsreglerna, Pressmeddelande*

Regionkommittén: *Yttrande om tjänstepaketet*

Kommerskollegium: *Tjänstedirektivet – så påverkas svenska kommuner och myndigheter*

Kontakt: *Helena Linde*

Överträdelseärenden när det gäller förfaranden på elektronisk väg

Under 2019 beslutade kommissionen om överträdelseförfaranden mot 27 medlemsländer för att säkerställa korrekt tillämpning av EU-reglerna om tjänster och yrkeskvalifikationer. För svenskt vidkommande har frågan om digitala procedurer blivit föremål för kommissionens kritik. Det gäller exempelvis hantering av serveringstillstånd, där de svenska kommunernas hantering inte bedöms leva upp till kommissionens uppfattning om vad som ska anses vara helt digital hantering.

SKR följer utvecklingen på detta område noga.

Kommissionen: *Pressmeddelande*

EUR-Lex: *Tjänstedirektivet (2006/123/EG)*

Kommerskollegium: *Tjänstedirektivet – så påverkas myndigheter och kommuner*

Kontakt: *Helena Linde, Fredrik Berglund, Mikael Östlund*

Migration, integration och mänskliga rättigheter

Migration i EU

Andra kvartalet 2020 ansökte för första gången cirka 46 500 asylsökande om internationellt skydd i EU. En minskning med cirka 70 % jämfört med första kvartalet 2020 då 150 100 ansökte om internationellt skydd i EU. Denna kraftiga nedgång av asylsökande är med all säkerhet ett resultat av de åtgärder som tillämpats av medlemsstaterna i kampen mot COVID-19 sedan mars 2020. År 2019 var cirka 4,7 % av EU:s totala befolkning tredjelandsmedborgare.

Asylmottagandet i Sverige

Under 2020 har 12 991 personer ansökt om asyl i Sverige varav 500 ensamkommande barn.¹ Majoriteten av de asylsökande kom från Syrien, Uzbekistan, Irak och Iran. Som en följd av pandemin har Migrationsverket justerat ned prognosen för antalet asylsökande som kommer att komma till Sverige under 2020 till cirka 13 500 personer. Antalet väntas bli det lägsta sedan millennieskiftet på grund av pandemin. För år 2021 är prognosen cirka 18 000.² Migrationsverket har ett uppdrag att överföra 5 000 kvotflyktingar till Sverige per år. Men på grund av den rådande pandemin beräknas antalet överföringar bli något lägre.

Not. 1. www.migrationsverket.se

Not. 2. Migrationsverkets utgifts- och verksamhetsprognos 2020-10-23.

Prioriterad fråga 2021: EU:s migrations- och asylpakt

I juni 2013 enades EU om ett gemensamt asylsystem som till exempel reglerade vilket land skulle ansvara för en asylansökan, liksom fastställde en minimistandard för mottagandet. Detta system visade stora brister under sommaren och hösten 2015 när mottagandet av asylsökande till EU var väldigt högt. Med anledning av det lade kommissionen fram ett nytt förslag 2016 som bland annat skulle komma tillrätta med den ojämna fördelningen av asylsökande mellan medlemsstaterna. Förslaget strandade då länderna inte lyckades komma överens om hur fördelningen skulle gå till och då flera länder motsatte sig tvingande åtgärder.

Ett gemensamt asylsystem i EU

Den nya kommissionen som tillträdde i december 2019 var angelägen om att lägga fram ett nytt reviderat förslag som alla medlemsländer kunde ställa sig bakom. Därigenom ville kommissionen förhindra en motsvarande situation som den hösten 2015, då några medlemsländer fick ta ett oproportionerligt stort ansvar. Kommissionens ordförande, Ursula von der Leyen, betonade i sitt tal om tillståndet i unionen 2020 betydelsen av ett mänskligt och humanitärt förhållningssätt, vikten av att medlemsländerna kan lita på solidariteten i unionen och att alla tar sitt ansvar. Ylva Johansson, kommissionär för migration och inrikes frågor, fick uppdraget att ta fram ett förslag på en ny asyl- och migrationspakt som skulle lösa den låsta situationen som präglade migrationsområdet sedan 2015. Den presenterades i september 2020.

Delar av förslaget som kommissionen lade fram 2016 finns det politiska överenskommelser om, såsom skyddsgrundsförordningen och mottagningsdirektivet. Kommissionen har därför i sitt nya förslag fokuserat på de delar där det inte var möjligt att enas.

Ansvarigt land att hantera asylprövningar

Den stora stöttestenen för medlemsländerna att komma överens om i EU-kommissionens tidigare förslag var förslaget om en tvingande omfördelning av asylsökande mellan medlemsländerna i händelse av ett högt mottagande. Det nya förslaget skiljer sig från det tidigare genom att bland annat Dublinförordningen – som reglerar vilket land som ska ansvara för en asylansökan – kom-

mer att dras tillbaka. Dublinförordningen ska enligt förslaget ersättas med ett bredare instrument, förordningen om asyl- och migrationshantering. Dock kvarstår huvudregeln från den gamla förordningen, att den asylsökande ska ansöka om asyl i det första EU-land hen kommer till. Däremot föreslås nu möjlighet till undantag om den sökande har studerat, arbetat eller har familj; föräldrar/vårdnadshavare, minderåriga barn eller syskon, i ett annat medlemsland. Dock ska inget land tvingas ta emot asylsökande som omplaceras.

Det medlemsland som anser att mottagandet blir för högt ska kunna larma kommissionen. Kommissionen tar då ställning till om så är fallet och aktiverar en så kallad solidaritetsmekanism som innebär att övriga medlemsländer ska vara behjälpliga, men kan välja att vara det på olika sätt. I första hand genom att ta emot asylsökande via omplacering, eller genom att bidra till att återvända personer som har fått ett slutgiltigt avslag på sin ansökan, så kallad återvändandesponsring. Detta ska ske inom åtta månader. Om inte medlemslandet lyckas återvända personen inom den tiden så får landet i fråga överta ansvaret för migranten.

Hantering av EU:s yttre gränser

Förslaget innebär också nya förfaranden vid EU:s yttre gränser. Vid gränsen ska en screening göras av alla tredjelandsmedborgare som passerar en yttre gräns utan tillstånd. Screeningen omfattar identifiering, en hälso- och säkerhetskontroll, att fingeravtryck tas och registrering i den gemensamma databasen Eurodac. Beslut ska även fattas om vilket land som ska ansvara för asylansökan. Ett snabbspår föreslås för de asylsökande som kommer från ett land med låg andel bifall och sannolikt inte är i behov av skydd, eller personer som utgör ett hot mot säkerheten. Undantagna från detta förfarande är barnfamiljer, ensamkommande barn och personer med dålig hälsostatus. Snabbspåret är tänkt att underlätta för frivilligt återvändande i händelse av avslag då det antas vara mer sannolikt att en person återvänder frivilligt som inte hunnit etablera sig i samhället. I dagsläget är det endast en tredjedel av de som beordrats återvända från ett medlemsland som de facto gör det, vilket enligt kommissionen undergräver förtroendet för migrationshanteringen. Det nya gränsförfarandet skulle innebära att asylansökningar som lämnas in vid en yttre gräns utgör en del av EU:s asylförfarande men ger inte automatiskt rätt att resa in i EU.

Kommissionen föreslår att en effektiv övervakningsmekanism ska inrättas för att garantera att alla får tillgång till att söka asyl och att respekten för de grundläggande rättigheterna efterlevs. Detta för att säkerställa individuella bedömningar av alla asylansökningar och att principen om ”non-refoulement” efterlevs, det vill säga att ingen får avlägsnas, utvisas eller utlämnas till en stat där hen löper en allvarlig risk att utsättas för dödsstraff, tortyr eller andra former av omänsklig eller förnedrande bestraffning eller behandling.

Kommissionen har också som målsättning att minska otillåtna förflyttningar mellan medlemsländerna. En ändring av direktivet varaktigt bosatta föreslås därför för att öka incitamentet för personer som har beviljats internationellt skydd att stanna i det medlemsland som beviljat skyddet. Detta genom möjligheten att få status som varaktigt bosatt efter tre års laglig och varaktig bosättning i medlemslandet istället för fem år som gäller i dagsläget.

Samverkan med tredjeland

Förstärkta partnerskap med tredjeland betonas som en viktig del i kommissionens förslag. Detta för att bidra till åtgärder som motverkar den irreguljära migrationen, aktivt bekämpa nätverk som bedriver människosmuggling samt för att främja möjligheten att återvända personer som får avslag på sin asylansökan.

Skapa lagliga vägar till EU

Laglig migration kan gynna såväl samhällen som ekonomier. Kommissionen föreslår därför att medlemsstaterna ska få behålla rätten att fastställa hur många migranter från tredjeland som man väljer att ta emot som arbetskraftsinvandring. Kommissionen betonar dock vikten av att EU:s politik främjar lika villkor för migranter på de nationella arbetsmarknaderna och med att hjälpa medlemsländerna att locka till sig begåvningar.

Kommissionen vill genom att stimulera vidarebosättningen, det så kallade kvotmottagandet, skapa fler lagliga vägar till EU. Mottagandet genom vidarebosättning har ökat de senaste åren men som en följd av pandemin kunde inte alla tas emot under 2020. Kommissionen kommer att uppmana medlemsländerna att göra utfästelser från och med 2022.

EU kommer också att erbjuda stöd till de medlemsländer som vill inrätta ideella eller privata sponsorsprogram. Stödet består av finansiering, kapacitetsuppbyggnad och kunskapsutbyte för att, i samarbete med det civila samhället, utveckla en europeisk modell för sponsring som kan leda till bättre integration.

Kontakt: *Lotta Dahlerus*

En ny handlingsplan för integration och inkludering

I november 2020 presenterade kommissionen en ny handlingsplan för integration och inkludering 2021–2027.

Cirka 34 miljoner av EU-invånarna är födda i ett land utanför EU och var tionde ung person har en eller två föräldrar som är utrikes födda.

På presskonferensen lyfte kommissionär Ylva Johansson fram att vi måste arbeta hårdare med integration och inkludering eftersom det är en investering som skapar ett mer motståndskraftigt samhälle såväl socialt som ekonomiskt. Hon betonade att migranter är en del av oss och att det inte finns något vi och dem. Migranter, påpekade Ylva Johansson, är ingen homogen grupp utan har olika bakgrunder och erfarenheter men möter liknande utmaningar gällande sysselsättning, tillgång till utbildning, vård och social integration. Många upplever diskriminering.

EU-lagstiftningen är inte lösningen, enligt kommissionären, utan integrationen sker lokalt genom att ha ett jobb att gå till, att ha sina barn i skolan samt genom att vara en del av till exempel den lokala kyrkan, kören eller fotbollslaget. Handlingsplanen lyfter fram det som EU kan bidra med på området genom att samordna och finansiera initiativ och åtgärder för en bättre integration och inkludering. Det är fyra områden som kommissionen ser som centrala för att uppnå detta syfte: sysselsättning, utbildning, hälsa och bosättning. Där sysselsättning lyfts fram som det mest grundläggande för att känna sig som och bli en del av samhället. Ett jobb att gå till, betonade Ylva Johansson, innebär att ingå i ett sammanhang, kunna försörja sig och ha sociala kontakter genom medarbetare.

Kommissionen: *Handlingsplan för integration och inkludering, Nya asyl- och migrationspakten*

Kontakt: *Lotta Dahlerus*

Jämställdhet och likabehandlingsfrågor

EU – En jämlikhetsunion

Kommissionen vill bygga det man kallar EU:s jämlikhetsunion där man vill försvara EU:s värderingar och jämlikhet oavsett kön, ras eller etniskt ursprung, religion eller tro, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning.

Kommissionen har presenterat ett flertal meddelanden om nya strategier och handlingsplaner som har med jämlikhet att göra och fler följer under 2021 (Strategi för jämställdhet 2020–2025, Handlingsplan mot rasism 2020–2025, HBTQI-strategi 2020–2025, EU strategiskt ramverk för romsk jämlikhet, inkludering och delaktighet 2020–2030, EU strategi för funktionshindrades rättigheter, EU strategi för barnets rättigheter, Handlingsplan för integrering och inkludering, EU strategi för att bekämpa antisemitism).

EU:s strategier och handlingsplaner sätter kommuner och regioner i centrum för lösningar i kampen mot diskriminering och för mänskliga rättigheter. Eftersom de är närmast medborgarna är det bäst lämpade att identifiera ojämlika metoder, kartlägga ojämlikheter, men också leda med goda exempel genom sin egen personalpolitik och sitt sätt att erbjuda service och tjänster. SKR kommer att, enskilt och genom sina europeiska arbetsgivar- och paraplyorganisationer, påverka och bevaka EU:s handlingsplaner och strategier för jämlikhet.

Den svenska ledamoten i Regionkommittén Yoomi Renström är kommitténs rapportör för yttrandet om handlingsplanen mot rasism 2020–2025. Enligt kommissionen finns behov av att ompröva EU:s rättsliga ram för att bekämpa diskriminering, rasism och främlingsfientlighet. Under 2021 ska kommissionen rapportera om tillämpningen av likabehandlingsdirektivet och följa upp arbetet med eventuell lagstiftning senast 2022.

I handlingsplanen mot rasism erkänns det för första gången att strukturell rasism existerar och att den är en del av det sociala, ekonomiska och politiska system som vi alla lever i. I planen föreslås en rad åtgärder som ska samla alla beslutande nivåer i samhället liksom civilsamhället och jämställdhetsorganen.

Medlemsländerna uppmanas att anta nationella handlingsplaner mot rasism och diskriminering före utgången av 2022. Dessutom uppmanas de att intensifiera sina ansträngningar för att förhindra diskriminerande attityder hos brottsbekämpande myndigheter samt att bekämpa hatbrott.

Kommissionen: *EU:s handlingsplan mot rasism 2020–2025, HBTQI-strategi 2020–2025, EU strategiskt ramverk för romsk jämlikhet, inkludering och delaktighet 2020–2030*

Kontakt: Erik Svanfeldt

EU:s jämställdhetsstrategi 2020–2025

I mars 2020 presenterade kommissionen ett meddelande om en ny strategi för jämställdhet. Strategin syftar till att uppnå ett jämställt Europa utan könsbaserat våld, könsdiskriminering och strukturell ojämställdhet samt där kvinnor och män, flickor och pojkar är jämställda.

Det har inte funnits en jämställdhetsstrategi under perioden 2016–2019. Istället fanns ett arbetsdokument, kallat kommissionens strategiska engagemang för jämställdhet. Genom att anta en strategi höjer kommissionen jämställdhetsfrågornas status.

Strategin fastställer de politiska målen och nyckelåtgärderna för perioden 2020–2025. De viktigaste målen är att stoppa könsrelaterat våld och utmana könsstereotyper, minska könsskillnader på arbetsmarknaden, uppnå jämställt deltagande i alla delar i ekonomin, åtgärda löne- och pensionsgapet mellan könen, minska könsskillnaderna inom omsorgen, samt uppnå jämställdhet i beslutsfattande och i politiken.

Strategin ska genomföras med en dubbel strategi där jämställdhetsintegrering i samtliga politikområden kombineras med målinriktade åtgärder. Intersektionalitet ska tillämpas som en tvärgående princip genom hela strategin. Strategin fokuserar på åtgärder inom EU, men den överensstämmer med EU:s externa politik för jämställdhet och kvinnors egenmakt. Många frågor om hur strategin ska genomföras i praktiken förblir öppna: särskilt den känsliga frågan om vilka EU-program som ska finansiera den.

SKR välkomnar en ny jämställdhetsstrategi för EU och har i flera olika sammanhang uttalat sitt stöd för detta. SKR har varit aktiva i påverkansarbetet inför strategin genom att besvara kommissionens öppna samråd och färdplan om en ny jämställdhetsstrategi. SKR har också varit aktiva i att utforma SGI Europe:s och CEMR:s svar och Regionkommitténs yttrande.

Kritiken av strategin har handlat om att strategin inte erkänner kommuner och regioners roll som nyckelaktörer för att främja jämställdhet. Genom sina demokratiska funktioner, som tjänsteleverantörer och arbetsgivare, är de viktiga aktörer

för att förbättra jämställdheten och implementera EU:s strategi för jämställdhet. På grund av sin kompetens utför de redan mycket arbete inom jämställdhetsområdet. Kommuner och regioner är dessutom väsentliga för att uppnå alla globala målsättningar, inklusive Agenda 2030 och Pekingplattformen.

Kommissionen: *En jämlikhetsunion: jämställdhetsstrategi för 2020–2025*

Kontakt: Erik Svanfeldt

Ny ordförande i CEMR:s Standing Committee for Equality

Från årsskiftet 2021 avgick Emil Broberg som ordförande för CEMR Standing Committee for Equality men fortsätter som dess vice ordförande. Ny ordförande och CEMR:s talesperson för jämställdhet är Silvia Baraldi från det italienska kommunförbundet AICCRE och fullmäktigeledamot i Legnago kommun i norra Italien.

En aktivitet som rönt mycket uppmärksamhet under mandatperioden är studien ”Women in Politics”. Studien ger en djupgående analys av kvinnors representation i 41 europeiska länder på alla nivåer, från kommunfullmäktige ända upp till Europaparlamentet. Kvinnor står för endast en tredjedel av de politiska beslutsfattarna i Europa och cirka 15 procent av borgmästarna. Studien visar utvecklingen per land under en tioårsperiod och visar var och hur kvinnor har gjort vinster och ger rekommendationer om hur man gör ytterligare framsteg.

I Sverige har för närvarande 112 kommuner och 19 regioner undertecknat CEMR:s jämställdhetsdeklarationen. I övriga Europa har 1 816 kommuner och regioner i 36 länder undertecknat.

CEMR: *Women in politics*

Kontaktperson: Erik Svanfeldt

Sextio år till jämställdhet enligt EIGE-index

Sverige får 83,8 poäng på den hundra gradiga skalan över jämställdhet när det Europeiska jämställdhetsinstitutet EIGE presenterade sin årliga mätning. Det går trögt i EU. Enligt EIGE:s index kommer det att ta ytterligare 60 år innan vi uppnår jämställdhet i denna takt, utifrån detta sätt att mäta. Med en poäng på 67,9 visar att EU förbättras med bara en halv poäng varje år (67,4 år 2019, jämfört med 62 år 2005).

Bland medlemsstaterna behåller Sverige (83,8), Danmark (77,4) och Frankrike (75,1) sina topplaceringar. Utmärkelserna för de som förbättrat sig mest går till Italien, Luxemburg och Malta, var och en har vunnit cirka 10 poäng sedan 2010. Grekland, Ungern och Rumänien ligger efter resten.

Indexet baseras på sex kärnområden: arbete, makt, pengar, kunskap, tid och hälsa. Dessutom finns ytterligare två områden – våld mot kvinnor och intersektionell ojämställdhet.

Förbättrad jämställdhet i beslutsfattandet är den främsta drivkraften för framsteg inom EU. Maktområdena, som mäter kvinnors och mäns engagemang i beslutsfattande inom områdena politik, ekonomi, media, forskning och idrott, står för 65 procent av alla framsteg i indexet sedan 2010. Ändå med en poäng på 53,5 ut av 100 är det fortfarande områdena som har lägst poäng.

2020 års index har ett särskilt fokus på effekterna av digitalisering på kvinnors och mäns arbetsliv. Kvinnor har en något högre risk att sina jobb ersätts av robotar och är underrepresenterade i att utveckla digitala nystartade företag och högteknologiska produkter. Sammantaget dominerar män utvecklingen av ny teknik i hela EU. Indexet undersöker också de bredare konsekvenserna för jämställdhet, från ökande cybervåld mot kvinnor och flickor till könsfördomar i artificiell intelligens. De tittar också på om tekniska lösningar bidrar till en jämnare fördelning av hemarbete.

EIGE: Jämställdhetsindex år 2020, Digitalisering i EU
Kontakt: Erik Svanfeldt

Coronapandemin och jämställdhet

Coronapandemin berör kommuner och regioner på sätt som saknar motstycke. Pandemin har stor inverkan på jämställdhet mellan kvinnor och män, flickor och pojkar. Hur pandemin påverkar på kort och lång sikt bör analyseras och hanteras.

EU:s jämställdhetsinstitut (EIGE) analyserar jämställdhetskONSEKVENSERNA på sin webbplats. Den syftar till att öka medvetenheten om några av de jämställdhetseffekter som pandemin har på vårt samhälle. Informationen bygger på EIGE:s befintliga forsknings- och genusstatistik för att belysa de olika verkligheter som kvinnor och män kan möta mot bakgrund av denna pandemi.

Det lägger också fram idéer för beslutsfattare för att se till att könsperspektivet inte glöms bort när det gäller att fatta viktiga beslut under och efter pandemin som kommer att påverka varje medborgares liv.

FEMM-kommittén, EU-parlamentets kommitté för jämställdhet och kvinnors rättigheter, har presenterat en studie om ”The gendered impact of the COVID-19 crisis and post-crisis period”. Studien beskriver några av de viktigaste konsekvenserna för kvinnor och män av pandemin hittills och hur dessa kan fortsätta efter krisperioden baserat på för närvarande tillgängliga data om COVID-19 och långsiktiga effekter av tidigare utbrott. Studien tar upp bristen på könsuppdelad statistik, vård- och omsorgspersonalens roll, våld i hemmet, karantänernas inverkan på kvinnodominerade sektorer i ekonomin, ökat obetalt arbete för kvinnor, bristande tillgång till mödravård samt sexuell och reproduktiv hälsovård.

Europaparlamentet: Studie om Coronapandemins effekter på jämställdhet

Europarådet: Jämställdhet och covid-19

Jämställdhetsmyndigheten: Jämställdhet och Coronapandemin

EIGE: Jämställdhet och covid-19

Kontakt: Erik Svanfeldt

Att hantera löneskillnader mellan könen: Värdering och fördelning av betalt arbete och obetalt omsorgsarbete

I december 2020 antog rådet slutsatser om "Att hantera löneskillnader mellan könen: Värdering och fördelning av betalt arbete och obetalt omsorgsarbete".

I slutsatserna uppmanas kommissionen och medlemsstaterna att öka ansträngningarna för att minska löneskillnaderna mellan könen, könsskillnaderna i omsorgsarbete och att bekämpa könsstereotyper.

Tackling the Gender Pay Gap kommissionen att intensifiera ansträngningarna för att minska löneskillnaderna mellan könen och könsskillnaderna i omsorgsarbete, med hjälp av alla tillgängliga åtgärder, och att följa upp åtgärderna i EU:s handlingsplan 2017–2019 om hantering av löneskillnaden mellan könen.

Slutsatserna lyfter fram ett tvådelat tillvägagångssätt för att uppnå både lika lön och omfattande jämlikhet på arbetsmarknaden: för det första måste betalt arbete och obetalt omsorgsarbete delas på lika grund mellan kvinnor och män, och för det andra är tillhandahållandet av offentlig infrastruktur och externa tjänster avgörande för att möjliggöra "outsourcing" av omsorgsarbete.

Slutsatserna uppmanar också medlemsstaterna att vidareutveckla eller skapa en ram och, där så är relevant, kollektivavtal för delandet av betalt arbete och obetalt omsorgsarbete mellan kvinnor och män på lika villkor. Samtidigt uppmanas medlemsstaterna att vidta åtgärder för att säkerställa att värdet av omsorgsrelaterade yrken erkänns.

Dessutom uppmanar rådet också medlemsstaterna och kommissionen att utforma och genomföra åtgärder för att bekämpa könsstereotyper som begränsar flickors och pojkars och kvinnors och mäns fria val när det gäller deras studier och karriär. Bland de föreslagna åtgärderna finns att bekämpa könsstereotyper i tidig barndom, förskola, grundskola och gymnasial utbildning och att bättre informera ungdomar om alla relevanta aspekter och konsekvenser för valet av yrke.

Rådet uppmanar också arbetsmarknadens parter att ta vederbörlig hänsyn till jämställdhet i samband med kollektiva förhandlingar.

Slutsatserna baseras på en rapport som utarbetats av Europeiska institutet för jämställdhet. De utarbetades inom ramen för översynen av genomförandet av FN:s agenda för jämställdhet och kvinnors egenmakt (Peking-plattformen för handling), med särskild hänvisning till kvinnor och ekonomi.

Europeiska rådet: *Tackling the Gender Pay Gap*

Kontakt: *Erik Svanfeldt, Jeanette Grenfors*

Utbildning och kultur

Erasmusprogrammet 2021-2027

Programmet Erasmus+ nya programperiod inleds 2021. Budgeten utökas med cirka 50 procent över perioden, jämfört med innevarande period. På så sätt ska fler aktörer kunna erbjudas finansiering för bland annat kompetens- och verksamhetsutveckling. Även det nya programmet kommer att omfatta alla utbildningssektorer, ungdomsområdet och idrottssektorn. Vidare ska det nya programmet bidra till Agenda 2030, med särskilt fokus på att säkerställa en jämlik och inkluderande utbildning av god kvalitet samt att främja livslångt lärande. Programförslaget har därmed stort fokus på att inkludera nya grupper och att göra det enklare även för små organisationer att ta del av programmets möjligheter och öka deltagandet från grupper med större utmaningar. Den grundläggande strukturen kommer också att vara densamma som tidigare, med en indelning i tre programområden:

1. Mobilitet: lärarutbyten – kompetensutveckling, fortbildning, erfarenhetsutbyten, elev- och studentutbyten – studier och praktik
2. Samarbetsprojekt: partnerskap och utvecklingsprojekt mellan skolor, lärosäten, utbildningsorganisationer
3. Stöd för policyförändring: olika verktyg, metoder och arbetssätt för strategisk utveckling på europeisk policynivå.

De nya möjligheterna i programmet är för utbildningsområdet:

- › elevutbyten inom grund- och gymnasieskola
- › samarbeten med länder utanför Europa för yrkesutbildning och ungdomssektorn, vilket tidigare endast var möjligt för högre utbildning
- › partnerskap inom spetskompetens, bestående av europeiska universitet och center för yrkesmässig spetskompetens
- › virtuellt samarbete under utlandsperioder och i samarbetsprojekt betonas mer än i det nuvarande programmet.

Nyheter för ungdomsområdet är:

- › Discover EU-initiativet som ger 18-åringar möjlighet att under en period resa i Europa för att bekanta sig med andra europeiska länder och deras kultur. Syftet med initiativet är att hjälpa unga att öka sin förståelse av mångfalden i Europa och vidga sin världsbild.
- › Europeisk volontärtjänst som tidigare finansierats ur programmet Erasmus+ fortsätter inom ramen för programmet Europeiska solidaritetskåren som startade 2018.

SKR har bland annat yttrat sig i frågan i samband med antagandet av Europeiska regionkommitténs yttrande om Erasmusprogrammets nästa programperiod. Förbundet anser att samarbetet som sker inom ramen för Erasmusprogrammet är mycket värdefullt, men att ytterligare administration och överbyggnad bör undvikas.

Kommissionen: Förslag till inrättande av Erasmus
Ministerrådet: Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättandet av Erasmus
Europaparlamentet: Betänkande om Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Erasmus
Regionkommittén: Yttrande om Erasmusprogrammet
Kontakt: Bodil Båvner

Agenda för kultur

Den europeiska agendan för kultur har fokus på kulturens kraft och roll för social sammanhållning och hållbarhet genom delaktighet i kulturlivet, konstnärers rörlighet samt skydd av kulturarv. Kommissionen vill också stödja arbetstillfällen och tillväxt i den kreativa och kulturella sektorn genom att stärka konstarnas och kulturens roll i utbildning, lyfta fram viktiga kunskaper och förmågor, samt uppmuntra till innovation inom området. Dessutom vill kommissionen stärka internationella kulturella relationer genom att i högre grad använda konst- och kulturområdets potential i processer för hållbar utveckling och fred. Kommissionen menar att agendan ska genomföras genom samarbete med medlemsstaterna och andra intressenter som civilsamhälle och internationella partners. Agendan ska bland annat implementeras genom OMC-metoden (Open Method of Coordination) i form av arbetsgrupper med experter från olika medlemsstater. Dessa planer har påverkats av pandemin vilket innebär att några OMC-grupper är försenade eller har förlängt mandat. OMC-gruppen om social sammanhållning ersätts av en workshop.

SKR bevakar det lokala och regionala självstyret på det kulturpolitiska området, och arbetar för att lokala och regionala myndigheters erfarenheter i högre utsträckning ska tillvaratas i relevanta OMC-grupper.

Kommissionen: En ny europeisk agenda för kultur
Ministerrådet: Rådets slutsatser om arbetsplanen för kultur 2019–2022
SKR: Kulturpolitiskt positionspapper
Kontakt: Louise Andersson

Kreativa Europa

Europaparlamentet, Europeiska kommissionen och Europeiska rådet landade till slut i ett beslut om att öka anslaget till Kreativa Europa med 600 miljoner euro, vilket blir 2,2 miljarder euro (2018 års priser) för hela programperioden (2021–2027). Handläggargruppen EACEA utformar riktlinjer för de olika stödet tillsammans med Europeiska kommissionens generaldirektorat för kultur och utbildnings samt med direktoratet för kommunikationsnät, innehåll och teknik.

Ramprogrammet Kreativa Europa (2018/366) stöder europeisk kultur, kreativitet, film och andra audiovisuella verk. I förslaget märks ett utökat fokus på den digitala teknikens påverkan på kulturområdets förutsättningar och möjligheter. Programmet föreslås delas in i tre delprogram: en kulturdel som främjar de kulturella och kreativa näringarna, en mediedel som stöder film, tv och videospel (audiovisuella verk) och en sektorsövergripande del som stöder åtgärder inom alla dessa områden.

Kommissionen: Pressmeddelande
Kontakt: Louise Andersson

Finansiell lånegaranti för att stärka kulturella och kreativa sektorer

Europeiska investeringsfonden (EIF) ansvarar för satsningen på uppdrag av kommissionen. Banker och finansiella låneinstitut ansöker till EIF för att erbjuda lån på nationell nivå. Syftet med lånegarantin är att stärka de kulturella och kreativa sektorerna i Europa och bidra till att små och medelstora företag kan utvecklas och bli mer konkurrenskraftiga. Företag inom dessa sektorer ges därför möjlighet att ansöka om lån för att utveckla sin verksamhet. I Sverige erbjuder Marginalen bank sedan 2019 detta lån under benämningen Kreatörslånet. På grund av den aktuella situationen med Covid-19 har Europeiska kommissionen och EIF beslutat att förbättra lånevillkoren för kulturella och kreativa företag inom EU:s lånegarantisystem.

Europeiska investeringsfonden: Cultural and Creative Sectors Guarantee Facility
Kontakt: Louise Andersson

Europeiska kommissionen har öppnat en utlysning inom Horizon 2020 på en miljon euro för digitalisering inom museisektorn

Utlysningen med namnet *European Museum Collaboration and Innovation Space* syftar till att stötta museernas digitala satsningar och arenor, som nu under pandemin är en ännu viktigare kanal då museibesökarna inte kan uppleva de fysiska utställningarna.

Kulturrådet: *Ny utlysning för museernas digitalisering*

Kontakt: *Louise Andersson*

Den svenska delegationen i Europeiska regionkommittén

Alla svenska ledamöter arbetar i ett av Europeiska Regionkommitténs utskott. SKR ger administrativt och sakkunnigt stöd till den svenska delegationen. Ledamöterna sitter även i SKR:s beredning för EU-frågor, som hanterar övergripande frågor om EU:s lagstiftning och politik ur ett lokalt och regionalt perspektiv.

Ordinarie ledamöter:

Anders Knappe (M)
Delegationsordförande
Karlstads kommun

Karin Wångård (S)
Vice-delegationsordförande
Stockholm stad

Jelena Drenjanin (M)
Huddinge kommun

Pehr Granfalk (M)
Solna stad

Birgitta Sacrédeus (KD)
Region Dalarna

Ulrika Landergren (L)
Kungsbacka kommun

Jonny Lundin (C)
Region Västernorrland

Tomas Riste (S)
Region Värmland

Marie-Louise Rönmark (S)
Umeå kommun

Ilmar Reepalu (S)
Region Skåne

Marie Johansson (S)
Gislaveds kommun

Samuel Gonzales Westling (V)
Hofors kommun

Ersättare:

Alexander Wendt (M)
Region Blekinge

Åsa Ågren Wikström (M)
Region Västerbotten

Suzanne Frank (M)
Region Kronoberg

Charlotte Nordström (M)
Västra Götalandsregionen

Linda Allansson Wester (M)
Svedala kommun

Frida Nilsson (C)
Lidköpings kommun

Carin Lidman (S)
Västerås kommun

Filip Reinhag (S)
Gotlands kommun

Sara Heelge Vikmång (S)
Huddinge kommun

Yoomi Renström (S)
Ovanåkers kommun

Kikki Liljeblad (S)
Norrköpings kommun

Emma Nohrén (MP)
Lysekils kommun

SKR:s ledamöter i CEMR

SKR är medlem i de europeiska kommun- och regionförbundens samarbetsorganisation, CEMR. Organisationen bedriver ett systematiskt påverkansarbete gentemot EU:s lagstiftning och främjar samarbete mellan sina medlemmar. SKR företräds av fem ledamöter i CEMR:s beslutande organ, Policy Committee. Emil Broberg är ordförande för den ständiga kommittén för jämställdhet och CEMR:s talesperson för jämställdhet. Carola Gunnarsson är CEMR:s talesperson till UCLG, den globala intresse- organisationen för städer, kommun- och regionförbund. I UCLG är Anders Knappe och Anders Henriksson ledamöter samt Carola Gunnarsson och Katrin Stjernfeldt Jammeh ersättare.

Ledamöter

Anders Knappe (M)
SKR:s ordförande
Karlstads kommun

Carola Gunnarsson (C)
SKR:s 1:e vice ordförande
Sala kommun

Katrin Stjernfeldt Jammeh (S)
SKR:s styrelse
Malmö Stad

Anders Henriksson (S)
SKR:s styrelse
Region Kalmar län

Elisabeth Unell (M)
SKR:s förhandlingsdelegation
Västerås stad

Ersättare

Emil Broberg (V)
SKR:s styrelse
Region Östergötland

Ulrika Landergren (L)
SKR:s EU-beredning
Kungsbacka kommun

Dennis Wedin (M)
SKR:s styrelse
Stockholm Stad

Mari-Louise Wernersson (C)
SKR:s styrelse
Region Halland

Aida Hadžialić (S)
Region Stockholm

Svenska delegationen i CLRAE

Europarådet arbetar för att främja demokrati, respekt för mänskliga rättigheter och rättsstatens principer. Kongressen för lokala och regionala myndigheter (CLRAE) är en del av Europarådet och arbetar med dessa frågor på lokal och regional nivå. CLRAE ansvarar för övervakningen av hur konventionen om kommunalt självstyre tillämpas i medlemsstaterna.

Sverige företräds av sex ledamöter och sex suppleanter som alla är folkvalda i svenska kommuner och regioner. I november 2018 valdes Anders Knape (M) till ny ordförande för CLRAE. Uppdraget sträcker sig till mars 2021.

Ledamöter

Yoomi Renström (S)
Delegationsordförande
Ovanåkers kommun

Anders Knape (M)
Vice delegationsordförande
Ordförande för kongressen
Karlstads kommun

Johan Rocklind (S)
Gnesta kommun

Thomas Andersson (C)
Region Jämtland Härjedalen

Jelena Drenjanin (M)
Huddinge kommun

Henrik Fritzon (S)
Region Skåne

Ersättare

Amelie Tarschys Ingre (L)
Lidingö stad

Angela Everbäck (MP)
Vellinge kommun

Henrik Hammar (M)
Örkelljunga kommun

Magnus Bertsson (KD)
Västra Götalandsregionen

Cecilia Dalman Eek (S)
Göteborg stad

Jens Sjöström (S)
Region Stockholm

CEMR har tillsatt en särskild arbetsgrupp för COVID-19

Kommuner och regioner i Europa står på många sätt i frontlinjen av coronapandemin. Viktiga beslut som rör medborgarnas hälsa och välbefinnandet fattas på lokal och regional nivå. Likaså fortsätter kommuner och regioner att tillhandahålla viktiga offentliga tjänster utifrån de nya förutsättningar som pandemin skapat. Även om utmaningar och lösningar ser olika ut finns det ett starkt behov av att dela och byta erfarenheter med andra europeiska kommun- och regionförbund. En ny tillsatt arbetsgrupp, CEMR:s COVID-19 Task Force, har haft som mål att:

- › dela bästa praxis mellan medlemmarna för att anpassa arbetet i bekämpningen av det nya coronaviruset
- › säkerställa ett samordnat samarbete mellan alla styresnivåer: lokala, regionala, nationella, europeiska och globala
- › kommunicera europeiska kommuner och regioners behov i ett sammanhållet svar till de europeiska institutionerna, särskilt när det gäller att tillhandahålla flexibilitet inom skattepolitik och ekonomiskt stöd.

På CEMR:s webbplats delar medlemmarna sitt arbete med COVID-19 med varandra. Organisationen har också tagit fram ett ståndpunktsdokumentet som lyfter de viktiga aspekterna som berör kommuner och regioner under och efter coronapandemin, hur de lokala och regionala finanserna påverkas av krisen, flernivåstyret som ett gemensamt svar på utmaningarna och våra inspel till EU:s återhämtningsplan och långtidsbudget.

CEMR: *Arbete med COVID-19, Ståndpunkter om coronapandemin*

Kontakt: *Dominique Faymonville*

Ordlista

A

Acquis communautaire

Franskt begrepp som syftar på hela EU:s regelverk, det vill säga medlemsstaternas gemensamma skyldigheter och rättigheter.

Amsterdamfördraget

EU-fördrag som undertecknades 1997 och trädde i kraft den 1 maj 1999. Det innehåller tillägg och ändringar av de fördrag som utgör grunden för EU.

B

Befogenhetsfördelning

Fördelningen av befogenheter mellan EU och medlemsstaterna delas in i tre typer:

1. Delade befogenheter (vanligast): Både EU och medlemsstaterna har rätt att stifta lagar inom ett visst område.
2. Exklusiva befogenheter för EU: Medlemsstaterna har oåterkalleligen av sagt sig alla möjligheter att agera.
3. Stödjande befogenheter: EU kan endast samordna och uppmuntra medlemsstaternas agerande. Principerna om subsidiaritet och proportionalitet styr ansvarsfördelningen så att denna indelning respekteras.

Beslut

Ett beslut är en rättsakt som till alla delar är bindande för dem det är riktat till. Det kan vara riktat direkt till en eller flera medlemsstater, till enskilda företag eller till individer.

Brexit

Storbritanniens utträde ur EU, även kallat brexit ("British exit"), genomfördes formellt den 31 januari 2020. Under övergångsperioden 1 februari till och med 31 december 2020 gäller dock samma regelverk för privatpersoner och företag som innan utträdet. Förhandlingar om den framtida relationen mellan Storbritannien och EU fortlöper under övergångsperioden.

Bästa praxis

Avser erfarenhetsutbyte mellan medlemsstater, regionala och lokala parter. Genom kunskapsutbyte och framhävande av "bästa praxis" kan parter inspireras och dra nytta av andras erfarenheter och kunskaper, som sedermera kan anpassas till den lokala kontexten.

C

Coreper

Coreper står för franskans Comité des représentants permanents, det vill säga Ständiga representanternas kommitté. I Coreper förbereds de ärenden som tas upp på rådets möten.

CLRAE

The Congress of Local and Regional Authorities (CLRAE) är en del av Europarådet, vars roll är att främja lokal och regional demokrati och stärka det lokala och regionala självstyret. Inom Europarådet är det CLRAE som ansvarar för övervakningen av hur Europakonventionen om kommunal självstyrelse tillämpas i medlemsstaterna. CLRAE består av 648 ledamöter som alla är folkvalda i kommuner och regioner i Europarådets 47 medlemsstater. Sverige företräds av sex ledamöter och sex suppleanter.

D

Direktiv

Rättsakt som är riktad till medlemsstaterna och bindande vad gäller de mål som ska uppnås och tidpunkter för dessa. Medlemsstaterna beslutar själva vad som ska göras för att föreskrifterna i direktivet ska uppfyllas.

E

EES

Europeiska ekonomiska samarbetsområdet består av EU:s medlemsstater samt Island, Norge och Liechtenstein. EES-avtalet innebär huvudsakligen att EU:s regler för den inre marknaden med fri rörlighet över gränserna för varor, personer, tjänster och kapital ska gälla alla länder inom samarbetsområdet.

Enhällighet

Termen enhällighet innebär att alla medlemsstater i rådet måste vara överens för att ett förslag ska kunna antas. Eftersom detta försvårar beslutsprocessen i en union med 27 länder gäller nu regeln om enhällighet endast på särskilda områden, som beskattning och den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken.

Europa 2020-strategin

Europa 2020-strategin antogs 2010 och är EU:s strategi för ökad ekonomisk tillväxt, jobb och välbefinnande i EU:s medlemsstater och i helhet. Strategin syftar till att skapa smart, hållbar tillväxt för alla.

Europaparlamentet

EU:s enda direkt folkvalda institution. Europaparlamentet har gradvis fått utökad makt och beslutar idag tillsammans med rådet i lagstiftningsfrågor på de flesta områden. Parlamentet antar också budgeten och kontrollerar kommissionen politiskt. Europaparlamentet består av 705 ledamöter utsedda för fem år genom direkta val i medlemsstaterna. Varje medlemsstat ska företrädas av högst 96 och minst sex ledamöter.

Europarådet

Europarådet är inte någon EU-institution, utan en mellanstatlig organisation med säte i Strasbourg. Europarådet strävar efter att stärka demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer bland de 47 medlemsländerna.

Europeiska centralbanken (ECB)

Europeiska centralbanken etablerades 1998 och är baserad i Frankfurt. Banken sköter penningpolitiken för de 19 medlemsstater som ingår i euroområdet. Dess huvuduppgift är att upprätthålla prisstabiliteten i euroområdet och genomföra den europeiska valutapolitiken, som fastställs av Europeiska centralbankssystemet (ECBS).

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK)

Ett av EU:s remissorgan vars ledamöter representerar civilsamhället. Kommittén har 326 ledamöter. Sverige representeras av företrädare från bland andra Svenskt Näringsliv, LRF och fackförbunden.

Europeiska gemenskapen (EG)

EG upprättades genom Romfördraget 1957, främst för att skapa en gemensam marknad utan inre gränser. EG var tidigare den del av EU-samarbetet som rymde politik för bland annat transporter, konkurrens, fiske och jordbruk, energi och miljö. Med Maastrichtfördraget ersattes och efterträddes EG av EU.

Europeiska kommissionen

Den institution som representerar och försvarar hela EU:s intressen. Kommissionen har ensamrätt på att lägga fram nya lagförslag och handlingsprogram och ansvarar för att Europaparlamentets och rådets beslut genomförs. Den består av en ledamot från varje medlemsstat. Ordförande är för närvarande Ursula von der Leyen. Ledamöterna beslutar kollektivt men har olika ansvarsområden. Mandatperioden är fem år. Efter varje val till Europaparlamentet ska en ny kommission utses.

Europeiska ombudsmannen

Europeiska ombudsmannen inrättades 1992 för att trygga en god och öppen förvaltning i EU-institutionerna. Ombudsmannen tar emot klagomål från EU-medborgare och juridiska personer i medlemsstaterna gällande bristfällig förvaltning vid EU:s institutioner eller organ (utom domstolarna).

Europeiska rådet

Europeiska rådet består av en ordförande, EU:s stats- eller regeringschefer samt kommissionens ordförande. Dess huvudsakliga uppgift är att dra upp politiska riktlinjer för EU:s utveckling. Europeiska rådet möts minst fyra gånger per år. Dess möten kallas informellt för toppmöten. Europeiska rådets ordförande väljs för en period av två och ett halvt år.

Europeiska terminen

En årligen återkommande sexmånadersperiod när medlemsstaternas budget och strukturpolitik ska granskas så att oförenligheter och framväxande obalanser kan upptäckas. Tanken är att stärka samordningen i det skede då viktiga budgetbeslut ännu är under behandling.

Europeiska unionens domstol

Består dels av domstolen med 27 domare och elva generaladvokater, dels den så kallade tribunalen (tidigare kallad förstainstansrätten) med 54 domare, alla utsedda för sex år på förslag från medlemsstaterna. EU-domstolen tolkar EU-rätten och lämnar förhandsavgöranden om reglernas innebörd på begäran av nationella domstolar. Den dömer i mål mellan medlemsstaterna, mellan EU:s institutioner, mellan EU och medlemsstaterna samt mellan EU och medborgarna. Domstolens utslag är bindande.

Europeiska unionens råd

Europeiska unionens råd är även informellt känt som ministerrådet. Denna institution består av medlemsstaternas ministrar, eller deras företrädare. Sammansättningen varierar med sakfrågorna. Rådet sammanträder regelbundet för att fatta detaljbeslut och anta EU-lagar. Som huvudregel måste rådet och Europaparlamentet vara överens för att EU ska kunna anta lagar.

F

Fördjupade samarbeten

Ett arrangemang där minst nio medlemsstater samarbetar inom ett visst område, medan övriga EU-länder ännu inte kan eller vill ansluta sig i det skedet. De medlemsstater som står utanför har emellertid rätt att ansluta sig senare om de så önskar.

Fördrag

Fördraget om den Europeiska kol- och stålgemenskapen undertecknades 1951 och innebar startskottet för unionens förverkligande. Sedan dess har närmare 20 fördrag undertecknats. Vissa har tillfört ändringar i ursprungstexten, medan andra gett upphov till nya texter. De viktigaste fördragen är:

- › Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen (EEG-fördraget, EG-fördraget eller Romfördraget) 1958
- › Europeiska enhetsakten 1987
- › Fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget eller Maastrichtfördraget) 1993
- › Amsterdamfördraget 1999
- › Nicefördraget 2003
- › Lissabonfördraget 2009

När man talar om ”fördragen” syftar det på fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget) och fördraget om Europeiska unionens funktionsätt (EUF-fördraget) i deras lydelse enligt Lissabonfördraget.

Förordning

Rättsakt i EU-rätten som gäller alla medlemsstater, företag, myndigheter och medborgare. Förordningar gäller som lag direkt i EU-länderna såsom de är skrivna, vilket betyder att de inte får omvandlas till andra lagar eller bestämmelser i medlemsstaterna.

G

Grönbok

En grönbok är ett dokument som kommissionen offentliggör för att stimulera till diskussion i en särskild fråga. Genom en grönbok uppmanas berörda parter (organisationer och enskilda) att delta i en debatt om förslagen i grönboken. Ibland ligger den som grund för förslag till lagstiftning som sedan presenteras i en vitbok.

H

Harmonisering

Harmonisering innebär att bringa nationella lagar i överensstämmelse med varandra. Syftet är oftast att bryta ned nationella hinder för den fria rörligheten för arbetstagare, varor, tjänster och kapital. EU ser till att medlemsstaternas regler ställer likartade krav på medborgarna och att vissa minimikrav införs i varje land. Harmonisering kan också innebära att man samordnar nationella tekniska regler så att det går att handla fritt med varor och tjänster inom EU. Det innebär att medlemsstaterna erkänner varandras regler för säkra produkter.

I

Inre marknaden

EU-ländernas gemensamma marknad sedan 1993, med fri rörlighet över gränserna för personer, varor, tjänster och kapital.

K

Kommissionen

Se Europeiska kommissionen.

Kvalificerad majoritet

Kvalificerad majoritet (även kallad dubbel majoritet) är det antal röster som krävs i rådet för att ett beslut ska antas när frågor behandlas. Kvalificerad majoritet definieras som minst 55 procent av rådets medlemmar vilka ska företräda minst 15 medlemsstater som tillsammans omfattar minst 65 procent av unionens befolkning.

L

Lissabonfördraget

Lissabonfördraget trädde i kraft den 1 december 2009 och medför ändringar i EU-fördraget och EG-fördraget (döps om till EUF-fördraget). Det nya fördraget innebär bland annat att Europeiska rådet väljer en permanent ordförande och att unionen utser en person som ska föra unionens talan i utrikespolitiska frågor. De nationella parlamenten får möjlighet att granska vissa nya förslag från kommissionen och skicka tillbaka dem för omarbetning om de skulle bryta mot subsidiaritetsprincipen, det vill säga att beslut ska fattas på lägsta effektiva nivå.

Fördraget ses av SKR som ett steg framåt för den lokala och regionala nivån i EU. För första gången erkänns den lokala och regionala självstyrelsen i fördragen. Tidigare har subsidiaritetsprincipen enbart gällt mellan EU och medlemsstaterna, men nu inkluderas även lokal och regional nivå. Kommissionen ska också ta större hänsyn till vilka konsekvenser ett lagförslag kan få på lokal och regional nivå. Europeiska regionkommittén har fått en tyngre roll och en möjlighet att gå till EU-domstolen om subsidiaritetsprincipen inte följts eller om kommittén inte har konsulterats i frågor där den skulle ha blivit tillfrågad.

Lissabonstrategin

Lissabonstrategin syftade till ”att göra EU till världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi med fler och bättre arbetstillfällen” till 2010. EU:s nya tillväxt- och sysselsättningsstrategi Europa 2020-strategin antogs 2010.

Lojalitetsprincipen

Innebär att varje medlemsstat ska vidta alla de åtgärder som krävs för att uppfylla de förpliktelser som följer av fördragen eller av åtgärder som en EU institution har vidtagit.

M

Maastrichtfördraget

Fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget) undertecknades 1992 i Maastricht och trädde i kraft 1993. Fördraget skapade strukturen med tre pelare och utökade därmed EU:s befogenheter till att gälla polissamarbete, straffrättsligt samarbete samt en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik. Från att ha varit en ekonomisk gemenskap blev det nu en politisk union med ett nyinrättat medborgarskap.

Medbeslutandeförfarandet

Se Ordinarie lagstiftningsförfarandet.

Meddelande

Dokument som kommissionen ger ut. Det finns flera olika sorter. I ett tolkningsmeddelande ger kommissionen sin syn på hur exempelvis ett direktiv ska appliceras.

Medlemsstat

Länderna som är med i EU kallas ”medlemsstater”. Begreppet jämföras ofta med deras regeringar. I skrivande stund har EU 27 medlemsstater: Belgien, Bulgarien, Tjeckien, Danmark, Tyskland, Estland, Grekland, Spanien, Frankrike, Irland, Italien, Cypern, Lettland, Litauen, Luxemburg, Ungern, Malta, Nederländerna, Österrike, Polen, Portugal, Rumänien, Slovenien, Slovakien, Finland, Sverige och Kroatien.

Mellanstatlighet

Mellanstatlighet innebär att beslutsmakten stannar hos medlemsstaterna och att enhällighet krävs för beslut. Inom EU fattas besluten i exempelvis säkerhets- och försvarsfrågor uteslutande genom mellanstatliga överenskommelser. Dessa mellanstatliga beslut fattas vid rådets möten eller på högsta nivå av medlemsstaternas stats- och regeringschefer i samband med Europeiska rådets möten.

Ministerrådet

Se Europeiska unionens råd.

N

Nicefördraget

EU-fördrag som antogs i Nice i december 2000 och trädde i kraft i februari 2003. Fördraget medförde en ny maktfördelning mellan medlemsstaterna för att anpassa EU till utvidgningen: antalet kommissionärer minskades från 30 till 25, användning av omröstning med kvalificerad majoritet utökades och ny röstvägning inom rådet infördes.

O

Ordförandeskap

Ordförandeskapet i rådet roterar och innehas av en medlemsstat under sex månader. Landet ska se till att rådets arbete fortskrider smidigt.

Portugal innehar ordförandeskapet under våren 2021 och Slovenien under hösten 2021. Sverige var ordförandeland första halvåret 2001 och andra halvåret 2009. Nästa svenska ordförandeskap är första halvåret 2023.

Ordinarie lagstiftningsförfarandet

Huvudregeln för att fatta beslut i EU. Kommissionen lägger förslag och Europaparlamentet och rådet måste sedan vara överens för att beslutet ska kunna antas. Detta gick innan Lissabonfördraget trädde i kraft under benämningen ”medbeslutandeförfarandet”.

P

Proportionalitetsprincipen

Proportionalitetsprincipen reglerar EU:s befogenheter, alltså vad EU-institutionerna får göra. Enligt principen får institutionerna endast vidta åtgärder om det är nödvändigt för att uppnå målen i fördragen. Agerandets omfattning ska således stå i proportion till målet. När EU kan använda olika metoder som ger samma effekt ska den metod som ger medlemsstaterna och EU-medborgarna störst frihet väljas.

R

Rapportör

I Europaparlamentet utses en föredragande, informellt kallad ”rapportör”, för varje lagstiftningsärende eller initiativ. Föredragandens förslag diskuteras, ändras och antas genom omröstning i utskottet innan plenarsessionen. Debatten och omröstningen i parlamentet sker utifrån betänkandet. Systemet med ”rapportörer” finns även i ReK och EESK.

Rekommendationer

Rättsakter som utfärdas av rådet eller kommissionen och som, till skillnad från andra rättsakter, inte är rättsligt bindande.

Refit

Refit (Regulatory Fitness and Performance Programme) är kommissionens program om lagstiftningsändamålsenlighet och resultat. Målet är att förenkla EU-lagstiftningen och minska kostnaderna för att följa den.

Europeiska regionkommittén (ReK)

ReK inrättades 1992 genom Maastrichtfördraget och påbörjade sin verksamhet 1994. Det är ett rådgivande organ som ger lokala och regionala myndigheter inflytande över EU:s beslutsprocess. ReK består av 329 förtroendevalda från lokal och regional nivå, utsedda av rådet för en period om fem år. Ledamöterna ska vara valda företrädare för ett lokalt eller regionalt organ eller vara politiskt ansvariga inför en vald församling. Sverige har tolv ordinarie ledamöter och tolv ersättare.

Europaparlamentet, rådet och kommissionen rådfrågar ReK i frågor som rör regionala och lokala intressen. Kommittén ska rådfrågas på ett stort antal områden, så som bland annat ekonomisk, social och territoriell sammanhållning, sysselsättning, socialpolitik, transeuropeiska nät, energi och telekommunikation, utbildnings- och ungdomsfrågor, kultur, miljö, folkhälsa och transporter. ReK kan även avge yttranden på eget initiativ.

Rådet

Det finns tre olika europeiska organisationer med ordet ”råd” i namnet: Europeiska unionens råd (ministerrådet), Europeiska rådet och Europarådet. Oftast avses dock ministerrådet när man talar om rådet.

Rättsakter

Med rättsakter avses de instrument som EU-institutionerna kan använda för att utföra sina uppgifter enligt fördragen och i överensstämmelse med subsidiaritetsprincipen. Följande rättsakter finns:

- ▶ Förordningar: bindande i alla delar och direkt tillämpliga i alla medlemsstater, vilket betyder att de inte får omvandlas till andra lagar eller bestämmelser.
- ▶ Direktiv: bindande för medlemsstaterna när det gäller det resultat som ska uppnås. Direktivet måste införlivas med medlemsstaternas nationella rätt, och medlemsstaterna har utrymme att bestämma exakt hur det ska införlivas.
- ▶ Beslut: bindande i alla delar och riktar sig till en särskild person, ett företag eller en medlemsstat.
- ▶ Rekommendationer och yttranden: är inte rättsligt bindande, utan snarare ett slags viljeyttringar.

S

Sammanhållningspolitik

EU:s övergripande regionalpolitik som syftar till att minska ekonomiska och sociala skillnader mellan regionerna i EU. Sammanhållningspolitiken ska bidra till att stärka gemenskapen och att harmonisera utvecklingen i EU samt till att stärka EU:s konkurrenskraft gentemot omvärlden. Åtgärderna består av program och fonder, så kallade struktur- och investeringsfonder.

Sociala dialogen

EU:s sociala dialog är samarbetet mellan kommissionen och arbetsmarknadens parter på EU-nivå. Inom dialogen sker en mängd olika aktiviteter som samråd, projekt, gemensamma yttranden och överenskommelser av olika slag. Arbetsgivare och fack kan också sluta ramavtal i olika frågor. Ramavtalen kan antingen genomföras av parterna och dess medlemmar själva (så kallade autonoma avtal), eller genom EU-direktiv på parternas gemensamma begäran.

Struktur- och investeringsfonder

Poster i EU:s budget som är EU:s viktigaste verktyg för att genomföra sammanhållningspolitiken. De viktigaste är Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) och Europeiska socialfonden (ESF).

Subsidiaritetsprincipen

Innebär att EU:s beslut ska fattas på den politiska nivå som kan ta ett så effektivt beslut så nära medborgarna som möjligt. Unionen ska med andra ord inte fatta några beslut (utom i frågor som den ensam ansvarar för) om inte åtgärder på EU-nivå är effektivare än åtgärder på nationell, regional eller lokal nivå.

T

Toppmöte

Europeiska rådets möten kallas ibland informellt för EU-toppmöten, eftersom de samlar medlemsstaternas stats- och regeringschefer.

Tredjeland

Detta begrepp betyder i EU-sammanhang ett land som inte är medlem i EU.

U

Utskott

Europaparlamentet har 20 permanenta utskott för att förbereda sitt arbete inför plenarsammanträdena. Huvuddelen av parlamentets lagstiftningsarbete sker i utskotten, som är uppdelade på ämnesområden. Parlamentet kan dessutom vid behov tillsätta underutskott, tillfälliga utskott och undersökningskommittéer. Europeiska regionkommittén har sex utskott.

Utvidgning

När nya länder blir medlemmar i EU talar man om en "utvidgning". EU:s medlemsantal har gått från de sex länder som grundade gemenskapen – Belgien, Frankrike, Italien, Luxemburg, Nederländerna och Tyskland – till de 27 medlemsstater den har idag genom följande utvidgningar:

- ✦ 1973: Danmark, Irland och Storbritannien
- ✦ 1981: Grekland
- ✦ 1986: Portugal och Spanien
- ✦ 1990: Förna Östtyskland
- ✦ 1995: Finland, Sverige och Österrike
- ✦ 2004: Cypern, Estland, Lettland, Litauen, Malta, Polen, Slovakien, Slovenien, Tjeckien och Ungern
- ✦ 2007: Bulgarien och Rumänien
- ✦ 2013: Kroatien

V

Vitbok

Kommissionens vitböcker är dokument med förslag till åtgärder inom ett speciellt område. Ibland föregås de av en grönbok vars syfte är att inleda en debatt på EU-nivå. Om Europaparlamentet och rådet är positiva till en vitbok kan den leda till vidare initiativ för EU på det berörda området.

Praktiska länkar

Europeiska unionen

EU:s webbportal: europa.eu
Europeiska rådet: consilium.europa.eu/european-council
Europeiska unionens råd: consilium.europa.eu
Europaparlamentet: europarl.europa.eu
Europaparlamentets kontor i Sverige: europaparlamentet.se
Europeiska kommissionen: ec.europa.eu
Kommissionens representation i Sverige: ec.europa.eu/sweden
Kommissionens samråd: ec.europa.eu/info/consultations_sv
EU-domstolen: curia.europa.eu
Europeiska revisionsrätten: eca.europa.eu
Europeiska ekonomiska och sociala kommittén: eesc.europa.eu
Europeiska regionkommittén: cor.europa.eu
Europeiska ombudsmannen: ombudsman.europa.eu
Europeiska centralbanken: ecb.europa.eu
Europe Direct: europa.eu/european-union/contact_sv
EUR-Lex, EU-lagstiftning: eur-lex.europa.eu
EP Legislative Observatory, följ EU-ärenden: europarl.europa.eu/oel

Ordförandeskapet

Tyska ordförandeskapet, hösten 2020: eu2020.de

Svenska regionkontor i Bryssel

Central Sweden European Office: centralsweden.se
City of Malmö EU Office: malmo.se
Göteborgs stads Brysselkontor: goteborg.se
Kommunförbundet Skåne: kfsk.se
North Sweden European Office: northsweden.eu
Region Värmland European Office: regionvarmland.se/eu
Region Östergötland: regionostergotland.se/EU
Skåne European Office: skane.se
Småland Blekinge South Sweden: sbhss.eu
Stockholmsregionens Europakontor: stockholmregion.org
Västra Götalandsregionen: vgregion.se

Övrigt

SGI Europe: sgieurope.org
CEMR: ccre.org
CLRAE: coe.int/t/congress
Europaportalen: europaportalen.se
UCLG: uclg.org
Riksdagen: eu.riksdagen.se

SKR – EU och internationellt

Följ SKR:s EU- och internationella arbete via vår webbplats och Twitter.

På vår webbplats kan du också anmäla dig till vårt nyhetsbrev som kommer cirka fem gånger per år.

SKR, EU och internationellt: skr.se/eu

Twitter: [@skr_eu](https://twitter.com/skr_eu)

Kontakt

EU-frågorna är fördelade på Sveriges Kommuner och Regioners olika avdelningar. På varje avdelning finns en eller flera EU-samordnare som ansvarar för att koordinera avdelningens EU-bevakning. Internationella sektionen arbetar med intressebevakning av EU-frågor av sektorsövergripande karaktär.

Om du vill veta mer om ett visst område, kontakta SKR på telefon 08-452 70 00, 8.00-16.45 eller via info@skr.se.

På gång inom EU

VÅREN 2021

I *På gång inom EU* kan du läsa om aktuella EU-frågor som påverkar svenska kommuner, och regioner. Texterna är skrivna av experter på Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) i samarbete med Internationella sektionen. Den elektroniska versionen innehåller länkar till mer information och kan laddas ned via skr.se/eu. SKR ger ut *På gång inom EU* två gånger om året.

I denna utgåva kan du bland annat läsa det senaste om EU:s återhämtningsplan, EU:s gröna giv, det nya hälsoprogrammet EU4health samt en rad andra frågor som ligger på unionens bord under våren.

ISBN 978-91-7585-913-2

Ladda ner på webbutik.skr.se

Post: 118 82 Stockholm | Besök: Hornsgatan 20

Telefon: 08-452 70 00 | skr.se